

Траењето на граѓанските и кривичните постапки во судската практика на европскиот суд за човекови права

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**Траењето на
граѓанските и кривичните постапки
во судската практика
на Европскиот суд
за човекови права**

Фредерик Едел

Доктор по правни науки

Истражувач

при Националната школа за администрација

Стразбур (Франција)

Наслов на оригиналот:

The length of civil and criminal proceedings in the case-law of the European Court of Human Rights

ISBN 978-92-871-6266-3

Ставовите искажани во овој прирачник не секогаш ги одразуваат мислењата на Советот на Европа.

Оригинален текст на Советот на Европа со дозвола за користење. Овој документ е објавен во договор со Советот на Европа, но одговорноста за текстот на локалниот јазик ја носи преведувачот/ преведувачите.

Мислењата дадени во оваа публикација не претставуваат официјално толкување на правните инструменти што се споменуваат во документот и немаат обврзувачки карактер за владите на државите-членки, статутарните тела и органи на Советот на Европа или други тела воспоставени во духот на Европската конвенција за човековите права.

Издаваштво на Советот на Европа

Ф-67075 Стразбур, Cedex

Прво издание, Марк-Андре Ајсен, 1996

Второ издание, Фредерик Едел, 2007

© Совет на Европа, 1996-2007

Насловна фотографија: © Жак Палу – Фотолија

Превод на македонски јазик: Траењето на граѓанските и кривичните постапки во судската практика на европскиот суд за човекови права

© ФООМ, декември 2021, македонски јазик

Издавач: Фондација Отворено општество – Македонија

За издавачот: Фани Каранфилова-Пановска

Уредници: Данче Даниловска-Бајдевска, Кире Миловски

Превод од англиски јазик: Катерина Димишковска

Дизајн на македонското издание: Бригада дизајн

Изданието е некомерцијално.

CIP – Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

347.932:341.645.5(44)(094.9)

343.123.4:341.645.5(44)(094.9)

ЕДЕЛ, Фредерик

Траењето на граѓанските и кривичните постапки во судската практика на Европскиот суд за човекови права [Електронски извор] : досие за човекови права бр. 16 / Фредерик Едел ; [превод од англиски јазик Катерина Димишковска]. - Скопје : Фондација Отворено општество - Македонија, 2021

Начин на пристапување (URL):

https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Ffosm.mk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F12%2Fmk_length-civil-criminal-proceedings-case-law-echr_10.pdf&data=04%7C01%7C%7C70f263a910ec4a4868ab08d9c48518ee%7C6ddd692964ee4888a65ab847baf12c47%7C0%7C0%7C637756898651300175%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJWlji0M4wLjAwMDA1LjQlQlji0V-2luMzliLjB7I6lk1haWwiLCJXVC16Mn0%3D%7C3000&msdata=SavejhtYTORRHctJODQaUSYAMkvJFsmnG-w6c9T29nZRG%3D&reserved=0

- Превод на делото: The length of civil and criminal proceedings in the case-law of the European Court of human rights. - Текст во PDF формат, содржи 110 стр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 17.12.2021. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-218-371-8

а) Граѓанска постапка -- Судење во разумен рок -- Европски суд за човекови права -- Судска практика б)
Кривична постапка -- Судење во разумен рок -- Европски суд за човекови права -- Судска практика

COBISS.MK-ID 55874565

Содржина

ВОВЕД	5
ПОГЛАВЈЕ 1. ОПФАТОТ НА РАЗУМЕН РОК: СУДСКИ ПОСТАПКИ	7
I. ПРИМЕНЛИВОСТ ВО ПОСТАПКИ ШТО СЕ ОДНЕСУВААТ НА „ГРАЃАНСКИ ПРАВА И ОБВРСКИ“	8
II. ПРИМЕНЛИВОСТ ВО ПОСТАПКИ ШТО СЕ ОДНЕСУВААТ НА „КАКВИ БИЛО КРИВИЧНИ ОБВИНЕНИЈА“	11
ПОГЛАВЈЕ 2. ОБВРСКАТА ОД ЧЛЕН 6(1): СООБРАЗНОСТ СО БАРАЊЕТО ЗА РАЗУМЕН РОК	14
I. ПЕРИОДОТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ РАЗГЛЕДУВА	17
1. Почеток на периодот	17
Граѓански постапки	19
Кривични постапки	22
2. Крај на периодот	25
Датум на извршување на последната финална одлука во домашниот систем	26
Датум на одлука од Европскиот суд доколку постапката сè уште се води пред домашните судови	34
II. КАКО СЕ ОЦЕНУВА ДАЛИ ПЕРИОДОТ Е РАЗУМЕН	35
1. КОМПАРАТИВНА ОЦЕНКА: ВО СВЕТЛО НА „ОКОЛНОСТИТЕ ВО ПРЕДМЕТОТ“	35
Принцип: доминантна улога на “околностите во предметот”	36
Исклучок: организациска слабост на судскиот систем	37
2. ОБЈЕКТИВНА ОЦЕНКА ШТО СЕ ТЕМЕЛИ НА ОДРЕДЕН БРОЈ КРИТЕРИУМИ .	40
Критериуми што се однесуваат на природата на предметот	41
Критериуми поврзани со однесувањето на страните во постапката	52
3. КОНКРЕТНА ОЦЕНКА ИЛИ СЕВКУПНА ОЦЕНКА	71

ПОГЛАВЈЕ 3. ОБВРСКАТА ОД ЧЛЕН 6(1), ЧЛЕН 13 И ЧЛЕН 35(1): ВОСПОСТАВУВАЊЕ ЕФЕКТИВЕН ПРАВЕН ЛЕК ЗА НЕРАЗУМНО ДОЛГИ ПОСТАПКИ	77
I. ЧЛЕН 6(1) И ЧЛЕН 13	78
1. Обврска за воспоставување правен лек пред национален орган за наводно прекршување на барањето за разумен рок	78
2. Слобода за воспоставување жалба во домашниот систем: за спречување и/или обесштетување на неразумно долги постапки	80
II. ЧЛЕН 6(1) И ЧЛЕН 35(1)	85
1. Должност на апликантот да ги исцрпи постојните домашни правни лекови	85
2. Должност на државата да обезбеди ефективен домашен лек кој е истовремено достапен, соодветен и ефикасен	88
ПОГЛАВЈЕ 4. ОБЕСШТЕТУВАЊЕ ЗА ПРЕКРШУВАЊЕ НА БАРАЊЕТО ЗА РАЗУМЕН РОК	99
I. МАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА	100
II. НЕМАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА	103
III. ТРОШОЦИ И ИЗДАТОЦИ	106
ГЕНЕРАЛЕН ЗАКЛУЧОК	107

Вовед

Член 6(1) од Европската конвенција за човековите права (натаму во текстот: Конвенцијата) пропишува:

Секој има право, правично и јавно, во разумен рок, пред независен и непристрасен, со закон воспоставен суд, да бидат разгледани и утврдени неговите граѓански права и обврски или оправданоста на какви било кривични обвиненија против него.

Според добропознатата пресуда во предметот *Голдер ѓр. Обединетиото Кралство (Golder v. the United Kingdom)* од 21 февруари 1975 година, „член 6... пропишува права кои се засебни, но произлегуваат од истата основна идеја и кои, земени заедно, сочинуваат едно право“: оттука, правото на судење се поврзува со мноштво „гаранции утврдени во... и тоа во однос на организацијата и составот на судовите и начинот на водење на постапките. Заедно, целината од овие засебни права го сочинува правото на правично судење.“¹

Една од овие гаранции се однесува на сообразноста со барањето за разумен рок, преку кое Конвенцијата обезбедува заштита од прекумерно долги судски постапки.

Како што истакнува Судот, „преку барањето предметите да бидат разгледани во ‘разумен рок’, Конвенцијата ја нагласува важноста на раздавањето правда без одолжувања што можат да ја загрозат нејзината ефективност и кредибилитет“.²

Во голема мера, пристапот до судови останува теоретски и илузорен

1 пар.28 и пар.36, соодветно.

2 *Вернило ѓр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год.; *Мореиро де Азеведо ѓр. Португалија (Moreiro de Azevedo v. Portugal)*, 23 октомври 1990 год.; *Катше Кличе де ла Гранџ ѓр. Италија (Katte Klitsche de la Grange v. Italy)*, 27 октомври 1994 год., пар.61.

ако тие не донесат пресуда во разумен рок, бидејќи правото на судење се остварува за целите на добивање одлука. Судовите имаат должност да ги решаваат предметите, т.е. да ставаат крај на несигурноста.³ Одложувањето на судските постапки произведува ефект на држење на лицето во продолжена состојба на сомнеж којашто може да се смета како слична на негирање правда. Може да се каже дека со дефинирањето на „разумен рок“ како елемент на правото на правично судење, Конвенцијата го гарантира омиленото мото на британските судии дека „одложена правда е негирана правда“.

За жал, поголем број европски земји имаат правни системи што подлежат на одложувања. Во суштина, траењето на судските постапки е прашање што најмногу го окупира Европскиот суд за човекови права од аспект на квантитет, т.е. оваа преокупација е толку голема што од 1968 година наваму таа претставува речиси 30% од пресудите што ги донесува Судот. Овој вид предмети го достигнал врвот во периодот пред 2003 година, кога „тие... претставувале повеќе од половина од сите донесени пресуди“, но се чини дека по 2003 година ситуацијата повторно се стабилизира, при што ваквите пресуди претставуваат околу „една третина од вкупниот број на пресуди“.⁴

Овој документ дава преглед на европските барања во врска со траењето на постапките, организирани во четири поглавја:

- опфатот на разумен рок: судски постапки
- обврската од член 6(1): сообразност со барањето за разумен рок
- обврската од член 6(1), член 13 и член 35(1): воспоставување ефективен домашен правен лек за неразумно долги постапки
- обесштетување за прекршувањето на барањето за разумен рок.

3 Рикор (Пол), *Le Juste (Правга)*, Париз, Есприт, 1995 год., стр.98.

4 Европски суд за човекови права, Годишен извештај за 2003 година, Стразбур, Издаваштво на Советот на Европа, 2004 год., стр.71.

Поглавје 1. Опфатот на разумен рок: судски постапки

Дискусијата за опфатот на правото на судење во разумен рок е дискусија за опфатот на член 6 од Конвенцијата. Оваа тема резултирала во екстензивна и сложена судска практика којашто излегува надвор од границите на оваа студија. Сепак, важно е да се доловат ситуациите во кои се применува барањето за разумен рок, особено бидејќи формулацијата од член 6 и судската практика што произлегува од овој член не се едноставни.

Теоретски (и како што е оригинално замислено), правото на судење во разумен рок што го гарантира ЕКЧП не е општо право што се применува на сите судења или на сите лица вклучени во судски постапки. Според формулацијата дадена во член 6 од Конвенцијата, повикување на правото на судење во разумен рок е дозволено само пред трибунал надлежен да утврдува „граѓански права и обврски“ или „какви било кривични обвиненија“. Сепак, се чини дека динамичното толкување што го применува Европскиот суд постепено ја менува позицијата во однос на овие два концепта. Иако Европскиот суд се воздржува од опишување на ситуацијата од овој аспект, во денешната практика членот 6 може јасно да се применува на сите судски постапки, освен во одредени сфери кои судската доктрина ги исклучува како невозможни за да бидат асимилирани во сферата на граѓански или кривични предмети.

I. ПРИМЕНЛИВОСТ ВО ПОСТАПКИ ШТО СЕ ОДНЕСУВААТ НА „ГРАЃАНСКИ ПРАВА И ОБВРСКИ“

Концептот на граѓански предмет се толкува многу широко. Тој ги опфаќа „сите постапки чијшто резултат е одлучувачки за приватните права и обврски“⁵ и ја вклучува целината на она што континенталното право го дефинира како приватно право, без оглед на правото што го регулира конкретниот предмет – граѓанско, трговско, административно, итн. – или органот надлежен за решавање на спорот – било да се тоа граѓански или кривични судови,⁶ управни судови,⁷ уставни судови,⁸ експертски трибунали,⁹ или управни органи.¹⁰ Оттука, граѓанските предмети вклучуваат спорови што се однесуваат на статусот на лицето,¹¹ семејното право,¹² приватната сопственост,¹³ итн.

Генерално, одлучувачки фактор во определувањето на опфатот на член б е разгледувањето на тоа дали процесот што го поведува апликантот подразбира материјални импликации.¹⁴ Ако постојат материјални импликации, тогаш постапката се смета за граѓански предмет.

Со тоа, сферата на судски постапки што се однесуваат на „граѓански права и обврски“ е значително проширена за да опфати широк и разновиден спектар на спорови. На пример, материјалната природа на еден спор овозможува класификација на постапката како граѓански предмет иако во домашното право таа се подведува под јавното право. Па така, член б се применува и на спорови меѓу приватно лице и јавен орган, независно од

5 *Куниг ѓр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.90.

6 *Перез ѓр. Франција (Perez v. France)*, 12 февруари 2004 год., пар.55-57 (во врска со граѓанска тужба поднесена за време на кривична истрага).

7 *Рингајсен ѓр. Австрија (Ringelsen v. Austria)*, 16 јули 1971 год., пар.94.

8 *Руиз-Матеос ѓр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.57-60.

9 *Куниг ѓр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.90; *Ле Комити, Ван Лувен и Де Мејер ѓр. Белгија (Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium)*, 23 јуни 1981 год., пар.40-51.

10 Во смисла на несудски тела, што зависи од нивната класификација во домашното право. На пример, *Ролф Густафсон ѓр. Шведска (Rolf Gustafson v. Sweden)*, 1 јули 1997 год., пар.35-42.

11 На пример, *Х. ѓр. Обединетиото Кралство (H. v. the United Kingdom)*, 8 јули 1987 год.; *Расмусен ѓр. Данска (Rasmussen v. Denmark)*, 28 ноември 1984 год.

12 На пример, *Киган ѓр. Ирска (Keegan v. Ireland)*, 26 мај 1994 год., пар.57.

13 На пример, *Спјоронг и Ленроџ ѓр. Шведска (Sporrong and Lönnroth v. Sweden)*, 23 септември 1982 год., пар.79-83.

14 За типичен пример види: *Едиционс Перископ ѓр. Франција (Éditions Périscope v. France)*, 26 март 1992 год., пар.40.

тоа дали органот дејствува како приватно лице или како носител на јавно овластување, доколку релевантните управни постапки влијаат врз остварувањето на правото на сопственост, каков што е случајот со постапки за експропријација,¹⁵ присвојување,¹⁶ дозволи за урбанистичко планирање,¹⁷ спорови за развојни планови што регулираат зграда,¹⁸ консолидација на земјиште,¹⁹ заштита на животната средина,²⁰ итн. Дури и предметите за компензација влегуваат во опфатот на член 6: тужби за оштета (обично пред граѓански судови) поврзани со сообраќајни незгоди,²¹ клевета²² или отпуштање²³ или граѓански тужби до кривични судови,²⁴ или барања за отштета од државата (обично преку управните судови),²⁵ или оспорување на укинати лиценци за служење алкохолни пијалаци,²⁶ итн. Освен тоа, материјалниот аспект е она што го прави член 6 применлив и во спорови кои се однесуваат на социјална заштита²⁷ и социјална помош.²⁸ Дисциплинските предмети спаѓаат во граѓанската сфера кога го вклучуваат правото на вршење одредено занимање и кога се водат како дисциплински постапки пред професионални тела.²⁹ Исто така, член 6 се применува и на спорови во државната служба, без оглед дали тие засегаат вработени или лица ангажирани со договор, кога се однесуваат на работни односи, унапредување или отпуштање од службата, и под услов засегнатото лице да било на работна позиција која не вклучува „директно или индиректно учество во извршување јавни овластувања доделени со закон или должности за заштита на

15 *Алго и Жан Бајџистис Занаџа* *џр. Франција (Aldo and Jean-Baptiste Zanatta v. France)*, 28 март 2000 год., пар.22-26.

16 *Енџри* *џр. Франција (Hentrich v. France)*, 22 септември 1994 год., пар.52.

17 *Алан Јакобсон* *џр. Шведска (Allan Jacobsson v. Sweden)*, 25 октомври 1989 год., пар.72-74.

18 *Скарби* *џр. Шведска (Skärby v. Sweden)*, 28 јуни 1990 год., пар.26-30.

19 *Поис* *џр. Австрија (Poiss v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.48.

20 *Зандер* *џр. Шведска (Zander v. Sweden)*, 25 ноември 1993 год., пар.26-28.

21 *Гиншо* *џр. Португалија (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.28.

22 *Мореира де Азевево* *џр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)*, 23 октомври 1990 год., пар.66-68.

23 *Бухолц* *џр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.46.

24 *Аквавива* *џр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.45-48.

25 *Х* *џр. Франција (H v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.47.

26 *Тре Трактјорер Акџибулаг* *џр. Шведска (Tre Traktörer Aktiebolag v. Sweden)*, 7 јули 1989 год., пар.43-44.

27 *Фелдбрухе* *џр. Холандија (Feldbrugge v. the Netherlands)*, 25 мај 1986 год., пар.26-40.

28 *Салези* *џр. Италија (Salesi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.19.

29 *Куниг* *џр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.86-96; *Х* *џр. Белгија (H v. Belgium)*, 30 ноември 1987 год., пар.37-48.

општиот интерес на државата или на некои други јавни органи“.³⁰ Слично на тоа, во граѓанската сфера влегуваат и постапки што се однесуваат на *де факто* управување и ревизија од страна на јавни ревизори.³¹

Областите во кои не се применува член 6 се оние каде постапките ги преиспитуваат ексклузивните права за донесување закони или политичките права и обврски на државата, но нивниот број постепено се намалува.

Даночните (некривични³²) спорови се надвор од опфатот на член 6 во граѓанската сфера, бидејќи се смета дека тие се дел од „основата на ексклузивните права на јавните власти“.³³ Имено, во една одлука за допуштеност од 20 април 1999 година, Судот истакнува:

Ниту пак е доволно да се покаже дека еден спор е „материјален“ по природата за истиот да биде опфатен со терминот „граѓански права и обврски“. Освен глобите што се изрекуваат како „кривична казна“, тоа ќе биде случај, особено кога обврската, којашто е материјална по природа, произлегува од даночното законодавство.³⁴

Парничните постапки што се однесуваат на мерки за контрола на миграцијата се исклучени од опфатот на член 6 и тоа во однос на одлуки за влез, престој или депортација на странски државјани – протерување, екстрадиција, итн. – дури и кога таквите одлуки имаат последици по приватниот и семејниот живот на апликантите.³⁵

Споровите за политичко претставување, на локално и на национално ниво, се вон опфатот на член 6 бидејќи правото да бидат избрани или да ја задржат позицијата, или правото на парламентарен имунитет, се смета за политичко, а не за граѓанско право во смисла на член 6, дури и во случај кога постои материјален аспект (и под услов да нема криминална димензија).³⁶

30 *Пелегрин* *и*р. *Франција (Pellegrin v. France)*, 8 декември 1999 год., пар.66.

31 Одлука за допуштеност, *Ричард-Дубари* *и*р. *Франција (Richard-Dubarry v. France)*, 7 октомври 2003 год., пар.1; одлука за допуштеност, *Мишел Мартини* *и*р. *Франција (Michel Martinie v. France)*, 13 јануари 2004 год., пар.25-30.

32 За развојните моменти во однос на применливоста во слични постапки од кривичното право, види подолу на стр. 11.

33 *Фераџини* *и*р. *Италија (Ferrazzini v. Italy)*, 12 јули 2001 год., пар.29.

34 Одлука за допуштеност, *Бугакар С.А. и Ојергруп С.Л. ир. Шпанија (Vidacar S.A. and Opergrup S.L. v. Spain)*, 20 април 1999 год., „Правото“, пар.1.

35 *Мауја* *и*р. *Франција (Maoui v. France)*, 5 октомври 2000 год., пар.35-38.

36 *Пјер-Блок* *и*р. *Франција (Pierre-Bloch v. France)*, 21 октомври 1997 год., пар.49-52.

На крај, вон опфатот на член 6 (иако само за предмети што се однесуваат на работни односи, унапредување или отпуштање од службата) се спорови што се однесуваат на одредени категории на јавни службеници: оние кои ја претставуваат власта со тоа што учествуваат во извршување на јавни овластувања доделени со закон и извршуваат должности поврзани со заштита на општите интереси на државата во смисла на пресудата *Пелегрин ѓр. Франција (Pellegrin v. France)* од 8 декември 1999 година.

Пример за тоа се припадниците на полицијата, армијата и судството. Утврдено е дека член 6 не се применува, на пример, за дисциплинска постапка против судија што резултирала во нејзино разрешување.³⁷

Всушност, како што веќе беше нагласено, „исклучувањето на четири главни категории на тужители, т.е., даночни обврзници, странски државјани, функционери со овластувања за донесување одлуки, и избрани функционери, произведува резултат кој е прилично чуден од аспект на идеалот за правда отелотворен во правото на ‘правично’ судење“³⁸

II. ПРИМЕНЛИВОСТ ВО ПОСТАПКИ ШТО СЕ ОДНЕСУВААТ НА „КАКВИ БИЛО КРИВИЧНИ ОБВИНЕЊА“

Исто како кај „граѓанските“ предмети, и на концептот за „кривични“ предмети му е дадено автономно европско значење без оглед на тоа како тие се дефинираат во домашното право на државите-членки; овој концепт е конструиран широко благодарение на суштински важната дефиниција од Европскиот суд.

Класификацијата во домашното право е прелиминарниот критериум којшто, во некои случаи, може да биде доволен за да се заклучи дека е утврдено кривично обвинение; сепак, домашната дефиниција е само делумна индикација. Од една страна, вистински релевантните критериуми за утврдување дали некој предмет е кривичен ја вклучуваат природата на делото, односно прекршувањето на некое генерално правило чијашто цел е одвратувачка и казнена, и/или, од друга страна, сериозноста на запретената казна. Овде нема да одиме во детали како Судот утврдува дали некој предмет

37 Одлука за допуштеност, *Пийкљич ѓр. Русја (Pitkevich v. Russia)*, 8 февруари 2001 год.

38 *Sudre (Frédéric), Droit européen et international des droits de l’homme*, PUF, 2005 (седмо издание), стр. 330, (пар.207, крај).

е кривичен; доволно е да се каже дека понекогаш Европскиот суд го темели своето резонирање само на домашната класификација на делото,³⁹ понекогаш на трите горенаведени критериуми, понекогаш само на природата на делото,⁴⁰ или сериозноста на запретената казна, и понекогаш на комбинација од неколку критериуми од кои ниту еден нема одлучувачки ефект сам по себе, но земени заедно, тие се доволни за обвинението да се квалификува како кривично.⁴¹ Од тие причини, ова прашање во голема мера е предмет на анализа на судската практика.

Лишувањето од слобода (или продолжување на истото) е очигледен показател за кривичната природа на едно дело,⁴² исто како и високите глоби и казнениот или одвратувачкиот ефект на казната.⁴³ Природата на органот што ја изрекува казната нема удел во ваквата одлука; Европскиот суд ја прошири кривичната сфера за таа да опфати и управни казни, вклучително и дисциплински и даночни казни. Оттука, споровите кои произлегуваат од управните казни се смета дека влегуваат во кривичната сфера доколку, како што е случај во Грција, таквите казни се изрекуваат за непочитување на трговските правила.⁴⁴ Во опфатот на член 6 спаѓаат и повеќето казни изречени од страна на „независни управни органи“ коишто постојат во француското право: пример за тоа се казните изречени од страна на органот одговорен за вршење надзор врз финансиските пазари.⁴⁵ Даночните казни може да го внесат даночното право во опфатот на член 6 поради нивната големина, на пример, некои даночни казни се суштински одвратувачки и казнени во нивната цел.⁴⁶ Исто така, член 6 се применува на дисциплински постапки, и во армијата и во затвор. На пример, во предметот *Кембел и Фел (Campbell and Fell)* Судот утврдил дека ненамалувањето на затворската казна (за вкупно 570 денови, плус дополнителни 91 ден со различни казни како укинување на одредени привилегии, исклучување од работен ангажман, прекин на за-

39 На пример, *Ензел и други ѓр. Холангија (Engel and others v. the Netherlands)*, 8 јуни 1976 год.

40 На пример, одлука за допуштеност, *Путз ѓр. Австрија (Putz v. Austria)*, 22 февруари 1996 год.

41 Одлука за допуштеност, *Бенденун ѓр. Франција (Bendenoun v. France)*, 24 февруари 1994 год.

42 *Ензел и други ѓр. Холангија, (Engel and others v. the Netherlands)*, 8 јуни 1976 год., пар.82; *Кембел и Фел ѓр. Обединетиото Кралство (Campbell and Fell v. the United Kingdom)*, 28 јуни 1984 год., пар.73.

43 На пример, *А.П., М.П. и Т.П. ѓр. Швајцарија (A.P., M.P. and T.P. v. Switzerland)*, 29 август 1997 год.

44 *Гарифолу АЕБЕ ѓр. Грција (Garifallou AEBE v. Greece)*, 24 септември 1997 год.

45 Одлука за допуштеност, *Жан-Луј Дигие ѓр. Франција (Jean-Louis Didier v. France)*, 27 август 2002 год.

46 На пример, *Бенденун ѓр. Франција (Bendenoun v. France)*, 24 февруари 1994 год., пар.46-47; *А.П., М.П. и Т.П. ѓр. Швајцарија (A.P., M.P. and T.P. v. Switzerland)*, 29 август 1997 год., пар.39.

работувачката и затворање во самица) претставува „кривично дело“.⁴⁷ Слично на тоа, во полето на воена дисциплина, во предметот *Енгел и други (Engel and others)*, за еден од апликантите Судот утврдил дека законата со сериозна казна којшто подразбира лишување од слобода резултирала во квалификување на предметот во кривичната сфера, иако казната на апликантот всушност не вклучува такво лишување.⁴⁸ Истото важи и за царинските казни,⁴⁹ економските казни,⁵⁰ сообраќајните казни,⁵¹ итн.

На крај, постапките кои не влегуваат во опфатот на член 6 од аспект на кривични дела се многу малку на број, за разлика од граѓанските предмети кои, за жал, се предмет на поголеми ограничувања.

47 *Кембел и Фел ѓр. Обединетиото Кралство (Campbell and Fell v. the United Kingdom)*, 28 јуни 1984 год., пар.73.

48 *Енгел и други ѓр. Холандија (Engel and others v. the Netherlands)*, 23 ноември 1976 год., пар.80-85.

49 *Функе ѓр. Франција (Funke v. France)*, 25 февруари 1993 год.

50 *Дувер ѓр. Белгија (Deweert v. Belgium)*, 27 февруари 1980 год.

51 *Малиж ѓр. Франција (Malige v. France)*, 23 септември 1998 год.

Поглавје 2. Обврската од член 6(1): сообразност со барањето за разумен рок

Барањето утврдено во член 6(1) за судење во разумен рок е слично на обврската за обезбедување конкретен резултат. Кога ја разгледува сообразноста со барањето за разумен рок, Европскиот суд за човекови права всушност го оценува конкретниот резултат: дали траењето на постапките во предметот што го разгледува е разумно?

Судот нема утврдено конкретни начини за постигнување на потребниот исход. По добивањето негативна пресуда, државата е таа што треба „да го избере правниот инструмент што ќе се користи во домашниот правен систем за исполнување на оваа обврска [со цел да ја изврши пресудата]“⁵² и „не е на Судот да ѝ укажува [на државата] какви мерки таа треба да преземе.“⁵³ Всушност, Европскиот суд нема обезбедено никакви насоки во таа смисла.

Во најдобар случај, Судот редовно нагласува дека „договорните страни се тие кои треба да ги организираат нивните правни системи на начин на кој судовите можат, при утврдување на граѓанските права и обврски, да го гарантираат правото на финална одлука во разумен рок за сите.“⁵⁴ Преку тоа, Судот утврдува позитивна обврска чијашто содржина, во голема мера, останува неспецифицирана и е оставена на самата држава, која има широк простор за слободна проценка во однос на исполнувањето на обврската.

52 *Белилос ѓр. Швајцарија (Belilos v. Switzerland)*, 29 април 1988 год., пар.78.

53 *Џонсџон и други ѓр. Ирска (Johnston and others v. Ireland)*, 18 декември 1986 год., пар.77.

54 Види, меѓу многу други примери, *Фригленгер ѓр. Франција (Frydlender v. France)*, 27 јуни 2000 год., пар.45.

Комитетот на министри при Советот на Европа е тој што индиректно ги проверува мерките коишто државите ги спроведуваат за да ја исполнат оваа обврска. Тоа е дел од мониторингот на извршувањето на пресудите, при што државите мора да ги специфицираат општите мерки што ги усвоиле или имаат намера да ги усвојат за да избегнат идни прекршувања. Оттука, државите-членки воспоставиле практика преку која тие не само што го информираат Комитетот на министри за исплатата на праведна оштета на апликантот доделена од Судот, туку и ги специфицираат општите мерки што ги преземале или имаат намера да ги преземат за да спречат идни прекршувања.⁵⁵

На пример, по пресудата против државата во предметот *Марџинс Морейра (Martins Moreira)* од 26 октомври 1988 година, Португалија спровела широк спектар на мерки, објаснувајќи дека локалните судови вклучени во предметот „се зајакнати од аспект на бројот на судии и на административен персонал“ и дека, на национално ниво, „и институтите за медицинска форензика се предмет на реформа во насока на нивно оспособување за тие да обезбедат соодветна поддршка за ефективно раздавање правда“, од аспект на „персонал и ресурси“ и од аспект на „организациска реформа... за да се овозможи брза реакција на барањата за услугите што ги даваат овие институти“⁵⁶ (тоа било главниот проблем во предметот). Вредна да се спомене е и реакцијата на Шпанија по пресудата против неа во предметот *Унион Алиментарија Сангерс СА (Unión Alimentaria Sanders SA)* од 7 јули 1989 година. Шпанија спровела сеопфатна реформа за „целосна реорганизација на судските окрузи и редефинирање на територијалните надлежности на судовите“; исто така, таа започнала процес за вработување на „1570 нови судии“ и донела одлука за „формирање одреден број нови судови“.⁵⁷ Слично на тоа, по пресудата донесена на 9 ноември 2000 година во предметот *Јори (Jóri)* и во 18 други предмети, Словачка го изменила и дополнила нејзиниот закон за парнична постапка за да ги забрза судските постапки, како и законот за стечај и ликвидација за да го спречи растечкиот број на одложувања во таа сфера, и усвоила серија административни мерки кои имаат за цел да

55 За преглед види: Комитет на министри, „Општи мерки донесени за спречување нови прекршувања на Европската конвенција за човекови права“, Н/Ехес (2006) 1 (ажурирано во јуни 2006 година).

56 Комитет на министри, Резолуција ЧП (1989) 22.

57 Комитет на министри, Резолуција ЧП (1990) 40.

ја подобрат организацијата и управувањето со судовите (како што е создавање нова позиција, т.е. виш судски службеник, за да ги ослободи судиите од одредени административни задачи, и ја зголемила компјутеризација на судовите).⁵⁸ Во насока на извршување на пресудата *Сомџи (Somjee)* од 15 октомври 2002 година која се однесува на прекумерно траење на постапките во предмети за работни односи, Обединетото Кралство усвоило регулаторни мерки кои на претседателите на трибуналите за работни односи им даваат поголеми овластувања за управување со предметите, вовело промени во внатрешните процедури на апелациониот трибунал за работни односи, и го зголемило бројот на судии во овој трибунал.⁵⁹ Други држави ги спроведувале овие препораки преку *ag hoc* мерки: Швајцарија, на пример, по пресудата *Цимерман и Штјайнер (Zimmermann and Steiner)* од 13 јули 1983 година го зајакнала федералниот суд (против кој биле поднесени апликациите), за ограничен временски период, со петнаесет заменски судии со скратено работно време.⁶⁰

Општите мерки цитирани во овие примери може да се сметаат за исполнување на позитивната обврска на државите за организирање на нивните судски системи на начин на кој судовите можат да го гарантираат правото на финална одлука во разумен временски рок за сите. Сепак треба да се напомене дека Комитетот на министри е тој што е надлежен за оценување на овие општи мерки според објективни стандарди.

Преку упатување на конкретни околности и преку неговата улога за судска контрола, Европскиот суд е надлежен само да оценува дали во конкретниот предмет поднесен пред него постапката во која бил вклучен апликантот е предолга. За таа цел, тој речиси секогаш го анализира предметот во две фази. Првата фаза се однесува на фактичката состојба и се состои од утврдување на севкупното траење на постапките. Иако се потпира на серија објективни критериуми, втората фаза вклучува вредносен суд за да се оцени дали траењето на постапката е предолго.

58 Комитет на министри, Резолуција ЧП (2005) 67.

59 Комитет на министри, Резолуција ЧП (2006) 29.

60 Види: Комитет на министри, Резолуција ЧП (1983) 1.

I. ПЕРИОДОТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ РАЗГЛЕДУВА

Апликантите обично се жалат на вкупното траење на судските постапки, што може да вклучува повеќе од еден судски степен.

Сепак, Судот понекогаш може да не го разгледува целиот тек на постапката на апликантот од едноставна причина дека тој/таа се пожалил на судско одложување само во одредена фаза од постапката. На пример, во пресудата *Порџингџон ѓр. Грција (Portington v. Greece)* од 23 септември 1998 година Судот нотира дека „жалбата на апликантот се однесува на траењето на жалбената постапка пред... апелациониот суд“, и затоа смета дека периодот што треба да се разгледува почнува на „датумот кога е поднесена жалба против првостепената судска пресуда“, а завршува „кога апелациониот суд ја разгледал жалбата и донел одлука“;⁶¹ во овој случај, жалбената постапка траела речиси осум години и „во времето кога Судот го разгледувал предметот, апликантот веќе имал поднесено барање за заштита на законитоста“.⁶²

Без оглед на околностите во предметот, кога ја оценува сообразноста со барањето за разумен рок, Судот секогаш почнува со утврдување на почетокот (*dies a quo*) и крајот (*dies ad quem*) на периодот што треба да се разгледува.

1. Почеток на периодот

По правило, едноставно кажано, кривичните постапки почнуваат на датумот кога лицето е обвинето (во рамките на автономното значење на Конвенцијата), а граѓанските постапки (исто во рамките на автономното значење на Конвенцијата) почнуваат на датумот кога предметот е упатен пред судски орган.

Сепак, овој принцип признава еден исклучок чиешто оправдување не е поврзано со логиката на член 6 и кое, во реалноста, главно се однесува на новите држави кои пристапуваат на Европската конвенција за човекови права: периодот што треба да се земе предвид никогаш не може да почне пред датумот на кој Конвенцијата влегла во сила во тужената држава. Ако спорот се појавил претходно, Судот се занимава само со последователната фаза од истиот.

61 *Порџингџон ѓр. Грција (Portington v. Greece)*, 23 септември 1998 год., пар.20.

62 *Ибиг.*, пар.15.

Без оглед на тоа, треба јасно да се напомене дека фазата пред влегувањето во сила на Конвенцијата не се игнорира во целост. Иако таа не се зема предвид како таква, таа се вклучува во пресметувањето на периодот што треба да се разгледува како релевантен фактор за следната фаза од анализата на Судот, односно оценката дали траењето на постапката е разумно. За да се утврди дали времето што поминало по датумот на влегувањето во сила на Конвенцијата е разумно, Судот појаснува дека „потребно е да се земе предвид фазата во која стигнала постапката“ на крајот од претходната фаза.⁶³ Оттука, тој целосно не го занемарува реалното времетраење на постапката.

Пример за ваквиот двоен став на Европскиот суд има во пресудата *Стирановски ѓр. Полска (Styranowski v. Poland)* од 30 октомври 1998 година, каде тој нотира:

...периодот што треба да се земе предвид не почнал на 17 декември 1991 година кога апликантот поднел тужба за компензација пред подрачниот суд во Олстин, туку на 1 мај 1993 година кога во сила влегла декларацијата со која Полска го признава правото на индивидуална претставка во смисла на член 25 од Конвенцијата... Сепак, за да се утврди разумноста на траењето на постапката во конкретниот случај, предвид мора да се земе статусот на предметот на 1 мај 1993 година. Според горенаведеното разбирање, постапката траела четири години и еден месец, од кои Судот разгледува период во траење од две години, осум месеци и шеснаесет денови.⁶⁴

63 На пример, види: за Португалија, *Невес е Силва (Neves e Silva)*, 27 април 1989 год., пар.40; *Мореира де Азевего (Moreira de Azevedo)* (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.69-70; *Силва Пончис (Silva Pontes)*, 23 март 1994 год., пар.38; и за Полска, *Прошак (Proszak)*, 16 декември 1997 год., пар.31; *Стирановски (Styranowski)*, 30 октомври 1998 год., пар.45; 26 октомври 2000 год., пар.54; *Вашилевски (Wasilewski)*, 21 декември 2000 год., пар.55. Истото важи, *mutatis mutandis*, кога декларацијата потпишана според претходните членови 25 и 46 ги исклучува индивидуалните претставки од надлежноста на Европската комисија за човекови права, или ги исклучува од надлежноста на Судот делата кои се случиле пред поднесувањето на декларацијата, и тоа доколку засенгатата држава, во најмала рака, изречно ги навела ваквите ограничувања, што недостасува во голем број декларации, вклучително и оние на Франција, Германија, Луксембург, Малта, Холандија и Норвешка. Во оваа насока, види: *Прејшо и други ѓр. Италија (Preto and others v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.30; *Бриганди ѓр. Италија (Brigandi v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.28 и 30; *Филис ѓр. Грција (Philis v. Greece)*, 27 август 1991 год., пар.14; *Пандолфели и Палумбо ѓр. Италија (Pandolfelli and Palumbo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.14; *Били ѓр. Италија (Billi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.16; *Унион Алиментариа Сандерс С.А. ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.23; *Стиран Грик Рефајнерис и Стратис Андреадис ѓр. Грција (Styran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 9 декември 1994 год., пар.52; *Јаџе и Саргин ѓр. Турција (Yağci and Sargin v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.40 и 58; *Мансур ѓр. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.44 и 60.

64 *Стирановски ѓр. Полска (Styranowski v. Poland)*, 30 октомври 1998 год., пар.45-46.

Очигледно е дека овој исклучок и неговата примена исклучиво на оваа група земји се однесува и на граѓански и на кривични предмети.⁶⁵ Од друга страна, кога станува збор за периодот што треба да се разгледува важно е да се направи разлика меѓу граѓанските и кривичните постапки.

Граѓански постапки

Кај граѓанските постапки, периодот што треба да се разгледа обично почнува со започнување на некој процес пред надлежен суд, најчесто пред суд од прв степен,⁶⁶ но повремено тоа може да биде и пресуда од врховниот суд, како суд од прв и последен степен, каков што е случајот со федералниот суд во Швајцарија,⁶⁷ ревизорскиот суд во Италија,⁶⁸ и државниот совет во Белгија.⁶⁹

Според пресудата на Европскиот суд во предметот *Еркнер и Хофауер (Erkner and Hofauer)* „во граѓанските постапки, ‘разумниот рок’ на кој упатува член 6(1) нормално почнува да тече од моментот кога е покренат процес пред ‘трибунал’“.⁷⁰

Практично, периодот почнува кога еден предмет е упатен пред суд преку достава на тужба. Тоа може да биде, како што е случај со постапките во Франција, датумот на кој писмената, доставена до обвинетото лице, е вне-

65 На пример, во полето на кривичното право, види: *Фоти и други ѓр. Итјалија (Foti and others v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.53; *Баџеџа ѓр. Итјалија (Baggetta v. Italy)* и *Милази ѓр. Итјалија (Milasi v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.20 и пар.14 соодветно.

66 На пример, за илустрација на првата судска практика за тоа, види: *Бухолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.48 (започнување процес пред судот за работни односи).

67 На пример, *Цимерман и Штјајнер (Zimmermann and Steiner)*, 13 јули 1983 год.; пар.23 (по постапката пред Федералната комисија за проценка, но апликантот не се пожалил за тој дел од постапката).

68 На пример: *Франческо Ломбардо ѓр. Итјалија (Francesco Lombardo v. Italy)* и *Џанкарло Ломбардо ѓр. Итјалија (Giancarlo Lombardo v. Italy)*, 16 ноември 1992 год., пар.19 и пар.18 соодветно; *Маса ѓр. Итјалија (Massa v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.28; *Мутџи ѓр. Итјалија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.12; *Пачоне ѓр. Итјалија (Paccione v. Italy)*, 27 април 1995 год., пар.17; *Теранова ѓр. Итјалија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1994 год., пар.19.

69 На пример: *Де Мур ѓр. Белгија (De Moor v. Belgium)*, 23 јуни 1994 год., пар.62 (по постапката пред Адвокатската комора во Хасел, чиешто траење апликантот не го обжалил).

70 *Еркнер и Хофауер ѓр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)*, 23 април, 1987 год., пар.64; види исто: *Поус ѓр. Австрија (Poiss v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.50.

сена во списокот на предмети што го води судот,⁷¹ или пак датумот на некој друг метод за упатување на случајот пред суд пропишан во домашниот закон (заедничко барање, барање за упис во регистер, итн.).

Сепак, во некои случаи, почетокот на периодот може да биде означен со судска наредба или процес поразличен од оние наведени погоре: на пример, платен налог,⁷² конфискација на поврзан имот,⁷³ тужбено барање за оштета во кривична постапка,⁷⁴ барање за изрекување времена мерка,⁷⁵ приговор против извршна постапка поднесен од апликантот,⁷⁶ вмешување во постапка којашто е во тек,⁷⁷ па дури и појавување на обвинетите пред судот.⁷⁸

Освен тоа, во пресудата *Голгер (Golder)* цитирана погоре, Судот ја наведува следнава поента: „Можно е... во предмети од граѓанското право, во одредени околности, разумниот рок да почне да тече дури и пред доставувањето писмена со која започнува постапката во судот пред којшто тужителот покренува спор.“⁷⁹ Според Судот, усогласеност со духот на Конвенцијата налага последниот збор да не се разбира премногу технички и дека на истиот треба да му се даде суштинско, а не формално значење.⁸⁰

Оттука, Судот како почеток може да го смета датумот на прелиминарно барање поднесено до управен орган, особено кога тоа претставува предуду-

71 Како што истакнува Д. Колет, „разумниот рок‘ логично треба да почне да тече од датумот кога предметот е поднесен до судскиот регистар, бидејќи пред тој момент судот не бил известен за постапката и не може да влијае на траењето на истата“. *La célérité de la procédure en droit processuel*, Париз, LGDJ, 2006 год., стр.314.

72 *Пуљезе* *вр. Итјалија (Pugliese v. Italy)* (бр.2), 24 мај 1991 год., пар.16; *Туминели* *вр. Итјалија (Tumminelli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.14.

73 *Раимонго* *вр. Итјалија (Raimondo v. Italy)*, 22 февруари 1994 год., пар.42.

74 *Кашароли* *вр. Итјалија (Casciaroli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.16; *Томази* *вр. Франција (Tomasi v. France)*, 27 август 1992 год., пар.124; *Аквавива* *вр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.50.

75 *Чезарини* *вр. Итјалија (Cesarini v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.16.

76 *Барбагало* *вр. Итјалија (Barbagallo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.14.

77 *Варипати* *вр. Грција (Varipati v. Greece)*, 26 октомври 1999 год., пар.22.

78 *Кајуано* *вр. Итјалија (Caruano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.22

79 *Голгер* *вр. Обединетиото Кралство (Golder v. the United Kingdom)*, 21 февруари 1975 год., пар.32 (ова е всушност *obiter dictum* бидејќи пресудата не се однесува на сообразност со барањето за разумен рок).

80 Други пресуди кои не се директно поврзани со разумен рок: *Ле Комиш, Ван Лувен и Де Мејер* *вр. Белгија (Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium)*, 23 јуни 1981 год., пар.45; *Бенџем* *вр. Холандија (Benthem v. the Netherlands)*, 23 октомври 1985 год., пар.32; *Вон Марле и други* *вр. Холандија (Van Marle and others v. the Netherlands)*, 26 јуни 1986 год., пар.32; *Пугас* *вр. Шведска (Pudas v. Sweden)* и *Боген* *вр. Шведска (Bodén v. Sweden)*, 27 октомври 1987 год., пар.31 и пар.30 соодветно, *Мореира де Азевево* *вр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)*, 23 октомври 1990 год., пар.66.

слов за започнување на постапка. За илустрација, Судот имал прилика за *dies a quo* да прифати: датум на прелиминарно барање за оштета испратено до управен орган;⁸¹ датум на нетужбено барање поднесено до Премиерот;⁸² датум кога апликантот поднел приговор пред управен орган којшто го повлекол неговото овластување за практикување медицина и за водење клиника;⁸³ датум на барање за укинување државна грижа за три деца;⁸⁴ датум кога апликантите поднеле барање за оспорување на одлука пред органот којшто ја донел одлуката;⁸⁵ датум на барање поднесено од апликантите за формално потврдување на одлука од здружение;⁸⁶ датум на барање за враќање недвижен имот;⁸⁷ датум на првото оспорување пред владино одделение во однос на вкупниот износ на компензацијата по национализација на компанија,⁸⁸ итн.

Од друга страна, самиот обид за пријателска спогодба преку преговори со управен орган не е доволен да го означи почетокот на „разумен рок“.⁸⁹

Слично, но овој пат во областа на социјална заштита: во контекст на француска постапка за решавање спорови за исплата на социјална помош за којашто апликантот сметал дека има право по индустриска незгода, Судот ги земал предвид датумите кога апликантот поднел барања пред различни одбори за ревизија при социјалните служби.⁹⁰

- 81 Конкретно, прелиминарно барање за компензација упатено до надлежниот министер од страна на лица кои боледуваат од хемофилија и биле заразени со СИДА по трансфузија на крв: *X ѓр. Франција (X v. France)*, 31 март 1992 год., пар.31; *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.33; *Каракаја ѓр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.29. За постапки што се однесуваат на доделување инвалидска пензија: *Мочи ѓр. Франција (Mocie v. France)*, 8 април 1995 год., пар.21.
- 82 *Ален де Рибермон ѓр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.46.
- 83 *Куниг ѓр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.98.
- 84 *Олсон ѓр. Шведска (Olsson v. Sweden)* (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.101.
- 85 *Еркнер и Хофауер ѓр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)*, 23 април, 1987 год., пар.64; *Визингер ѓр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.31.
- 86 Во овој случај, Професионално здружение за здравствена и ментално-социјална добросостојба: *Шауте и Мелдрум ѓр. Холандија (Schouten and Meldrum v. the Netherlands)*, 9 декември 1994 год., пар.62.
- 87 *Шмицова ѓр. Република Чешка (Schmidtová v. Czech Republic)*, 22 јули 2000 год., пар.54-55.
- 88 *Жоржи Нина Жоржи и други ѓр. Португалија (Jorge Nina Jorge and others v. Portugal)*, 19 февруари 2004 год., пар.31-32 (Судот утврдил дека „дури во тој момент настанал ‘спорот’ што требало да се реши“).
- 89 *Лиџгоу и други ѓр. Обединетиото Кралство (Lithgow and others v. the United Kingdom)*, 8 јули 1986 год., пар.199.
- 90 *Дукло ѓр. Франција (Duclos v. France)*, 17 декември 1996, пар.54 (барање до одборот за ревизија при службата за здравствено осигурување (СПАМ) и жалба до одборот за исплата на социјална помош при службата за семејна социјална помош (САФ)).

Во случаите за наследство, во Франција, Судот ја земал предвид вонпарничната прелиминарна фаза во која имотот се распределува пред нотар бидејќи „постапките што се водат пред нотар се тесно поврзани со надзор од страна на окружниот суд и затоа не може да се одделат од таквиот надзор“, како што е наведено во пресудата *Дума ѓр. Франција (Dumas v. France)* од 23 септември 2003 година.⁹¹ Оттука, почетокот може да биде датумот кога апликантот поднел барање за поделба на имотот до судот за тој да назначи нотар.⁹²

Кривични постапки

Во врска со кривичните предмети, во пресудата *Номајстџер ѓр. Австрија (Neumeister v. Austria)* од 27 јуни 1968 година и во серија други пионерски пресуди во ова поле, Европскиот суд за човекови права наведува дека „периодот што треба да се земе предвид... задолжително почнува на денот кога лицето е обвинето“.⁹³ Како што се подразбира од текстот на член 6, концептот за обвинение, исто како и во граѓанските спорови, има автономно и суштинско, а не формално значење.⁹⁴ Според мислењето на Судот, тоа генерално може да се дефинира „како службено известување што се доставува до лицето од страна на надлежен орган за наводи дека сторило кривично дело“,⁹⁵ но „во некои случаи, тоа може да биде во форма на други мерки кои упатуваат на таков навод и коишто, на сличен начин, имаат значително влијание врз ситуацијата на осомничениот“.⁹⁶

Пресудата *Филиј Бершан-Моро ѓр. Франција (Philippe Bertin-Mouroit v. France)* од 2 август 2000 година перфектно ја резимира воспоставената судска практика во оваа област:

91 *Дума ѓр. Франција (Dumas v. France)*, 23 септември 2003 год., пар.41.

92 *Зигел ѓр. Франција (Siegel v. France)*, 28 ноември 2000 год., пар.42.

93 *Номајстџер ѓр. Австрија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 од., пар.18.

94 *Дувер ѓр. Белгија (Deweever v. Belgium)*, 27 февруари 1980 год., пар.44.

95 *Ибиг*, пар.46.

96 *Фоти и други ѓр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина) и *Кориљано ѓр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.52 и пар.34 соодветно. Тестот дали ситуацијата на осомничениот била под „значително влијание“ за прв пат бил применет од Комисијата, а потоа преземен од Судот, иницијално со упатување на Комисијата, на пример во предметот *Дувер ѓр. Белгија (Deweever v. Belgium)*, 27 февруари 1980 год., пар.46. За неодамнешни предмети, види: *Пантија ѓр. Романија (Pantea v. Romania)*, 3 јуни 2003 год., пар.257; *Кангаслуома ѓр. Финска (Kangasluoma v. Finland)*, 20 јануари 2004 год., пар.26; *Слиман-Каид ѓр. Франција (Slimane-Kaid v. France)* (бр.2), 27 ноември 2003 год., пар.25; *Пегерсен и Бугсгогд ѓр. Данска (Pedersen and Baadsgaard v. Denmark)*, 17 декември 2004 год., пар.44. За пример каде ситуацијата на осомничениот била под конкретно влијание, иако на релативно ограничен начин, види: *Мериџ ѓр. Украина (Merit v. Ukraine)*, 30 март 2004 год., пар.9 и 70.

Судот се повикува на тоа дека периодот што треба да се разгледува во врска со член 6(1) почнува да тече веднаш штом едно лице е формално обвинето или кога сомнежите за лицето имаат значително влијание врз неговата ситуација поради мерки преземени од страна на органите на прогон.

Следствено,

тоа може да се случи на датум пред предметот да биде изнесен пред суд... како што се датумот на лишување од слобода, датумот кога засегнатото лице било службено известено дека ќе биде обвинето или датумот кога е отворена предистражната постапка... Иако во смисла на член 6(1), „обвинение“ генерално може да се дефинира како „службено известување на лицето од страна на надлежен орган за наводи дека сторило кривично дело“, во некои случаи тоа може да има форма на други мерки кои упатуваат на такви наводи и коишто, на сличен начин, имаат значително влијание врз ситуацијата на осомничениот.⁹⁷

Како што можеме да видиме, оваа дефиниција⁹⁸ е пофлексибилна и сеопфатна, а не техничка. Таа му овозможила на Европскиот суд, во зависност од околностите во конкретниот предмет, за почеток на постапките да го земе датумот на отворање на предистражната постапка;⁹⁹ датумот на издавање

- 97 *Филиј Берџан-Моро ѓр. Франција (Philippe Bertin-Mouroit v. France)*, 2 август 2000 год., пар.52. За малку поразлична формулација: „Судот нотира дека во кривичните предмети, 'разумниот рок' на кој упатува член 6(1) почнува да тече веднаш штом лицето е 'обвинето'; тоа може да се случи на датум пред случајот да биде покренат пред суд, како што е датумот на лишување од слобода, датумот кога засегнатото лице било службено известено дека ќе биде предмет на прогон или датумот кога е отворена предистражната постапка. Освен тоа, во смисла на член 6(1), 'обвинение' може да се дефинира како 'службено известување на лицето од страна на надлежен орган за наводи дека тоа сторило кривично дело', дефиниција која соодветствува со тестот дали ситуацијата на осомничениот била под значајно влијание“. *Хозе ѓр. Холандија (Hozee v. the Netherlands)*, 22 мај 1998 год., пар.43; или *Ренарџ и Слиман-Кауг ѓр. Франција (Reinhardt and Slimane-Kaid v. France)*, 31 март 1998 год., пар.93.
- 98 Се појавува во оригиналните пресуди од оваа сфера: *Номјсџејр ѓр. Австрија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., пар.18, и *Аголф ѓр. Австрија (Adolf v. Austria)*, 26 март 1982 год., пар.30; *Енсел и други ѓр. Холандија (Engel and others v. the Netherlands)*, 8 јуни 1976 год., пар.81; *Куниџ ѓр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.88; *Екле ѓр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)*, 15 јули 1982 год., пар.73, и *Озџурк ѓр. Федерална Република Германија (Öztürk v. the Federal Republic of Germany)*, 21 февруари 1984 год., пар.52; *Дувер ѓр. Белгија (Deweert v. Belgium)*, 27 февруари 1980 год., пар.42 и 44; *Фоти и други ѓр. Италија (Foti and others v. Italy)* и *Кориљано ѓр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.52 и пар.34 соодветно; *Имбриоса ѓр. Швајцарија (Imbrioscia v. Switzerland)*, 24 ноември 1993 год., пар.36.
- 99 На пример: *Рингајсен ѓр. Австрија (Ringelsen v. Austria)*, 16 јуни 1971 год., пар.110; *Екле ѓр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)*, 15 јули 1982 год., пар.74; *Моџа ѓр. Италија (Motta v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15; *Филиј Берџан-Моро ѓр. Франција (Philippe Bertin-Mouroit v. France)*, 2 август 2000 год., пар.53.

наредба за лишување од слобода¹⁰⁰ или наредба за претрес;¹⁰¹ датумот кога апликантот бил лишен од слобода;¹⁰² датумот кога лицето е обвинето (или со други зборови, кога против него е поднесен обвинителен акт)¹⁰³ или датумот на укинување на парламентарниот имунитет на лицето;¹⁰⁴ во Италија, датумот кога било испратено или примено судското известување¹⁰⁵ или датумот кога било примено известувањето за кривична постапка,¹⁰⁶ датумот кога апликантот бил службено известен за кривична постапка против него;¹⁰⁷ последниот датум кога лицето назначило бранител;¹⁰⁸ датумот на одлуката со која се наредува конфискација на одземени предмети¹⁰⁹ или со која се потврдува привремена забрана за располагање со стан,¹¹⁰ итн.

Оттука, во предметот *Венђиџели ѓр. Иџалија (Vendittelli v. Italy)* (пресуда од 18 јули 1994 година), полицијата го запечатила станот на апликантот на основ на тоа дека тој изведувал работи што се спротивни на прописите за урбанистичко планирање. Покрената е кривична постапка против него и неговиот стан бил ставен под привремена забрана за располагање како

100 На пример, *Мансони, Гиrolами, Фераро, Триџани ѓр. Иџалија (Manzoni, Girolami, Ferraro, Triggiani v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.16., пар.13, пар.15 и пар.15 соодветно; *Богер ѓр. Белџија (Boddaert v. Belgium)*, 12 октомври 1992 год., пар.35.

101 На пример: *Екле ѓр. Федерална Рејублика Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)*, 15 јули 1982 год., пар.19; *Коем и други ѓр. Белџија (Coëme and others v. Belgium)*, 22 јуни 2000 год., пар.133; *Страџеџи е Комуникасион и Думулан ѓр. Белџија (Stratégies et Communications and Dumoulin v. Belgium)*, 15 јули 2002 год., пар.42.

102 На пример: *Вемхоф ѓр. Федерална Рејублика Германија (Wemhoff v. the Federal Republic of Germany)*, 27 јуни 1968 год., пар.19; *Б. ѓр. Австрија (B. v. Austria)*, 28 март 1990 год., пар.48; *Алимена ѓр. Иџалија (Alimena v. Italy)*, *Вицер ѓр. Иџалија (Viezzer v. Italy)*, *Маџ ѓр. Иџалија (Maj v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15, пар.15 и пар.13 соодветно; *Месина ѓр. Иџалија (Messina v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.25; *Абдоула ѓр. Холангија (Abdoella v. the Netherlands)*, 25 ноември 1992 год., пар.19; *Бункаџе ѓр. Холангија (Bunkate v. the Netherlands)*, 26 мај 1993 год., пар.21; *Дуберџан ѓр. Франција (Dobbetin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.38; ; *Јаџе и Сарџин ѓр. Турција (Yağcı and Sargın v. Turkey)* 8 јуни 1995 год., пар.58; *Џели ѓр. Иџалија (Gelli v. Italy)*, 19 октомври 1999 год., пар.37, *Иџуланџи ѓр. Грција (Ipsilanti v. Greece)*, 6 март 2003 год., пар.31.

103 На пример: *Номајсџер ѓр. Австрија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 од., пар.18; *Алимена ѓр. Иџалија (Alimena v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15; *Кемаш ѓр. Франција (Kemtache v. France)* (бр.1 и 2), 27 ноември 1991 год., пар.59; *Лавенц ѓр. Латвија (Lavents v. Latvia)*, 28 ноември 2002 год., пар.85.

104 На пример: *Фрау ѓр. Иџалија (Frau v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.14.

105 На пример: *Пугљезе ѓр. Иџалија (Pugliese v. Italy)* (бр.1), *Фикара ѓр. Иџалија (Ficara v. Italy)*, *Колачојо ѓр. Иџалија (Colacioppo v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.13, пар.15 и пар.13 соодветно.

106 На пример: *Агилеџа и грџе ѓр. Иџалија (Adiletta and others v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15.

107 На пример: *Мори ѓр. Иџалија (Mori v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.14, *Хозе ѓр. Холангија (Hozee v. the Netherlands)*, 22 мај 1998 год., пар.45.

108 На пример: *Анџелучи ѓр. Иџалија (Angelucci v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.13.

109 На пример: *Раимондо ѓр. Иџалија (Raimondo v. Italy)*, 22 февруари 1994 год., пар.42; *Шлежевициус ѓр. Литванија (Šleževičius v. Lithuania)*, 13 ноември 2001 год., ѓр.26.

110 *Венђиџели ѓр. Иџалија (Vendittelli v. Italy)*, 18 јули 1994 год., пар.21.

поврзана мерка на кривичната казна запрета на кривичното дело. Судот сметал дека периодот што треба да се земе предвид почнува „со одлуката на истражен судија од Рим, со која се потврдува запечатувањето на станот на г-н Вендители“.¹¹¹

Од друга страна, одлука да не се преземат натамошни дејствија не се зема предвид,¹¹² исто како и постоење медиумска кампања против апликантот.¹¹³

Судот ужива неограничена дискреција при утврдувањето на моментот кога кривичната постапка за прв пат произведува значително влијание врз ситуацијата на осомничениот. Во пресудата *Ијсилантии ѓр. Грција (Ipsilanti v. Greece)* од 6 март 2003 година, Судот како *dies de quo* го зема датумот кога грчкиот апликант бил лишен од слобода на аеродромот во Атина во 1995 година при нејзиното враќање од подолг престој во Обединетото Кралство, во којшто период против неа е поднесена тужба (во 1986 година) и е спроведена истрага што завршила со покренување предмет пред судот во 1990 година. Европскиот суд ја отфрлил оваа прва фаза, сметајќи дека „за време на нејзиниот престој во Обединетото Кралство, апликантот не бил под влијание на постапката што се водела во Грција“.¹¹⁴

Тука не станува збор за тоа дека член 6(1) „не се применува во однос на предистражната постапка“,¹¹⁵ што го покажува фактот дека Судот понекогаш смета дека „разумниот рок“ е надминат во предмети кои завршиле со отфрлање на обвинението¹¹⁶ или кои сè уште се во фаза на истражна постапка.¹¹⁷

2. Крај на периодот

Во однос на крајот на периодот што треба да се земе предвид, генерално нема потреба да се прави разлика меѓу граѓанските и кривичните постапки;

111 *Ибид.*

112 На пример, *Екле ѓр. Фегерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)*, 15 јули 1982 год., пар.74.

113 *Коем и други ѓр. Белгија (Coëme and others v. Belgium)*, 22 јуни 2000 год., пар.133.

114 *Ијсилантии ѓр. Грција (Ipsilanti v. Greece)*, 24 ноември 1993 год., пар.31.

115 *Имбриоса ѓр. Швајцарија (Imbrioscia v. Switzerland)*, 24 ноември 1993 год., пар.36.

116 На пример: *Анџелучи ѓр. Италија (Angelucci v. Italy)*, *Маи ѓр. Италија (Mai v. Italy)*, *Колачоџо ѓр. Италија (Colacioppo v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.13, пар.13 и пар.15, и пар.13 соодветно.

117 На пример: *Вицер ѓр. Италија (Viezzer v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15-17; *Туминели ѓр. Италија (Tumminelli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18.

во обете сфери, периодот што го разгледува Судот во принцип завршува со последната одлуката во домашниот правен систем која е финална и била извршена.

Во одредени околности, тоа може да вклучи и одлука од страна на Европскиот суд доколку предметот сè уште се води пред домашните судови.

Датум на извршување на последната финална одлука во домашниот систем

Генерално, крајот на периодот се означува со извршување на последната финална одлука во домашниот систем. Поконкретно, постојат две можности: или извршувањето грубо коинцидира со датумот на последната финална одлука во домашниот систем, или извршувањето настанува по датумот на последната финална одлука во домашниот систем.

A. Извршувањето грубо коинцидира со датумот на последната финална одлука во домашниот систем

Периодот што се зема предвид обично завршува со финална пресуда или одлука. Таков е случајот во повеќето предмети што ги разгледува Судот. Изрекувањето на последната финална одлука која неотповикливо го решава предметот во голема мера коинцидира со нејзиното извршување. Оттука, Судот за *dies ad quem* го зема датумот на финалната одлука во домашниот систем, без оглед на формата или на степенот во судската пирамида во чиешто рамки е донесена.¹¹⁸

i. Ситејен во кој е донесена финалната одлука, т.е. пре ситејен или жалба

Како што Судот веќе утврдил, „периодот чијашто разумност е предмет на разгледување предвид ги зема севкупните постапки за конкретниот правен проблем, вклучително и сите жалби“¹¹⁹

Следствено, финалната одлука од домашен суд која го означува крајот

118 *Вемхоф* *џр.* Федерална Република Германија (*Wemhoff v. the Federal Republic of Germany*) и *Немајстер* *џр.* Австрија (*Neumeister v. Austria*), 27 јуни 1968 год., пар.18 и пар.19 соодветно; *Куниг* *џр.* Федерална Република Германија (*König v. the Federal Republic of Germany*), 28 јуни 1978 год., пар.98; *Еркнер и Хофауер* *џр.* Австрија (*Erkner and Hofauer v. Austria*), 23 април 1987 год., пар.65; *Поис* *џр.* Австрија (*Poiss v. Austria*), 23 април 1987 год., пар.50.

119 *Еркнер и Хофауер* *џр.* Австрија (*Erkner and Hofauer v. Austria*), 23 април 1987 год., пар.65.

на периодот може да биде првостепена пресуда (од основен¹²⁰ или управен¹²¹ суд).

Исто така, тоа може да биде одлука од повисок судски степен (апелационен¹²² или управен¹²³ суд). Повисокиот судски степен може да биде и врховен суд, како што се касационите судови во Франција,¹²⁴ Белгија,¹²⁵ Грција,¹²⁶ Ита-

- 120 На пример: *Хумен ѓр. Полска (Humen v. Poland)*, 15 октомври 1999 год., пар.58; *Дукло ѓр. Франција (Duclos v. France)*, 17 декември 1996 год., пар.53 (за пример на допуштеност, во Франција, поврзан со жалба за социјална заштита), или *Рингајсен ѓр. Австрија (Ringeisen v. Austria)*, 16 јули 1971 год., пар.110; *Фоти и други ѓр. Италија (Foti and others v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.54; *Милази ѓр. Италија (Milasi v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.14; *Пуљезе (бр.1), Гиролами, Фераро, Агилеџа и други ѓр. Италија (Pugliese, Girolami, Ferraro, Adiletta and others v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пр.14, пар.9 (последната реченица) и пар.13, пар.10 и пар.15, и пар.15 соодветно; *Пуљезе ѓр. Италија (Pugliese v. Italy)* (бр.2) и *Калефи ѓр. Италија (Caleffi v. Italy)*, 24 мај 1991 год., пар.16 и пар.14 соодветно; *Борџезе ѓр. Италија (Borgese v. Italy)*, *Монако ѓр. Италија (Monaco v. Italy)*, *Лесџини ѓр. Италија (Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.15, пар.14 и пар.15 соодветно; Г., *Арена, Кормио, Голино, Тајуџи, Кафе Роверси С.џ.а., Барбагало, Чифола ѓр. Италија (G., Arena, Cormio, Golino, Taiuti, Caffè Roversi S.p.a., Barbagallo, Cifola v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.14, пар.15, пар.13, пар.14, пар.14, пар.15, пар.14 и пар.13 соодветно; *Дуберџан ѓр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.16; *Тревисан ѓр. Италија (Trevisan v. Italy)* и *Били ѓр. Италија (Billie v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.15 и пар.16 соодветно; *Скојелити ѓр. Италија (Scopelliti v. Italy)*, 23 ноември 1993 год., пар.18; *Силва Пончис ѓр. Португалија (Silva Pontes v. Portugal)*, 2 март 1994 год., пар.16-19; *Јаџе и Сарџин ѓр. Турција (Yağcı and Sargin v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.58.
- 121 На пример: *Скудери ѓр. Италија (Scuderi v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.14; *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.33; *Каракаја ѓр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.29.
- 122 На пример: *Екле ѓр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)*, 15 јули 1982 год., пар.77; *Унион Алиментарија Сандерс С.А. ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.30; *Бриганди, Санџили, Фрау, Фикара, Триџани ѓр. Италија (Brigandi, Santilli, Frau, Ficara, Triggiani v. Italy)*, 18 февруари 1991 год., пар.12, пар.18, пар.14, пар.15 и пар.15, соодветно; *Диана ѓр. Италија (Diana v. Italy)*, *Риди ѓр. Италија (Ridi v. Italy)*, *Игрокалче С.Р.Л. ѓр. Италија (Idrocalce S.R.L. v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.14, пар.14 и пар.15 соодветно, *Руиз-Маџеос ѓр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.24 и пар.33; *Дарнел ѓр. Обединетиото Кралство (Darnell v. the United Kingdom)*, 26 октомври 1993 год., пар.21; *Раимонго ѓр. Италија (Raimondo v. Italy)*, 22 февруари 1994 год., пар.22; *Вендигетели ѓр. Италија (Vendittelli v. Italy)*, 18 јули 1994 год., пар.21.
- 123 *Олсон ѓр. Шведска (Olsson v. Sweden)* (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.101; *Шауџе и Мелдрум ѓр. Холандија (Schouten and Meldrum v. the Netherlands)*, 9 декември 1994 год., пар.17, 27 и 62.
- 124 *Вернило ѓр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.29; *Томази ѓр. Франција (Tomasi v. France)*, 27 август 1992 год., пар.24; *Дуберџан ѓр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.38; *Моне ѓр. Франција (Monnet v. France)*, 27 октомври 1993 год., пар.26; *Енџри ѓр. Франција (Henrich v. France)*, 22 септември 1994 год., пар.58; *Ален де Рибермон ѓр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.44; *Аквавива ѓр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.50-52.
- 125 *Бодер ѓр. Белгија (Boddaert v. Belgium)*, 12 октомври 1992 год., пар.35.
- 126 *Стран Грик Рефајнерис и Стратис Андреадис ѓр. Грција (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 9 декември 1994 год., пар.53-54.

лија,¹²⁷ Холандија (*Hoge Raad*)¹²⁸ и Турција,¹²⁹ врховните судови во Австрија (*Oberster Gerichtshof*),¹³⁰ Финска,¹³¹ и Португалија,¹³² германскиот федерален суд (*Bundesgerichtshof*),¹³³ домот на лордовите,¹³⁴ швајцарскиот федерален суд,¹³⁵ државните совети во Франција,¹³⁶ Белгија,¹³⁷ Грција,¹³⁸ и Италија,¹³⁹ врховните управни судови во Португалија¹⁴⁰ и Шведска,¹⁴¹ судовите за ревизија во Италија¹⁴² и Грција,¹⁴³ итн. Во пресудата *Кудџа ѓр. Полска (Kudła v. Poland)* од 26 октомври 2000 година, Европскиот суд ја резимира својата позиција во однос на апелационите органи на следниов начин:

Судот нагласува дека член 6(1), не ги обврзува државите да воспостават апелациони или касациони судови. Сепак, од држава која воспоставила такви судови се бара да осигури дека лицата што подлежат на законот, пред такви-

- 127 *Фоти и други ѓр. Итјалија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.54; *Прејто и други ѓр. Итјалија (Pretto and others v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.30; *Баџета ѓр. Итјалија (Baggetta v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.20; *Мојта, Мансони, Алимена, Мори ѓр. Итјалија (Motta, Manzoni, Alimena, Mori v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15, пар.16, пар.15 и пар.14 соодветно; *Гана ѓр. Итјалија (Gana v. Italy)*, *Пандолфели и Палумбо ѓр. Итјалија (Pandolfelli and Palumbo v. Italy)*, *Лоренци, Бернардини и Грџи ѓр. Итјалија (Lorenzi, Bernardini and Gritti v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.12, пар.14 и пар.13 соодветно; *Чезарини ѓр. Итјалија (Cesarini v. Italy)* и *Т. ѓр. Итјалија (T. v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.16 во двата предмета; *Салези ѓр. Итјалија (Salesi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.21; *Катје Клицхе де ла Гранџ ѓр. Итјалија (Katte Klitsche de la Grange v. Italy)*, 27 октомври 1994 год., пар.50.
- 128 *Абдула ѓр. Холандија (Abdoella v. the Netherlands)*, 25 ноември 1992 год., пар.19; *Бункатје ѓр. Холандија (Bunkate v. the Netherlands)*, 26 мај 1993 год., пар.21.
- 129 *Мансур ѓр. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.60.
- 130 *Лехнер и Хес ѓр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.19; *Б. ѓр. Холандија (B. v. the Netherlands)*, 28 март 1990 год., пар.48.
- 131 *Хоканен ѓр. Финска (Hokkanen v. Finland)*, 23 септември 1994 год., пар.71.
- 132 *Мореира де Азеведо ѓр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)* (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.70.
- 133 *Вемхоф ѓр. Федерална Република Германија (Wemhoff v. the Federal Republic of Germany)*, 27 јуни 1968 год., пар.18.
- 134 *Х ѓр. Обединетиото Кралство (H v. the United Kingdom)* (суштина), 8 јули 1987 год., пар.70.
- 135 *Цимерман и Штајнер (Zimmermann and Steiner)*, 13 јули 1983 год., пар.23.
- 136 *Х. ѓр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.48-49; *Периској ѓр. Франција (Périscope v. France)*, 26 март 1992 год., пар.30; *Бомарџан ѓр. Франција (Beaumont v. France)*, 24 ноември 1994 год., пар.30.
- 137 *Де Мур ѓр. Белгија (De Moor v. Belgium)*, 23 јуни 1994 год., пар.62.
- 138 *Варијати ѓр. Грција (Varipati v. Greece)*, 26 октомври 1999 год., пар.22.
- 139 *Стефано ѓр. Итјалија (Steffano v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.14.
- 140 *Невес е Силва ѓр. Португалија (Nebes e Silva v. Portugal)*, 27 април 1989 год., пар.40.
- 141 *Олсон ѓр. Шведска (Olsson v. Sweden)* (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.101, 105 и 106.
- 142 *Франческо Ломбардо ѓр. Итјалија (Francesco Lombardo v. Italy)* и *Џанкарло Ломбардо ѓр. Итјалија (Giancarlo Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год., пар.19 и пар.18 соодветно; *Маса ѓр. Итјалија (Massa v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.28; *Мути ѓр. Итјалија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.12; *Пачоне ѓр. Итјалија (Paccione v. Italy)*, 27 април 1995 год., пар.17; *Теранова ѓр. Итјалија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1994 год., пар.19.
- 143 *Белаусоф и други ѓр. Грција (Belausof and others v. Greece)*, 27 мај 2004 год., пар.41.

те судови ги уживаат темелните гаранции дадени во член 6... Иако начинот на кој член 6 се применува во однос на апелационите и касационите судови зависи од специјалните карактеристики на предметната постапка, нема сомнеж дека апелационите или касационите постапки влегуваат во опфатот на член 6... Следствено, траењето на овие постапки треба да се земе предвид за да се утврди дали севкупното траење на постапката било разумно.¹⁴⁴

На крај, тоа може да има и форма на одлука од уставен суд, бидејќи „според добро воспоставената практика на Судот, постапките што се водат пред уставниот суд треба да бидат земени предвид при пресметувањето на релевантниот период кога резултатот на таквата постапка може да влијае врз исходот на спорот што се води пред редовните судови“¹⁴⁵

ii. Формална на финалната домашна одлука: пресуда од повисоки или пониски судови, или некој друг чекор што означува дефинитивен крај на постопката

Периодот обично завршува со финална пресуда или одлука. Што се подразбира под финална пресуда или одлука? Одговорот на ова прашање неизбежно зависи од различните национални правни системи.

Судот имал прилика, за крај на периодот што треба да се разгледува, да го прифати: а) датумот кога е донесена одлуката: за отфрлање на обвинение (најрано),¹⁴⁶ пресуда од првостепен суд во кривичен предмет,¹⁴⁷ одлука од

144 *Кудља ѓр. Полска (Kudła v. Poland)*, 26 октомври 2000 год., пар.122.

145 *Руиз-Матеос ѓр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.35. Види исто: *Думланг ѓр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.77; *Поус ѓр. Австрија (Poiss v. Austria)* (сутина), 23 април 1987 год., пар.52; *Визингер ѓр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.52; како и *Бок ѓр. Федерална Република Германија (Bock v. the Federal Republic of Germany)*, 29 март 1989 год., пар.37; *Зусман ѓр. Германија (Süßmann v. Germany)*, 16 септември 1996 год., пар.41; *Памел ѓр. Германија (Pammel v. Germany)* и *Пробстмајер ѓр. Германија (Probstmeier v. Germany)*, 1 јули 1997 год., пар.53-58. Ова прашање очигледно не може да појави во однос на францускиот уставен совет според постојните услови за упатување на предмети до тоа тело.

146 *Маи ѓр. Италија (Mai v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.13.

147 *Милази ѓр. Италија (Milasi v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.14.

апелационен управен трибунал,¹⁴⁸ или пресуда од граѓанско,¹⁴⁹ кривично¹⁵⁰ или управно¹⁵¹ одделение на врховниот суд; б) датумот кога апликантот бил известен за првостепената пресуда,¹⁵² за пресудата од апелационен суд¹⁵³ или за пресудата од врховен суд;¹⁵⁴ в) датумот кога апликантот дознал дека неговата жалба пред касациониот суд е одбиена;¹⁵⁵ г) на пример, во некривични предмети во Италија, датумот кога пресудата е поднесена до регистарот на судот што ја донел;¹⁵⁶ д) истекот на законскиот временски рок за стра-

- 148 *Шауџе и Менгрум* *ѓр. Холандија (Schouten and Meldrum v. the Netherlands)*, 9 декември 1994 год., пар.17, 27 и 62.
- 149 Касационен суд што разгледува граѓански предмети: *Вернило* *ѓр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.29; *Томази* *ѓр. Франција (Tomasi v. France)*, 27 август 1992 год., пар.24; *Моне* *ѓр. Франција (Monnet v. France)*, 27 октомври 1993 год., пар.26; *Венгиуџели* *ѓр. Италија (Venditelli v. Italy)*, 18 јули 1994 год., пар.58; *Ален де Рибермон* *ѓр. Франција (Allen de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.44; *Аквавива* *ѓр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар. 50 и 52; *Стран Грик Рефајнерис и Стратис Андреадис* *ѓр. Грција (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 9 декември 1994 год., пар.54; *Пандолфели и Палумбо* *ѓр. Италија (Pandolfelli and Palumbo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.14.
- 150 Касационен суд што разгледува кривични предмети: *Богер* *ѓр. Белгија (Boddaert v. Belgium)*, 12 октомври 1992 год., пар.35; *Баџеџа* *ѓр. Италија (Baggetta v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.20; *Моџа* *ѓр. Италија (Motta v. Italy)*, 19 февруари 1991, пар.15; *Мансур* *ѓр. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.60.
- 151 Францускиот државен совет: *Егиционс Периској* *ѓр. Франција (Éditions Périscope v. France)*, 26 март 1992 год., пар.43; *Бомарџан* *ѓр. Франција (Beaumont v. France)*, 24 ноември 1994 год., пар.30; или белгискиот државен совет: *Де Мур* *ѓр. Белгија (De Moor v. Belgium)*, 23 јуни 1994 год., пар.62.
- 152 *Каракаја* *ѓр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.29.
- 153 *Унион Алиментарија Сандерс С.А.* *ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.30.
- 154 Австрискиот врховен суд: *Лехнер и Хес* *ѓр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.36; или Португалија: *Мореира де Азевеџо* *ѓр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)* (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.70; францускиот државен совет: *Х.* *ѓр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.48-49; португалскиот врховен управен суд: *Невес и Силва* *ѓр. Португалија (Neves e Silva v. Portugal)*, 27 април 1989 год., пар.40; австрискиот уставен суд: *Поус* *ѓр. Австрија (Poiss v. Austria)* (суштина), 23 април 1987 год., пар.52; итн.
- 155 *Алимена* *ѓр. Италија (Alimena v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15 (кривичен предмет).
- 156 Апелационен суд: *Бриганди* *ѓр. Италија (Brigandi v. Italy)* и *Санџили* *ѓр. Италија (Santilli v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.28 и пар.18 соодветно; касационен суд: *Преџо* *ѓр. Италија (Pretto v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.30; *Вокаџуро* *ѓр. Италија (Vocaturò v. Italy)*, 24 мај 1991 год.; *Стефано* *ѓр. Италија (Steffano v. Italy)*, *Гана* *ѓр. Италија (Gana v. Italy)* и *Лоренци, Бернардини и Грџи* *ѓр. Италија (Lorenzi, Bernardini and Gritti v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.10, пар.13 и пар.13 соодветно; *Салерно* *ѓр. Италија (Salerno v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.18; *Салези* *ѓр. Италија (Salesi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.21; *Каџе Кliche ге ла Гранч* *ѓр. Италија (Katte Klitsche de la Grange v. Italy)*, 27 октомври 1994 год., пар.50; *Филис* *ѓр. Грција (Phillis v. Greece)*, 27 август 1991 год., пар.14, итн.; апелационен суд: *Франческо Ломбардо* *ѓр. Италија (Francesco Lombardo v. Italy)* и *Џанкарло Ломбардо* *ѓр. Италија (Giancarlo Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год.; *Маса* *ѓр. Италија (Massa v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.12; *Муџи* *ѓр. Италија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.12; *Пачоне* *ѓр. Италија (Paccione v. Italy)*, 27 април 1995 год., пар.17; *Теранова* *ѓр. Италија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1994 год., пар.19, итн.

ните во спорот (на пр., за поднесување жалба во Франција¹⁵⁷ или Италија,¹⁵⁸ барање за заштита на законитоста во Франција,¹⁵⁹ Италија¹⁶⁰ или Турција,¹⁶¹ или барање за продолжување на постапката пред судечки суд кога предметот е вратен назад по укинување на пресудата,¹⁶² итн.).

Обично, пресудите кои го означуваат крајот на периодот на овој начин се пресуди кои ги решаваат граѓанските спорови или подразбираат одлука за суштината на кривичните пријави. Сепак, периодот може да заврши и со некој друг процедурален чекор кој упатува на тоа дека пресудата е финална.

Ваква функција може да имаат одлуки: а) кои го одбиваат правото на жалба на една страна во предметот (на пр., во Финска,¹⁶³ Обединетото Кралство¹⁶⁴ и Шведска¹⁶⁵); б) кои ја намалуваат претходно изречената казна за периодот поминат во притвор до почетокот на судењето¹⁶⁶ или пак последователно ги комбинираат осудителните пресуди од посебни случаи на прогон;¹⁶⁷ в) кои ја укинуваат постапката без решавање на суштината на предметот (одлуки дека нема предмет што треба да се разгледува,¹⁶⁸ за отстранување на предметот од списокот по постигната пријателска спо-

157 *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.33; треба да се напомене дека во предметот *Каракаја (Karakaaya)* кој бил сличен Судот сепак го земал датумот кога била доставена првостепената пресуда (види под б) погоре).

158 *Анџелучи, Маи, Гиrolами, Фераро ѓр. Итaлија (Angelucci, Maj, Girolami, Ferraro v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.13 (најдоцна), пар.13 (најдоцна), пар.9 (последен пасус) и 13, и пар.10 и 15 соодветно; *Пуљезе ѓр. Итaлија (Pugliese v. Italy)* (бр.2), 24 мај 1991 год., пар.10 (последен пасус), 11 и 16; *Арена, Голино, Кафе Роверси С.ѓ.а., Чифола ѓр. Итaлија (Arena, Golino, Caffè Roversi S.p.a., Cifola v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.9 и 14 (последен пасус), 10 и 14, пар.9 (последен пасус), 10 и 15, и пар.9 (последните два пасуси) и 13 соодветно; *Тревисан ѓр. Итaлија (Trevisan v. Italy)* и *Били ѓр. Итaлија (Billie v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.15 и пар.11 (последен пасус), 12 и 16 соодветно; *Скудери ѓр. Итaлија (Scuderi v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.14. За различни временски ограничувања за поднесување жалби, види *Цезарини ѓр. Итaлија (Cesarini v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.11.

159 *Дубертин ѓр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.38 (најдоцна).

160 *Фрау ѓр. Итaлија (Frau v. Italy)*, *Фукара ѓр. Итaлија (Ficara v. Italy)*, *Колачоѓо ѓр. Итaлија (Colacioppo v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.14, пар.15 и пар.13 соодветно; *Борџезе ѓр. Итaлија (Borgese v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.9 (последен пасус), 10 и 14, пар.9 (последен пасус), 10 и 15, и пар.10 и 14 (најдоцна) соодветно.

161 *Јаџе и Саргин ѓр. Турција (Yağci and Sargin v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.28 и 58.

162 *Лоренци, Бернардини и Грити ѓр. Итaлија (Lorenzi, Bernardini and Gritti v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.9 (последните два пасуси) и 13 (најдоцна).

163 *Хоканен ѓр. Финска (Hokkanen v. Finland)*, 23 септември 1994 год., пар.71.

164 *Х. ѓр. Обединетото Кралство (H. v. the United Kingdom)* (суштина), 8 јули 1987 год., пар.70.

165 *Олсон ѓр. Шведска (Olsson v. Sweden)* (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.18, 20, 105 и 106.

166 *Ринџајсен ѓр. Австрија (Ringelsen v. Austria)*, 16 јули 1971 год., пар.110

167 *Екле ѓр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (сутина), 15 јули 1982 год., пар.77.

168 *Анџелучи ѓр. Итaлија (Angelucci v. Italy)*, *Маи ѓр. Итaлија (Maj v. Italy)*, *Колачоѓо ѓр. Итaлија (Colacioppo v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.13 во сите предмети.

годба,¹⁶⁹ за прекинување на постапката бидејќи обвинението против обвинетото лице не е сериозно,¹⁷⁰ или бидејќи кривичното дело е временски ограничено¹⁷¹ или амнестирано¹⁷²); или г) во Полска, на пример, пресуди кои спроведуваат одлука врз основа на суштината.¹⁷³

Иако поретко, Судот предвид го зема и датумот на некое конкретно дејство, односно исплата на оштета од страна на должникот којашто била доделена на кредиторот со пресуда против која не е вложена жалба;¹⁷⁴ ослободување на станот од станарот по последователна посета од извршител, кој станодавецот долги години неуспешно се обидува да го исфрли,¹⁷⁵ итн.

Исто така, Судот не земал предвид одредени судски одлуки по жалба кои, според неговото мислење, не биле одлучувачки за исходот на спорот,¹⁷⁶ како што е барање за повторување на постапката¹⁷⁷ или за толкување на пресуда.¹⁷⁸

Б. Извршувањето на судските одлуки во последната финална домашна одлука

Во некои случаи, Судот смета дека периодот кој треба да се земе превид ја вклучува и фазата на извршување на одлуката донесена за суштината на предметот: „Извршувањето на одлука донесена од судот мора... да се смета за интегрален дел на ‘судењето’ во смисла на член 6’.¹⁷⁹ Според мислењето на Судот, „крајот на постапката чиешто траење се разгледува согласно член

169 *Калефи ѓр. Итталија (Caleffi v. Italy)*, 24 мај 1991 год., пар.14; *Кормио ѓр. Итталија (Cormio v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.9 и 13; *Цезарини ѓр. Итталија (Cesarini v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.9 (последен пасус) и 16.

170 *Екле ѓр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (сутина), 15 јули 1982 год., пар.78.

171 *Мори ѓр. Итталија (Mori v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.14; *Шумахер ѓр. Луксембург (Schumacher v. Luxembourg)*, 25 ноември 2003 год., пар.28.

172 *Пуљезе ѓр. Итталија (Pugliese v. Italy)* (бр.2), 19 февруари 1991 год., пар.14; *Вендигијели ѓр. Итталија (Vendittelli v. Italy)*, 18 јули 1994 год., пар.21.

173 *Гиншо ѓр. Португалска (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.29; *Маршинс Мореира ѓр. Португалска (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.44.

174 *Андреучи ѓр. Итталија (Andreucci v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.10 и 14.

175 *Сколо ѓр. Итталија (Scollo v. Italy)*, 28 септември 1995 год., пар.44.

176 *Невес е Силва ѓр. Португалска (Neves e Silva v. Portugal)*, 27 април 1989 год., пар.26 и 40.

177 *Думланд ѓр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.77.

178 *Руиз-Матеос ѓр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.33.

179 *Хорнсби ѓр. Грција (Hornsby v. Greece)*, 19 март 1997 год., пар.40.

6(1) е моментот кога потврденото право станува ефективно“.¹⁸⁰

Во пресудата *Робинс ѓр. Обединетиото Кралство (Robins v. the United Kingdom)* од 23 септември 1997 година, Судот наведува:

Член 6(1) од Конвенцијата налага сите фази од судската постапка за „утврдување на... граѓански права и обврски“, вклучително и фазите што следуваат по пресудата за суштината на предметот, да бидат завршени во разумен рок.¹⁸¹

Во предметот *Робинс (Robins)* траењето на постапката за судски трошоци којашто следувала по пресудата за суштината на предметот се сметало за неразумно долго. Тој период бил вклучен во севкупниот период што се разгледувал и, во овој случај, завршил на датумот кога апелациониот суд ја отфрлил жалбата против пресудата од постапката за судски трошоци.¹⁸²

Во пресудата *Есчима Жорже ѓр. Португалија (Estima Jorge v. Portugal)* од 21 април 1998 година, Судот имал прилика, во однос на постапка за наплата на долг, да пресуди дека, период од тринаесет години за добивање финална одлука врз основа на овластување за извршување не може да се смета за разумен“.¹⁸³ Во овој случај, *dies ad quem* бил датумот кога на апликантот му бил исплатен долгот.¹⁸⁴

Во пресудата *Имобилиаре Сафи ѓр. Италија (Immobiliare Saffi v. Italy)* од 28 јули 1999 година, Судот го осудил однесувањето на италијанската држава, која неразумно ја одложила постапката за иселување на станар согласно судска одлука.¹⁸⁵ Во овој случај, крајот на периодот бил датумот на кој станот бил испразнет.¹⁸⁶

180 *Жаро ѓр. Франција (Jarreau v. France)*, 8 април 2003 год., пар.27.

181 *Робинс ѓр. Обединетиото Кралство (Robins v. the United Kingdom)*, 23 септември 1997 год., пар.28; меѓу другите примери, види и: *Силва Пончис ѓр. Португалија (Silva Pontes v. Portugal)*, 23 март 1994 год., пар.33-36; *Ди Педе ѓр. Италија (Di Pede v. Italy)*, 26 септември 1996 год., пар.20-22; *Буји ѓр. Франција (Bouilly v. France)*, 7 декември 1997 год., пар.17; *Пиншио де Оливиера ѓр. Португалија (Pinto de Oliveira v. Portugal)*, 8 март 2002 год., пар.26; *Мочи ѓр. Франција (Mocie v. France)*, 8 април 2003 год., пар.21.

182 *Робинс ѓр. Обединетиото Кралство (Robins v. the United Kingdom)*, 23 септември 1997 год., пар.30.

183 *Есчима Жоржи ѓр. Португалија (Estima Jorge v. Portugal)*, 21 април 1998 год., пар.45.

184 *Ибид.*, пар.40.

185 *Имобилиаре Сафи ѓр. Италија (Immobiliare Saffi v. Italy)*, 28 јули 1999 год., пар.74 и 75.

186 *Ибид.*, пар.17 (во овој случај по смртта на станарот, кој сè уште не бил иселен). Слично: *Цвијеџич ѓр. Хрватска (Cvijetic v. Croatia)*, 26 февруари 2004 год., пар.35.

Датум на одлука од Европскиот суд доколку постапката сè уште се води пред домашните судови

Честопати, кога Европскиот суд го зема во работа предметот, граѓанскиот спор или кривичната пријава сè уште се водат во рамките на домашниот правен систем.

Во вакви случаи, периодот што Судот го разгледува не смее да се протега по донесувањето на пресуда во Стразбур.¹⁸⁷ Кога постапката на национално ниво е очигледно предолга, условите за допуштеност на апликацијата за неразумно долго траење се релаксираат за да дозволат апликантот директно да се пожали пред надзорните тела на Конвенцијата без да чека завршување на постапката пред домашните органи. Со други зборови, можно е да се поднесе жалба за прекумерно долго траење на постапката до Европскиот суд за човекови права пред донесување финална одлука од страна на домашните судови, токму поради бавното донесување на таквата одлука.

Сепак, ова практика треба да станува сè поретка како што, во согласност со судската практика што произлегува од пресудата *Кудља ѓр. Полска (Kudła v. Poland)* од 26 октомври 2000 година, високите договорни страни сега имаат обврска во рамките на нивните национални правни системи да воспостават инструмент за ефективно обесштетување во случај на прекршување на барањето за разумен рок од член 6(1), додека апликантите треба да го искористат овој правен лек пред да поведат постапка во Стразбур (види подолу: *Должностѝ на аѝликантѝоѝ да ги исцрѝи сѝѝе домашни ѝравни лекови*, стр.85).

187 Види, на пример, првата пресуда за оваа точка: *Номјастјер ѓр. Австрѝија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 од., пар.19-20 (нема повреда на член 6(1)); види исто: *Гиншо ѓр. Порѝугалија (Guincho v. Portugal)*, 10 јуни 1984 год.; *Еркнер и Хофауер ѓр. Австрѝија (Erkner and Hofauer v. Austria)* и *Поус ѓр. Австрѝија (Poiss v. Austria)*, 23 април 1987 год.; *Каѝуано ѓр. Иѝталија (Caruano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год.; *Бараона ѓр. Порѝугалија (Baraona v. Portugal)*, 8 јули 1987 год.; *Марѝинс Мореира ѓр. Порѝугалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год.; *Унион Алиментѝариа Сандерс С.А. ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год.; *Обермајер ѓр. Австрѝија (Obermeier v. Austria)*, 28 јуни 1990 год.; *Санѝи, Моѝа, Вицер ѓр. Иѝталија (Zanghi, Motta, Viezzer v. Italy)*, 19 февруари 1991 год.; *Визинѝер ѓр. Австрѝија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год.; *Кемаш ѓр. Франција (Kemtache v. France)* (бр.1 и 2), 27 ноември 1991 год.; *Нибио ѓр. Иѝталија (Nibbio v. Italy)* и *Бионѝи ѓр. Иѝталија (Biondi v. Italy)*, 26 февруари 1992 год.; *Кашароли, Масѝранѝонио, Маниери, Карѝарели, Манифаѝура ФЛ, Вораз, Пјераѝини, Туза, Кооѝераѝива Парко Кума, Серенѝино, Туминели ѓр. Иѝталија (Casciaroli, Mastrantonio, Manieri, Cardarelli, Manifattura FL, Vorrasi, Pierazzini, Tusa, Cooperativa Parco Cuma, Serrentino, Tumminelli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год.; *Пиѝетѝи ѓр. Иѝталија (Pizzetti v. Italy)* и *Месина ѓр. Иѝталија (Messina v. Italy)*, 26 февруари 1993 год.; *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год.; *Чирикосѝа и Виола ѓр. Иѝталија (Circicosta and Viola v. Italy)*, 4 декември 1995 год.

II. КАКО СЕ ОЦЕНУВА ДАЛИ ПЕРИОДОТ Е РАЗУМЕН

Судот пресудил дека

„разумноста“ на траењето на постапката мора да се оценува во светло на околностите во предметот и со упатување на следниве критериуми: сложеноста на предметот, однесувањето на апликантот и на надлежните органи, како и влогот на апликантот во спорот.¹⁸⁸

Кога вели дека разумноста примарно треба да се оценува во однос на „околностите во предметот“, Судот нагласува дека таквата оценка е прилично релативна и специфична за секој предмет.

Сепак, тој утврдил одреден број критериуми (сложеност, влог и однесување на страните во спорот), кои систематски се користат за да се оцени дали траењето на постапката е разумно и кои помагаат во намалување на субјективниот елемент на една таква оценка.

1. Компаративна оценка: во светло на „околностите во предметот“

Генерално, разумноста на траењето на судските постапки се оценува на основа од случај до случај: во голема мера, оценката зависи од „околностите во предметот“, што претставува начин на кој Судот упатува на тоа дека тие ќе имаат значително влијание врз примената на општите правила, и подразбира темелна анализа од страна на Судот во однос на специфичните карактеристики на еден предмет.

Сепак, постои еден исклучок кога Европскиот суд оценката не ја врзува со околностите во предметот и критериумите што ги има утврдено, а тоа е кога предметот се јавува во контекст на повторено прекршување на барањето за разумен рок од страна на тужената држава, што претставува одраз на неорганизираноста на нејзиниот судски систем, при што Судот го редуцира своето дејствување на многу ограничена анализа.

188 *Фригленгер ѓр. Франција [GCC] (Frylender v. France [GC])*, 27 јуни 2000 год., пар.43.

Принцип: доминантна улога на „околностите во предметот“

По правило, кога е повикан да утврди дали разумниот рок бил надминат, Судот почнува со опсервација што ја обележуваат реализам и релативизам:

Разумноста на траењето на постапката опфатено со член 6(1)... во секој предмет мора да се оценува според околностите од истиот.¹⁸⁹

Оттука, апстрактно гледано, конкретно траење на постапката не може да се смета за разумно или неразумно само според тоа дали постапката е завршена во рамките на или го надминува претходно утврдениот временски рок. Кога неколку држави-членки, фрустрирани од ваквата ситуација, изречно побарале од Судот да обезбеди некаков вид на референтна табела „која за секој предмет објаснува колку години се сметаат за ‘нормално’ траење на секоја од фазите во постапката и колку години се сметаат за прифатливи“ во однос на различните критериуми утврдени во судската практика, тој одбил да обезбеди таква табела, повикувајќи се на неговата суштинска позиција по ова прашање:

Во однос на прашањето за надминување на разумниот рок, Судот нагласува дека предвид мора да се земат околностите од предметот и критериумите утврдени во неговата судска практика.¹⁹⁰

Со други зборови, за разлика од анализата во другите сфери, анализата на сообразноста со барањето за разумен рок налага оценка на конкретниот случај.

Сепак, конкретен временски период налага посебна анализа доколку, на прв поглед, тој се чини „значителен“,¹⁹¹ „изненадувачки“ и „сериозен“,¹⁹²

189 *Куниг ѓр. Федерална Рејублика Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.99; *Буххолц ѓр. Федерална Рејублика Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.49; *Цимерман и Штјајнер ѓр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.24; *Прејто ѓр. Италија (Pretto v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.31. Слични или идентични осуди се јавуваат во голем број подоцнежни пресуди.

190 Барање поднесено од Италија во предметот *Скордино ѓр. Италија (Scordino v. Italy)* (бр. 1), 29 март 2006 год., пар.157.

191 *Буххолц ѓр. Федерална Рејублика Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.52; *Цимерман и Штјајнер ѓр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.24; *Бараона ѓр. Португалија (Baraona v. Portugal)*, 8 јули 1987 год., пар.30.

192 *Куниг ѓр. Федерална Рејублика Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.102, 104 и 107.

„неразумен“¹⁹³, „прекумерен“¹⁹⁴, „исклучителен“¹⁹⁵ или „претеран“¹⁹⁶. Во таков случај, тужената држава мора „да обезбеди задоволително објаснување“ или, во спротивно, ќе биде утврдено дека таа го прекршила барањето за разумен рок.¹⁹⁷ Постои и еден вид пресумпција против државата дека постапката е неразумно долга, што налага таа да покаже дека не е одговорна за поминатото време.

Дали тоа значи дека мора да се препуштиме на отсуството на какви било насоки или елементи во еден систем? Одговорот е не - Судот има утврдено одреден број критериуми. Истите ќе бидат детално разгледани во овој документ, но во моментов важно е да се напомене дека Судот темелно го разгледува секој предмет, па дури и многу темелно, доколку на прв поглед се чини дека станува збор за долга постапка, и тоа наспроти горенаведените критериуми. Тоа е вообичаен стандард на анализа, за разлика од специјалниот стандард на анализа што Судот го применува во специфични околности.

Исклучок: организациска слабост на судскиот систем

Во некои европски земји, одредени видови на парнични постапки довеле до пречеста, повторена и толерирана повреда на правото на судење во разумен рок од страна на државата, видно од нејзината неможност да понуди вистински соодветен правен лек, со што прекумерно долгите постапки станале речиси институционализирани, т.е. напишано правило. Од пресудата *Боџаџи ѓр. Иџџалиџа (Bottazzi v. Italy)* од 28 јули 1999 година наваму, во ваквите случаи Судот утврдува „практика која е некомпатибилна со Конвенцијата“.

Кога една таква „практика“ лежи во позадината на предметот, Судот смета дека е оправдано да примени збирен стандард на анализа од вообича-

193 *Гиншо ѓр. Порџугалиџа (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.30; *Каџуано ѓр. Иџџалиџа (Cariuano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.30.

194 *Лехнер и Хес ѓр. Австрџиџа (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.39; *Андреучи ѓр. Иџџалиџа (Andreucci v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; *Арена ѓр. Иџџалиџа (Arena v. Italy)* и *Кормио ѓр. Иџџалиџа (Cormio v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17 и пар.16 соодветно.

195 *Номџсџер ѓр. Австрџиџа (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., пар.20.

196 *Екле ѓр. Федегална Реџублика Германџиџа (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.80.

197 *Ибџг; Фоџи и грџуџи ѓр. Иџџалиџа (Foti and others v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.65, 86, 69, 72, и 76, и *Кориљано ѓр. Иџџалиџа (Corigliano v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.47; *Алимена, Триџани, Агилеџа и грџуџи ѓр. Иџџалиџа (Alimena, Triggiani, Adiletta and others v. Italy)*, 25 ноември 1992 год., пар.23; *Бункате ѓр. Холанџуџа (Bunkate v. the Netherlands)*, 26 мај 1993 год., пар.22.

чаениот и, при утврдување на прекршување на член 6(1), не ги разгледува конкретните околности во предметот: постоењето на претходни пресуди против државата во истата сфера и утврденото отсуство на соодветни општи мерки за исправање на ситуацијата се доволен доказ за несообразност со Конвенцијата, при што предметот кој се разгледува претставува дополнителна илустрација на спорната административна практика.

Илустрација за тоа има во пресудата *Боџаџи (Bottazzi)* од 1999 година:

Судот... го свртува вниманието на фактот дека од 25 јуни 1987 година, односно од датумот на пресудата во предметот *Кајуано ѓр. Иџалија (Caruano v. Italy)*... тој има донесено 65 пресуди во кои се утврдува прекршување на член 6(1) во постапки што го надминуваат „разумниот рок“, водени пред граѓанските судови на различни региони во Италија. Слично на тоа, согласно поранешните членови 31 и 32 од Конвенцијата, повеќе од 1400 извештаи на Комисијата резултирале со резолуции на Комитетот на министри во кои се утврдува дека Италија го прекршува членот 6 од истата причина. Зачестеноста со која се утврдуваат ваквите прекршувања покажува дека постои акумулација на идентични повреди кои се во доволен број за да не претставуваат изолирани случаи. Ваквата акумулација на повреди претставува практика што е некомпатибилна со Конвенцијата.¹⁹⁸

Во серија пресуди од истата година кои, исто така, се однесуваат на Италија, се додава дека „кога Судот утврдил ваква повреда, таквата акумулација претставува отежнувачка околност за прекршувањето на член 6(1)“.¹⁹⁹

Оттогаш наваму, редовно се донесуваат пресуди против Италија, и тоа врз основа на овој стандард на анализа.²⁰⁰ Тоа му овозможило на Судот брзо да се справи со голем број предмети, при што во секој од нив нотирал дека „ова е еден од повеќе случаи на гореспоменатата практика.“²⁰¹ Судот ја резимира ситуацијата на следниов начин:

198 *Боџаџи ѓр. Иџалија (Bottazzi v. Italy)*, 28 јуни 1999 год., пар.22. Види исто: три други пресуди донесени на истиот ден: *Ди Мауро ѓр. Иџалија (Di Mauro v. Italy)*, А.П. ѓр. *Иџалија (A.P. v. Italy)* и *Ферари ѓр. Иџалија (Ferrari v. Italy)*, пар.23, пар.18 и пар.21 соодветно.

199 *Мазџи ѓр. Иџалија (Masi v. Italy)*, 14 декември 1999 год, пар.18. Меѓу голем број предмети, види и: *Кулџаро ѓр. Иџалија (Cultraro v. Italy)*, 27 февруари 2001 год., пар.17.

200 Што последователно довело до тоа Италија да избере пријателска спогодба во голем број предмети од ова поле. Освен тоа, во пресудата *Скордино ѓр. Иџалија (Scordino v. Italy)* (бр. 1) од 29 март 2006 година, Судот наведува дека „во оваа насока, позицијата на Италија значително не се сменила за да го доведе во прашање заклучокот дека ваквата акумулација претставува практика која е некомпатибилна со Конвенцијата.“ (пар.224)

201 Меѓу многу други органи: *Кулџаро ѓр. Иџалија (Cultraro v. Italy)*, 27 февруари 2001 год., пар.17

Исто како и Комисијата, по долги години разгледување на причините за одложувањата што можат да им се припишат на страните во рамките на италијанските процедурални правила, Судот мораше да се одважи на стандардизирање на неговите пресуди и одлуки. Од 1999 година наваму, тоа овозможи донесување на повеќе од 1000 пресуди против Италија во граѓански предмети поврзани со траењето на постапката.²⁰²

Всушност, Италија е единствената земја за којашто Судот користи негативно упатување на „административна практика“ во врска со вонредно висикиот број на повреди на правото на брза постапка што тој ги утврдил во одредени видови на парнични постапки.

Сепак, Судот утврдил повторливи прекршувања на барањето за разумен рок и против други држави, врз основа на нивните судски системи, и во таквите случаи го применил стандард на анализа кој е многу сличен, иако не е изречно ист како во случаите на „административна практика“, особено по пресудата од големиот судски совет во предметот *Фриглендер ѓр. Франција (Frydlender v. France)* од 27 јуни 2000 година.²⁰³ Таков е случајот и со Полска,²⁰⁴ Грција²⁰⁵ и Франција,²⁰⁶ при што во конкретните предмети Судот ја применува следнава формулација:

Во многу наврати, Судот разгледувал предмети кои покренуваат прашања слични на она од конкретниот предмет и утврдил прекршување на член 6(1) од Конвенцијата.²⁰⁷

Во ваквите предмети, анализата е збирна и Судот го наведува само следново:

По разгледување на целиот материјал поднесен до него, Судот смета дека владата не обезбедила никакви докази или аргументи што може да доведат до поинаков заклучок во конкретниот предмет. Земајќи ја предвид соп-

202 *Скордино ѓр. Италија (Scordino v. Italy)* (бр. 1), 29 март 2006 год., пар.176.

203 Водечкиот предмет на кој Судот упатува во вакви околности е *Фриглендер ѓр. Франција (Frydlender v. France)*, 27 јуни 2000 год. (пар.46); сепак, тука не ја сретнуваме типичната фраза со која се потврдува дека „во многу наврати, [Судот] разгледувал предмети кои покренуваат слични прашања“.

204 На пример: *Чешка ѓр. Полска (Czech v. Poland)*, 15 ноември 2005 год., пар.45-46; или *Шиџарски ѓр. Полска (Sitarski v. Poland)*, 8 август 2006 год., пар.37-38.

205 На пример: *Ангелопулос ѓр. Грција (Aggelopoulos v. Greece)*, 9 јуни 2005 год., пар.17-18; *Циџрас ѓр. Грција (Tsiotras v. Greece)*, 1 јуни 2006 год., пар.28-29.

206 На пример: *Никола ѓр. Франција (Nicolas v. France)*, 27 јуни 2006 год., пар.19-20; *гу Парк ге Акџививџе ге Блоцхајм ѓр. Франција (du Parc d'Activités de Blotzheim v. France)*, 11 јули 2006 год., пар.28-29.

207 На пример: *Чешка ѓр. Полска (Czech v. Poland)*, 15 ноември 2005 год., пар.45.

ствената судска практика на оваа тема, Судот смета дека во конкретниот предмет траењето на постапката било прекумерно и не го задоволува барањето за разумен рок.²⁰⁸

Накратко, без оглед дали утврдува „административна практика“ која е некомпатибилна со Конвенцијата или забележува дека „во многу наврати разгледувал предмети со слични прашања“, Судот донесува пресуда за организациска слабост и затоа не навлегува во детална анализа.

Доколку постои повторување на таквата практика, државата не може да ги ограничи своите дејства на *ad hoc* мерки: таа има позитивна обврска да донесе општи мерки за реформа на нејзините институции или судски процедури.

2. Објективна оценка што се темели на одреден број критериуми

Кога ги користи своите целосни овластувања за контрола, Судот применува одреден број критериуми за да оцени дали една постапка била разумно долга: некои од нив се однесуваат на природата на предметот (т.е. неговата сложеност и влогот), додека други се поврзуваат со однесувањето на страните во спорот (т.е. апликантот и надлежните органи).

Освен неколку детали, формулациите на Европскиот суд остануваат горедолу исти во сите пресуди:

„Разумноста“ на траењето на постапката мора да се оценува во светло на околностите во предметот и наспроти следниве критериуми: сложеноста на предметот, однесувањето на апликантот и на надлежните органи, како и влогот на апликантот во спорот.²⁰⁹

Дополнително, само одложувања кои се припишуваат како одговорност на државата може да оправдаат наоди за несообразност со барањето за разумен рок.

²⁰⁸ Ибид., пар.46.

²⁰⁹ Фриглендер *ip. Франција* [ГСС] (*Frydender v. France* [GC]), 27 јуни 2000 год., пар.43.

Критериуми што се однесуваат на природата на предметот

Потоа, Судот ја за зема предвид природата на предметот, при што прво го разгледува нивото на сложеност, а потоа влогот на апликантот во постапката.

А. Сложеност на предметот

Главниот критериум за природата на предметот е степенот на сложеност.²¹⁰ Сложеноста може да се однесува на фактите што треба да се утврдат, правниот проблем за кој се одлучува или видот на постапка.

i. Сложеност на фактите

Сложеноста на фактите може да произлезе од: бројот и конкретната природа на обвиненијата;²¹¹ неразбирање и затскривање на казните дела кои се ставаат на товар на обвинетиот;²¹² високо осетливата природа на кривичните дела за кои е поднесено обвинение и кои се однесуваат на националната безбедност;²¹³ бројот на обвинети и сведоци;²¹⁴ потребата од експертски мислења;²¹⁵ тешкотиите што се карактеристични за процеси

- 210 *Куниг* *вр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.99; *Буххолц* *вр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.49; *Екле* *вр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.80; *Фоти и други* *вр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина) и *Кориљано* *вр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.56 и пар.37 соодветно; *Цимерман и Швајцар* *вр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.24. Во принцип, многу последователни пресуди се повикуваат на овој критериум.
- 211 На пример, види: *Арај Јалгин и други* *вр. Турција (Arap Yalgin and others v. Turkey)*, 25 септември 2001 год., пар.27. На пример, еден предмет може да биде сложен бидејќи се однесува на „т.н. кривични дела на белата јака (финансиски мотивирани, ненасилни кривични дела), односно измами од голем обем кои вклучуваат одреден број компании“; *Ц.П. и други* *вр. Франција (C.P. and others v. France)*, 1 август 2000 год., пар.30.
- 212 *Номајстер* *вр. Австрија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., „во однос на правото“, пар.18 и „фактите“, пар.20; *Рингајсен* *вр. Австрија (Ringelsen v. Austria)*, 16 јули 1971 год., пар.110; *Екле* *вр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.81 и 89; *Б.* *вр. Австрија (B. v. Austria)*, 28 март 1990 год., пар.10-11 и 50; *Вицер, Маи, Фераро, Тричани* *вр. Италија (Viezzer, Maj, Ferraro, Triggiani v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.17, пар.15, пар.17 и пар.17 соодветно; *Бодер* *вр. Белгија (Boddaert v. Belgium)*, 12 октомври 1992 год., пар.37.
- 213 *Дубертин* *вр. Франција (Dobbetin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.42.
- 214 На пример, види: *Бехер* *вр. Полска (Bejer v. Poland)*, 4 октомври 2001 год., пар.49; како и *Милази* *вр. Италија (Milasi v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.16; и *Голоино* *вр. Италија (Golino v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17.
- 215 На пример, види: *Иловицки* *вр. Полска (Ilowiecki v. Poland)*, 4 октомври 2001 год., пар.87, како и во следниве предмети: *Кардарели, Голоино и Панголфели* *вр. Италија (Cardarelli, Golino and Pandolfelli and Palumbo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17 во сите предмети; *Франческо Ломбардо* *вр. Италија (Francesco Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год., пар.22; *Били* *вр. Италија (Billie v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.19; *Скопелити* *вр. Италија (Scopelliti v. Italy)*, 23 ноември 1993 год., пар.23.

поврзани со консолидација на земјиште што влијаат врз десетици лица и опфаќаат стотици хектари;²¹⁶ присвојување на неделив имот меѓу неколку наследници²¹⁷ или разгледување на барање за укинување на државна грижа за деца;²¹⁸ тешки доказни материјали;²¹⁹ итн.

ii. Сложеност на правнише прашања

На пример, тоа може да произлезе од примена на неодамна донесено или нејасно законско решение;²²⁰ почитување на принципот за еднаквост на оружјето;²²¹ прашања поврзани со јурисдикцијата,²²² уставноста²²³ или со закон за урбанистичко планирање,²²⁴ или пак толкување на меѓународна спогодба.²²⁵

iii. Сложеност на посйайкаша

На пример, процедуралната сложеноста може да се должи на: бројот на вклучени страни;²²⁶ голем број на поврзани барања поднесени од страните во спорот;²²⁷ голем број обвинети и сведоци;²²⁸ разновидни проблеми (како што е собирање и разгледување на значителен обем на доказни материја-

216 *Еркнер и Хофауер* *вр. Австрија* (*Erkner and Hofauer v. Austria*) и *Поус* *вр. Австрија* (*Poiss v. Austria*) (суштина), 23 април 1987 год., пар.67 и пар.56 соодветно; *Визингер* *вр. Австрија* (*Wiesinger v. Austria*), 30 октомври 1991 год., пар.53.

217 *Воррази* *вр. Италија* (*Vorrasi v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.17.

218 *Олсон* *вр. Шведска* (*Olsson v. Sweden*) (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.102.

219 *Ален де Рибермон* *вр. Франција* (*Allenet de Ribemont v. France*), 10 февруари 1995 год., пар.48-50.

220 *Претио и други* *вр. Италија* (*Pretto and others v. Italy*), 8 декември 1983 год., пар.32.

221 *Бараона* *вр. Португалска* (*Baraona v. Portugal*), 8 јули 1987 год., пар.50.

222 *Лоренци, Бернардини и Грити* *вр. Италија* (*Lorenzi, Bernardini and Gritti v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.16; *Де Мур* *вр. Белгија* (*De Moor v. Belgium*), 23 јуни 1994 год., пар.16, 9-20, 22, 27 и 67; *Ален де Рибермон* *вр. Франција* (*Allenet de Ribemont v. France*), 10 февруари 1995 год., пар.15-20 и 48-50.

223 *Џанкарло Ломбардо* *вр. Италија* (*Giancarlo Lombardo v. Italy*), 26 ноември 1992 год., пар.2; *Руиз-Матеос* *вр. Шпанија* (*Ruiz-Mateos v. Spain*), 23 јуни 1993 год., пар.41.

224 *Катје Клицхе де ла Гранџ* *вр. Италија* (*Katje Klitsche de la Grange v. Italy*), 27 октомври 1994 год., пар.55; види исто: *Шауџе и Мелдрум* *вр. Холандска* (*Schouten and Meldrum v. the Netherlands*), 9 декември 1994 год., пар.65-66.

225 *Бомаршан* *вр. Франција* (*Beaumont v. France*), 24 ноември 1994 год., пар.33.

226 *Х. вр. Обединетиото Кралство* (*H. v. the United Kingdom*), 8 јули 1987 год., пар.72; *Маниери* *вр. Италија* (*Manieri v. Italy*) и *Кордарељи* *вр. Италија* (*Cardarelli v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.18 и пар.17 соодветно; *Били* *вр. Италија* (*Billi v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.19.

227 *Моне* *вр. Франција* (*Monnet v. France*), 27 октомври 1993 год., пар.28.

228 *Неумјстер* *вр. Австрија* (*Neumeister v. Austria*), 27 јуни 1968 год., „во однос на правото“, пар.21, и „фактите“, пар.20; *Милази* *вр. Италија* (*Milasi v. Italy*), 25 јуни 1987 год., пар.16; *Б. вр. Австрија* (*B. v. Austria*), 28 март 1990 год., пар.11 и 50; *Анџелучи* *вр. Италија* (*Angelucci v. Italy*), 19 февруари 1991 год., пар.15; *Андреучи* *вр. Италија* (*Andreucci v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.17; *Месина* *вр. Италија* (*Messina v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.28.

ли,²²⁹ лоцирање и сослушување сведоци кои го смениле името или адресата на живеење,²³⁰ обезбедување на извршување преку замолница за заемна правна помош во земјата²³¹ или во странство,²³² потврдување на одредени наводи или процесуирање на одредени тужбени барања,²³³ совладување на огромното досие за предметот²³⁴ или добивање на досие за постапка што се водела во странство,²³⁵ координирање на две акции кои се однесуваат на исто лице, но ги разгледуваат два различни судски совети од истиот суд²³⁶ или разделување на неколку пакети на паралелни постапки²³⁷) или потребата предметот да се упати до пленарен касационен суд или да се пренесе од еден во друг обвинителен оддел за целите на јавна безбедност.²³⁸

Понекогаш, Судот го ограничува сопственото дејствување само на признавање на сложеноста на предметот и упатување на сумираните факти.²³⁹ Исто така, Судот често има прилика да нотира дека предметот не е сложен или не подразбира голема или посебна сложеност.²⁴⁰

229 *X. ip. Obegineitojio Kралсџиво (H. v. the United Kingdom)*, 8 јули 1987 год., пар.72.

230 *Куниг ip. Федерална Рејублика Германија (König v. the Federal Republic of Germany)*, 28 јуни 1978 год., пар.102 и 107.

231 *Месина ip. Ијџалија (Messina v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.28.

232 На пример, види: *Ван Пелт ip. Франција (Van Pelt v. France)*, 23 мај 200 год., пар.41-42. Исто така: *Номајсџер ip. Авсџирија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., „во однос на правото“, пар.21, и „фактите“, пар.20.

233 *Буххолц ip. Федерална Рејублика Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.55; *Лехнер и Хес ip. Авсџирија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.43.

234 *Номајсџер ip. Авсџирија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., „во однос на правото“, пар.21, и „фактите“, пар.19; *Б. ip. Авсџирија (B. v. Austria)*, 28 март 1990 год., пар.10-11 и 50. Сепак види: *Јаџе и Саргин ip. Турција (Yağcı and Sargin v. Turkey)* 8 јуни 1995 год., пар.63.

235 *Манзони ip. Ијџалија (Manzoni v. Italy)*, 19 февруари 1992 год., пар.18.

236 *Куниг ip. Федерална Рејублика Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.102 и 107.

237 *Лехнер и Хес ip. Авсџирија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.44; *Обермајер ip. Авсџирија (Obermeister v. Austria)*, 28 јуни 1990 год.; пар.72; *Диана ip. Ијџалија (Diana v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; *Вале ip. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.38.

238 *Сџран Грик Рефајнерис и Сџирајџис Андреадис ip. Грција (Stran Greek Refineries and Stratis Dreadeadis v. Greece)*, 9 декември 1994 год., пар.55; *Аквавива ip. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.29 и 50.

239 *Санџили ip. Ијџалија (Santilli v. Italy)*, *Фрау ip. Ијџалија (Frau v. Italy)* и *Агулеџа и грџу ip. Ијџалија (Adiletta and others v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.20, пар.16 и пар.17 соодветно; *Диана ip. Ијџалија (Diana v. Italy)*, *Маниери ip. Ијџалија (Manieri v. Italy)* и *Руотоло ip. Ијџалија (Ruotolo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17, пар.18 и пар.17 соодветно; *X. ip. Франција (X. v. France)*, 31 март 1992 год., пар.36; *Салези ip. Ијџалија (Salesi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.18; *Вале ip. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.38; *Каракаја ip. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.34; *Шауџе и Мелдрум ip. Холанџија (Schouten and Meldrum v. the Netherlands)*, 9 декември 1994 год., пар.66.

240 *Корљано ip. Ијџалија (Corigliano v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.57-58; *Теранова ip. Ијџалија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1994 год., пар.23; Марк-Андре Ајсен идентификувал добри педесет примери во периодот меѓу 10 декември 1982 година и 4 декември 1995 година.

Сепак, ако проблемите се резултат на организациската сложеност на националната постапка и истите може објективно да се припишат на државата, таквите проблеми се сметаат за аргумент против тужената влада (особено доколку сложеноста го зголемува ризикот за повреда на другите права што ги гарантира Конвенцијата).²⁴¹ Таков случај постои кога домашното право налага сукцесивна примена на истото за различни видови на судови.

На пример, во пресудата *Гилман ѓр. Франција (Guillemin v. France)* од 21 февруари 2001 година, Судот донел одлука против Франција врз основа на неразумното траење на постапката за експропријација (којашто севкупно траела повеќе од четиринаесет години, главно поради „организациски тешкотии“²⁴² поврзани со самата постапка). Судот истакнал:

...постапките за експропријација се релативно сложени, особено поради тоа што тие може да бидат во надлежност на обата вида на судови, т.е. во надлежност на управните судови во врска со законитоста на мерките за експропријација и во надлежност на редовните судови во врска со преносот на имотот, утврдувањето на компензацијата и, генерално, мешањето во приватната сопственост. Понатаму, каков што е случајот со конкретниот предмет, управниот суд можеби треба да донесе пресуда за законитоста на иницијалната фаза на постапката во исто време кога редовниот суд треба да се справува со последиците од решението за експропријација чијашто законитост е оспорена пред другиот суд. Ваква ситуација може да доведе до конфликтни одлуки, и тоа е ризик што може да се намали преку брзо разгледување на тужбените барања.²⁴³

Оттука, тужената влада не може да се потпира на природната сложеност на постапките за експропријација за да избегне одговорност за траењето на ваквите постапки.

241 Од друга страна, Судот ја прифатил сложеноста што произлегува од практиката за поднесување барања до Министерството за внатрешни работи за официјално толкување на меѓународна спогодба (*Бомаршан ѓр. Франција (Beaumartin v. France)* од 24 јануари 1994 год., пар.33). Сепак тоа е практика што се припишува на државата и дури се смета за некомпатибилна со концептот на независен трибунал надлежен за разгледување на сите аспекти на еден предмет (член 6(1)). Оттука, се чини чудно дека во овој случај тоа оди во прилог на тужената влада.

242 Судот конкретно упатува на „одложувања поради организациски тешкотии“, *Гилман ѓр. Франција (Guillemin v. France)*, 21 февруари 1997 год., пар.43.

243 *Ибиг.*, пар.42.

Б. Које влого̄и на а̄плика̄н̄ӣо̄и во њос̄ѡа̄йка̄ӣа?

Вториот критериум се однесува на природата на влогот на апликантот во постапката.²⁴⁴ Тој може да биде нематеријален, но и материјален.²⁴⁵

Кога станува збор за брзината што се бара од надлежните органи, Судот прави разлика меѓу предмети кои налагаат „специјална или посебна ажурност“ и оние кои налагаат „исклучителна ажурност“.²⁴⁶

і. Предмет̄и кои налагаат̄ специјална или посебна ажурност̄

Член 6(1) налага надлежните органи да применат специјална или посебна ажурност во следниве области:

а) Граѓански с̄ѡа̄ѡус или ѡравен ка̄ѡа̄цӣѡе̄ѡ (особено кога влијае врз ос̄ѡва̄рува̄е̄ѡо на ѡравно̄ѡо на семеен живо̄ѡ)²⁴⁷

Во пресудата *Бок ѡр. Федерална Република Германија (Bock v. the Federal Republic of Germany)* од 29 март 1989 година, Судот нотира дека во период од околу девет години апликантот страдал поради сомнежи за неговото ментално здравје, кои подоцна биле докажани како неосновани, и за неговиот правен капацитет да води судски постапки, што претставува сериозна закана за човечкиот дигнитет. Во пресудата стои дека, со оглед на потребата за посебна ажурност во предметите кои се однесуваат на граѓанскиот статус и правниот капацитет, сторена е повреда на член 6(1) од Конвенцијата.²⁴⁸

Во однос на граѓанскиот статус, во пресудата *Лаино ѡр. Иѡѡалија (Laino v. Italy)* од 18 февруари 1999 година која се однесува на постапка за старателство, Судот утврдил дека

влогот на апликантот е релевантен елемент што треба да се разгледува и налага специјална ажурност поради можните последици од прекумерното траење на постапката, посебно врз остварувањето на правото на семеен живот.

244 Види *Бухолц ѡр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.49.

245 *Вале ѡр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.49; *Каракаја ѡр. Франција (Karakaaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.45.

246 *Зусман ѡр. Германија (Süßmann v. Germany)*, 16 септември 1996 год., пар.61.

247 *Бок ѡр. Федерална Република Германија (Bock v. the Federal Republic of Germany)*, 29 март 1989 год., пар.48-49; *Тајѡѡи ѡр. Иѡѡалија (Taiuti v. Italy)*, *Мачиарело ѡр. Иѡѡалија (Maciariello v. Italy)* и *Гана ѡр. Иѡѡалија (Gana v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18, пар.18 и пар.17 соодветно.

248 пар.48 и 49.

Во предметот *Лаино*, тој навел:

Кога станува збор за однесувањето на органите што одлучувале во предметот, Судот смета дека, со оглед на влогот на апликантот (судско разделување и утврдување аранжман за старателство врз децата и право на гледање), домашните судови не постапиле со специјална ажурност како што налага член 6(1) од Конвенцијата во такви случаи.

Во пресудата *Волески ѓр. Рејублика Чешка (Voleský v. the Czech Republic)* од 29 јуни 2004 година, Судот нагласува: „Оттука, од суштинско значење е предметите за старателство да се решаваат брзо.“²⁴⁹

Судот бара конкретна ажурност и во постапките за утврдување татковство, каде влогот на апликантот е „отстранување на несигурноста во врска со идентитетот на неговиот биолошки татко“, како што се наведува, на пример, во пресудата *Ебру и Тајфун Енгин Чолак (Ebru and Tayfun Engin Colak)* од 30 мај 2006 година.²⁵⁰

Истото се применува и на постапка за развод на брак којашто, ако е предолга, несомнено влијае врз остварувањето на правото на семеен живот, како што илустрира пресудата *Берлин ѓр. Луксембург (Berlin v. Luxembourg)* од 15 јули 2003 година во врска со постапка за развод на брак која траела седумнаесет години.²⁵¹

б) *Жрџиви на сообраќајни несреќи (во однос на ошџеџа) и на кривични дела (во однос на ѓрогон)*

Кога станува збор за жртвите на сообраќајни несреќи²⁵² и нивното право на оштета во разумен рок, во пресудата *Марџинс Мореира ѓр. Порџугалија (Martins Moreira v. Portugal)* од 26 октомври 1988 година, Судот наведува дека тие се меѓу „оние чијашто потреба е најголема токму поради посебната

249 пар.102. Особено кога се решава за старателство врз дете во рамките на збирна постапка: *Бока ѓр. Белгија (Boca v. Belgium)*, 15 ноември 2002 год., пар.28.

250 *Ебру и Тајфун Енгин Чолак ѓр. Турција (Ebru and Tayfun Engin Colak v. Turkey)*, 30 мај 2006 год., пар.75. Види исто: *Микулч ѓр. Хрватска (Mikulic v. Croatia)*, 7 февруари 2002 год., пар.44.

251 *Берлин ѓр. Луксембург (Berlin v. Luxembourg)*, 15 јули 2003 година, пар. 48. Од друга страна, во предметот *Моне ѓр. Франција (Monnet v. France)*, 27 октомври 1993 год., кој се однесува на судска постапка за разделба, а потоа и за развод на брак, Судот сепак заклучил дека немало повреда, што главно се должи на начинот на кој сопругниците во спорот се обидувале да ја одложат постапката.

252 На пример, види: *Марџинс Мореира ѓр. Порџугалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.59; *Серентино ѓр. Иџалија (Serrentino v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.19; *Силва Пончис ѓр. Порџугалија (Silva Pontes v. Portugal)*, 23 март 1994 год., пар.39.

сериозност на повредите што ги добиле.²⁵³ Во пресудата *Силва Пончис Ыр. Порџугалија (Silva Pontes v. Portugal)* од 23 март 1994 година, Судот нагласил дека „потребна е специјална ажурност во утврдувањето на компензацијата за жртвите на сообраќајни незгоди.“²⁵⁴

Кога станува збор за жртвите на кривично насилство, „Судот смета дека е потребна специјална ажурност од страна на релевантните судски органи во истражувањето на тужбените барања поднесени од лице во кои се наведува дека тоа било подложено на насилство од страна на полициски службеници“, според формулацијата од пресудата *Калок Ыр. Франција (Caloc v. France)* од 20 јули 2000 година. Во предметот *Калок (Caloc)*, Судот пресудил против Франција бидејќи „постапката траела повеќе од седум години и тоа само во однос на истрагата по кривична пријава и граѓанската тужба што ја поднел апликантот.“²⁵⁵ Во сличен предмет, специјална ажурност била потребна и во постапката за компензација на повреди добиени како резултат на полициско насилство, како што е утврдено во пресудата *Красџанов Ыр. Бугарија (Krastanov v. Bulgaria)* од 30 септември 2004 година.²⁵⁶

в) *Професионална дејност на апликантот (особено кога таа е ставена во ризик поради тужбено барање во голем износ или поради работен спор) и социјална заштита*

И работните спорови налагаат посебна ажурност, на пример, спорот поврзан со заработувачка од професионална дејност на лекар кој го оспорил решението за повлекување на неговата лиценца за медицинска работа и за водење клиника.²⁵⁷ Истото важи и кога професионалната дејност на апликантот е загрозувана поради значителна сума на пари. Таков бил предметот *Дусџали Ыр. Франција (Doustaly v. France)* во кој архитект повел постапка за утврдување на преостанатиот износ од хонорарот што требало да му биде исплатен според договор за јавни работи кој претставувал значаен дел од неговата професионална дејност: „Судот смета дека судовите кои одлучувале во предметот требало да применат специјална ажурност имајќи го

253 *Марџинс Мореира Ыр. Порџугалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.59.

254 *Силва Пончис Ыр. Порџугалија (Silva Pontes v. Portugal)*, пар.39; види исто: *Сиње Ыр. Франција (Signe v. France)*, 14 октомври 2003 год., пар.28 и 38.

255 *Калок Ыр. Франција (Caloc v. France)*, 20 јули 2000 год., пар.120 и 119 соодветно.

256 *Красџанов Ыр. Бугарија (Krastanov v. Bulgaria)*, 30 септември 2004 год., пар.70.

257 *Куниг Ыр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.111.

предвид фактот дека износот што го побарува архитектот е од витално значење за него и е поврзан со неговата професионална дејност.²⁵⁸ Генерално, во такви случаи, Судот „нотира дека продолжувањето на професионалната дејност на апликантот во голема мера зависи од постапката... и заклучува дека, исто како и работните спорови, така и овој предмет налага брза одлука во светло на влогот на засегнатото лице.“²⁵⁹

Работните спорови, „кои вклучуваат и спорови за пензии“,²⁶⁰ особено оние што се однесуваат на инвалидска пензија, се уште еден фактор кој налага побрзи постапки.²⁶¹ Во пресудата *Фригленгер ѓр. Франција (Frydlander v. France)* од 27 јуни 2000 година, Судот нагласил дека

вработено лице кое смета дека било неправилно суспендирано или отпуштено од работодавецот има важен личен интерес веднаш да обезбеди судска одлука за законитоста на таквата мерка бидејќи, по својата природа, работните спорови налагаат брзи одлуки во светло на влогот на засегнатото лице кое, поради отказот, губи можност да се издржува.²⁶²

Затоа, предвид треба да се има тоа дека „по својата природа, работните спорови генерално налагаат брза одлука.“²⁶³

Во пресудата *Завадски ѓр. Полска (Zawadzki v. Poland)* од 20 декември 2001 година, Судот го потврдува ставот дека „постапките што се однесуваат на социјална заштита се посебно важни за апликантот“²⁶⁴ и побарал пого-

258 *Дустјали ѓр. Франција (Doustaly v. France)*, 23 април 1998 год., пар.48.

259 *Гарсија ѓр. Франција (Garcia v. France)*, 26 септември 2000 год., пар.14.

260 *Ниббио ѓр. Итјалија (Nibbio v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.18.

261 *Бухолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.52; *Обермајер ѓр. Австрија (Obermeier v. Austria)*, 28 јуни 1990 год., пар.72; *Калефи ѓр. Итјалија (Caleffi v. Italy)*, 24 мај 1991 год., пар.17; *Филис ѓр. Грција (Philis v. Greece)*, 27 август 1991 год., пар.17; *Ниббио, Борџезе, Бионди, Монако, Лестини ѓр. Итјалија (Nibbio, Borgese, Biondi, Monaco, Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.18-19, пар.18-19, пар.18-19, пар.17-18 и пар.18-19 соодветно; *Руотоло ѓр. Итјалија (Ruotolo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; *Салези ѓр. Итјалија (Salesi v. Italy)* и *Тревизан ѓр. Итјалија (Trevisan v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.8 и 25, и пар.18-19 соодветно; *Мути ѓр. Итјалија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.8 и 18; *Теранова ѓр. Итјалија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1994 год., пар.23; *Вјоџи ѓр. Франција (Wiot v. France)*, 7 јануари 2003 год., пар.29.

262 *Фригленгер ѓр. Франција (Frydlander v. France)*, 27 јуни 2000 год., пар.45.

263 *Калефи ѓр. Итјалија (Caleffi v. Italy)*, 24 мај 1991 год., пар.17, види исто: *Вокајуро ѓр. Итјалија (Vocaturro v. Italy)*, 24 мај 1991 год., пар.17; *Никола ѓр. Франција (Nicolas v. France)*, 27 јуни 2006 год., пар.18; *Тоџи ѓр. Унгарија (Tóth v. Hungary)*, 30 март 2004 год., пар.62; *Санглиер ѓр. Франција (Sanglier v. France)*, 27 мај 2003 год., пар.33.

264 *Завадски ѓр. Полска (Zawadzki v. Poland)*, 20 декември 2001 год., пар.101; и *Мочи ѓр. Франција (Mocie v. France)*, 8 април 1995 год., пар.22; *Санџони ѓр. Франција (Santoni v. France)*, 29 јули 2003 год., пар.39; *Кифер ѓр. Швајцарија (Kiefer v. Switzerland)*, 28 март 2000 год., пар.90.

лема ажурност. Конкретни примери за тоа вклучуваат постапка за обезбедување бенефицирана пензија по индустриска несреќа. И постапките за социјална помош спаѓаат во категоријата постапки поврзани со социјална заштита.²⁶⁵

2) Обвинетии лица во притвор

Кога станува збор за кривични обвиненија, од пресудата *Абдула ѓр. Холандија (Abdoella v. the Netherlands)* од 25 ноември 1992 година, Судот смета дека „лицата во предистражен притвор [како г-н Абдула] имаат право на ‘специјална ажурност’ од страна на надлежните органи.“²⁶⁶ Во пресудата *Калашников ѓр. Русија (Kalashnikov v. Russia)* од 15 јули 2002 година, Судот опсервирал дека:

...за време на целата постапката, апликантот бил во притвор - факт кој налага конкретна ажурност од страна на судовите што одлучувале во предметот за експедитивно раздавање правда.²⁶⁷

Од друга страна, Судот понекогаш смета дека одложувањето е разумно доколку обвинетото лице не било во притвор²⁶⁸ или било пуштено од притвор.²⁶⁹

265 *Думланд ѓр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.90.

266 *Абдула ѓр. Холандија (Abdoella v. the Netherlands)*, 25 ноември 1992 год., пар.24: Во оваа пресуда Судот дава упатување, што во некоја мера е сомнително, на две претходни пресуди што се однесуваат на „разумен рок“ во прилично различниот контекст на член 5(3) (*Томази ѓр. Франција (Tomasi v. France)*, 27 август 1992 год., споменат претходно, пар.84; и *Херцегфалви ѓр. Австрија (Herzegfalvy v. Austria)*, 24 септември 1992 год., пар.71). Види исто: *Вемхоф ѓр. Федерална Република Германија (Wemhoff v. the Federal Republic of Germany)*, 27 јуни 1968 год., пар.19-20).

267 *Калашников ѓр. Русија (Kalashnikov v. Russia)*, 15 јули 2002 год., пар.132; и меѓу другите примери: *Филис ѓр. Грција (Philis v. Greece)*, 27 август 1991 год., пар.35; *Порџингтон ѓр. Грција (Portington v. Greece)*, 23 септември 1998 год., пар.21; *Сари ѓр. Турција и Данска (Sari v. Turkey and Denmark)*, 8 ноември 2001 год., пар.72; *Џауг ѓр. Франција (Djaid v. France)*, 29 септември 1999 год., пар.33; *Дебуб алијас Хусеини Али ѓр. Франција (Debbouh alias Hussein Ali v. France)*, 9 ноември 1999 год., пар.46; *Јаблонски ѓр. Полска (Jablonski v. Poland)*, 21 декември 2000 год., пар.102. Сепак, Судот додава дека во пресудата *Лавенци ѓр. Латвија (Lavents v. Latvia)* од 28 ноември 2002 година, „правото на обвинетиот кој е во притвор за разгледување на неговиот предмет со посебна брзина не смее да ги поткопа заложбите на судските органи да ги извршуваат своите задачи со соодветна внимателност“ (пар.102).

268 *Корљано ѓр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.49.

269 *Богер ѓр. Белгија (Boddaert v. Belgium)*, 12 октомври 1992 год., пар.38; и *Гаст и Кој ѓр. Германија (Gast and Copp v. Germany)*, 25 февруари 2000 год., пар.80.

g) Други сфери

Во овој дел може да се споменат следниве случаи: спорови поврзани со враќање пасош;²⁷⁰ постапка за инсталирање телефонска линија во стан на постаро лице со попреченост;²⁷¹ постапка за консолидација на земјиште која вклучува дискреционо пренесување на земјиште од еден на друг сопственик;²⁷² барање за поврат на имот на продавачите поради погрешно претставување на штета на купувачите²⁷³ или враќање имот на набавувачите којшто даночните органи го одземале повикувајќи се на правото на предност за купување;²⁷⁴ спор во врска со оправданоста на забраната за исплата на голема сума на компанија,²⁷⁵ и спор во кој залогот на нацијата бил од поголемо социјално и економско значење од залогот на засегнатото лице (на пр., пресудата од 29 јуни 1993 во предметот *Руиз-Матеос (Ruiz-Mateos)*, каде поранешни акционери во матичната компанија на една голема шпанска индустриска и трговска групација што била национализирана со уредба од 1983 година се пожалиле на временскиот период за разгледување на барањето за враќање на нивниот имот поднесено до шпанските судови, нагласува дека залогот во овој случај, не само за апликантите, туку и за шпанското општество во целина, е значителен во светло на огромните социјални и економски импликации. Големiot број засегнати лица, т.е. вработени, акционери и трети страни, и вредноста на предметниот капитал налагале брзо решавање на спорот²⁷⁶).

ii. Предмети кои налагаат исклучителна ажурност

Според мислењето на Судот, следниве две сфери налагаат исклучителна ажурност.

a) Родителите засегнати од образовни мерки што ги наредил судот и ограничувањето на родителските авторитети (поради потенцијално сериозни и неуправливи последици по односот родители - деца)

270 *Најџало Ыр. Хрватска (Najjalo v. Croatia)*; 13 ноември 2003 год., пар.61.

271 *Девџика Ыр. Полска (Dewicka v. Poland)*, 4 април 2000 год., пар.55.

272 *Еркнер и Хофауер Ыр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)* (суштина) и *Поус Ыр. Австрија (Poiss v. Austria)* (суштина), 23 април 1987 год., пар.69-70 и пар.58 и 60 соодветно; *Визингер Ыр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.61.

273 *Лехнер и Хес Ыр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.11-17, 57 и 59.

274 *Енџри Ыр. Франција (Hentrich v. France)* (суштина), 22 септември 1994 год., пар.10-18 и 61.

275 *Де Микели Ыр. Италија (De Micheli v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.11 и 21.

276 *Руиз-Матеос Ыр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.52.

Постапките што ги водат родители во однос на грижа и сместување на нивните деца во државни институции или во однос на нивните старателски права и правото на посета налагаат исклучителна брзина. Според мислењето на Судот, ваквите постапки имаат одлучувачко влијание врз идниот однос меѓу родителите и децата, односно тие имаат „одреден квалитет на неререверзибилност“ доколку „вклучуваат ‘законска гилотина’ на посвојувањето“ од трети страни, и „секое... одложување би резултирало во *de facto* утврдување на правниот проблем доставен до судот пред тој да го сослуша предметот“.²⁷⁷ Во пресудата *Полсен-Медален и Свенсон ѓр. Шведска (Paulsen-Medalen and Svensson v. Sweden)* од 19 февруари 1998 година, Судот ја резимирал својата позиција на следниов начин:

Во предметите кои се однесуваат на ограничување на правото на посета меѓу родител и дете кое е сместено во државна институција за згрижување, природата на залогот на апликантот и сериозните и неререверзибилните последици што може да настанат со ставањето на детето под државна грижа врз уживањето на неговото право на заштита на семејниот живот налагаат органите да дејствуваат со исклучителна ажурност за да осигурат напредок на постапката.²⁷⁸

Истото се однесува и на постапките поведени од страна на родители-посвоители за извршување на решенијата за посвојување. Судот смета дека „извршувањето на одлуки од овој вид налага итно решавање на предметот бидејќи поминувањето на каков било временски интервал може да има непоправливи последици врз односите меѓу децата и родителите кои не живеат со нив“.²⁷⁹

б) *Лица со намален живоџен век кои сѓрагааи од неизлечива болесѓ*

Од националните органи се бара „исклучителна ажурност“ и во однос на

277 *X. ѓр. Обегинеѓоѓо Кралсѓво (H. v. the United Kingdom)*, 8 јули 1987 год., пар.85; *Олсон ѓр. Шведска (Olsson v. Sweden)* (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.103; *Хоканен ѓр. Финска (Hokkanen v. Finland)*, 23 септември 1994 год., пар.72. Сепак, во последните два примера, конкретните околности на предметот, т.е. релативно краткото траење на постапката, сложеноста на предметот, итн., го навеле Судот да утврди дека нема повреда. Види исто: *Јохансен ѓр. Норвешка (Johansen v. Norway)*, 7 август 1996 год., пар.88; *Схал ѓр. Луксембург (Schaal v. Luxembourg)*, 18 февруари 2003 год., пар.35 (кривичен предмет); *Е.О. и В.П. ѓр. Словачка (E.O. and V.P. v. Slovakia)*, 27 април 2004 год., пар.85.

278 *Полсен-Медален и Свенсон ѓр. Шведска (Paulsen-Medalen and Svensson v. Sweden)*, 19 февруари 1998 год., пар.39.

279 *Пини и Берѓани и Манера и Аѓѓриѓалѓи ѓр. Романија (Pini and Bertani and Manera and Atripaldi v. Romania)*, 22 јуни 2004 год., пар.175.

компензација за лица со хемофилија кои биле заразени со СИДА по трансфузија на крв: „имајќи ја предвид неизлечивата болест од која страда и намалениот животен век [...], постои ризик дека какво било одложување може да го направи бесцелно решавањето на проблемот од страна на судот.“²⁸⁰ Во ваквите случаи, „Судот смета дека, во светло на здравствената состојба на апликантот, влогот во спорот е екстремно важен“.²⁸¹

Многу пресуди воспоставуваат конкретна врска меѓу овој критериум, т.е. залогот на апликантот во постапката, и однесувањето на надлежните органи кои имаат основна должност да ја забрзаат постапката пропорционално на сериозноста на залогот.²⁸² Тоа нè доведува до втората категорија на критериуми.

Критериуми поврзани со однесувањето на страните во постапката

Според воспоставената судска практика и сега веќе класичната формулација од пресудата *Буххолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)* од 6 мај 1981 година, „само одложувањата што се припишуваат на државата може да го оправдаат наодот [на Судот]... за несообразност со барањата за ‘разумен рок’“.²⁸³

Следствено на тоа, пред да го анализира однесувањето на надлежните национални органи Судот секогаш го испитува однесувањето на страните. Голем број одлуки го воспоставуваат овој критериум како општо правило

280 *X. ѓр. Франција (H v. France)*, 31 март 1992 год., пар.44 и 47; *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.47 и 49; *Каракаја ѓр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.43 и 45; види исто: *A. и други ѓр. Данска (A. and others v. Denmark)*, 8 февруари 1996 год., пар.78; *K.T. ѓр. Франција (K.T. v. France)*, 19 март 2002 год., пар.14; *Бумер ѓр. Франција (Beaumer v. France)*, 8 јуни 2004 год., пар.30.

281 *V.З. ѓр. Полска (W.Z. v. Poland)*, 24 октомври 2002 год., пар.42.

282 *X. ѓр. Франција (X. v. France)*, 31 март 1992 год., пар.32; *Олсон ѓр. Шведска (Olsson v. Sweden)* (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.99; *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.34; *Каракаја ѓр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.30; *Хоканен ѓр. Финска (Hokkanen v. Finland)*, 23 септември 1994 год., пар.69.

283 *Буххолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.49 (последната реченица); *Цимерман и Штјајнер ѓр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.24; *X. ѓр. Обединетиото Кралство (H. v. the United Kingdom)* (суштина), 8 јули 1987 год., пар.71; *Маршиснс Мореира ѓр. Португалска (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.50; *X. Пр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.55; *Вернило ѓр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.34; *Визингер ѓр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.54; *Моне ѓр. Франција (Monnet v. France)*, 27 октомври 1993 год., пар.30; *Вендигели ѓр. Италија (Vendittelli v. Italy)*, 18 јули 1994 год., пар.25; *Аквавива ѓр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.61; *Чирикосџа и Виола ѓр. Италија (Circicosta and Viola v. Italy)*, 4 декември 1995 год., пар.28.

и во кривичните²⁸⁴ и во граѓанските постапки, но многу повеќе пресуди го применуваат со упатување на конкретни предмети.

А. Однесувањето на страните

Во граѓанските предмети, страните во постапката се тужителот (во најголемиот број предмети што ги разгледува Судот, тоа обично е апликантот²⁸⁵), и обвинетиот,²⁸⁶ но и други страни,²⁸⁷ без оглед дали се приватни или јавни.²⁸⁸

Во кривичните предмети, страните се обвинетиот, ко-обвинетите доколку постојат,²⁸⁹ и обвинителниот орган (иако последниот, во капацитет на јавна страна во граѓанска постапка треба да биде вклучен во надлежните национални органи; истото се применува и на некои управни одделенија

284 *Екле* *џр.* Федерална Република Германија (*Eckle v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 15 јули 1982 год., пар.80; *Фоти* и *дрugi* *џр.* Италија (*Foti and others v. Italy*) (суштина), *Корлијано* *џр.* Италија (*Corigliano v. Italy*), 10 декември 1982 год., пар.56 и пар.37 соодветно; *Кемаш* *џр.* Франција (*Kemache v. France*) (бр. 1 и 2) (суштина), 27 ноември 1991 год., пар.56.

285 Сепак види: *Морейра* *де Азеведо* *џр.* Португалија (*Moreira de Azevedo v. Portugal*) (суштина), 23 октомври 1990 год. (статус на помагател (*assistente*) на обвинителството во Португалија); *Вернило* *џр.* Франција (*Vernillo v. France*), 20 февруари 1991 год.; *Филис* *џр.* Грција (*Philis v. Greece*), 27 август 1991 год. и *Манифактура* *ФЛ* *џр.* Италија (*Manifattura FL v. Italy*), 27 февруари 1992 год.(статус на обвинети).

286 *Бухолц* *џр.* Федерална Република Германија (*Buchholz v. the Federal Republic of Germany*), 6 мај 1981 год., пар.49 и 57; *Гиншо* *џр.* Португалија (*Guincho v. Portugal*), 10 јули 1984 год., пар.34; *Лехнер* и *Хес* *џр.* Австрија (*Lechner and Hess v. Austria*), 23 април 1987 год., пар.47; *Кајуано* *џр.* Италија (*Caruano v. Italy*), 25 јуни 1987 год., пар.28 и 33; *Бок* *џр.* Федерална Република Германија (*Bock v. the Federal Republic of Germany*), 29 март 1989 год., пар.41 и 45; *Сантили* *џр.* Италија (*Santilli v. Italy*), 19 февруари 1991 год., пар.12 и 20; *Вернило* *џр.* Франција (*Vernillo v. France*), 20 февруари 1991 год., пар.34; *Голино* (*Golino*) (пар.17), *Манифактура* *ФЛ* (*Manifattura FL*) (пар.18), *Руотоло* (*Ruotolo*) (пар.17), *Вораси* (*Vorras*) (пар.17), *Кајело* (*Cappello*) (пар.17), *Кафе Роверси* *С.џ.а.* (*Caffè Roversi S.p.a.*) (пар.18), *Пандолфели* и *Палумбо* (*Pandolfelli and Palumbo*) (пар.17), *Туса* (*Tusa*) (пар.17), *Серентино* (*Serrentino*) (пар.18), *Лоренци*, *Бернардини* и *Гриџи* (*Lorenzi, Bernardini and Gritti*) (пар.16), *Туминели* (*Tumminelli*) (пар.17) *џр.* Италија, 27 февруари 1992 год.; *Моне* *џр.* Франција (*Monnet v. France*), 27 октомври 1993 год., пар.13; *Скојелиџи* *џр.* Италија (*Scopelliti v. Italy*), 23 ноември 1993 год., пар.24; *Чирикосџа* и *Виола* *џр.* Италија (*Ciricosta and Viola v. Italy*), 4 декември 1995 год., пар.29. Од друга страна, втората и третата од овие пресуди утврдува дека апликантите не се одговорни за непојавувањето на адвокатот на обвинетите или за барањата на адвокатот за презакажување на постапката, но не велат ниту дека државата не може да се смета за одговорна.

287 *Х.* *џр.* Обединетиот Кралство (*H. v. the United Kingdom*) (суштина), 8 јули 1987 год., пар.78 („можни“ посвоители).

288 *Еркнер* и *Хофауер* *џр.* Австрија (*Erkner and Hofauer v. Austria*) (суштина), 23 април 1987 год., пар.69 (окружен орган за земјоделство); *Поис* *џр.* Австрија (*Poiss v. Austria*) (суштина), 23 април 1987 год., пар.58-59 (*idem*); *Х.* *џр.* Обединетиот Кралство (*H. v. the United Kingdom*) (суштина), 8 јули 1987 год., пар.79-82 и 84 (службен адвокат и окружен совет); *Бараона* *џр.* Португалија (*Baraona v. Portugal*), 8 јули 1987 год., пар.53- 56 (државно обвинителство).

289 *Бодар* *џр.* Белгија (*Boddaert v. Belgium*), 12 октомври 1992 год., пар.38.

вклучени во постапките, но без да бидат директно имплицирани).²⁹⁰

Судот редовно истакнува, каков што е случајот и со пресудата *Визингер ѓр. Авсџрија (Wiesinger v. Austria)* од 30 октомври 1991 година, дека:

однесувањето на апликантите претставува објективен факт што не може да се припише на тужената држава и што мора да се земе предвид при утврдувањето дали е надминат разумниот рок од член 6(1).²⁹¹

i. Одложувања ѓрезивикани од однесувањето на сџраниите ѓрејсџававааџ објекџивен факџ

Постојат многу примери за различни начини на кои страните може да придонесат за долгото траењето на постапката: а) иницијално упатување на предметот до ненадлежен суд;²⁹² б) барање за продолжување, дополнителни прелиминарни истраги или продолжување на временските рокови;²⁹³ в) постојана промена на бранителот или голем број бранители присутни на

290 *Лехнер и Хес ѓр. Авсџрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.52 (одделението за планирање од коешто судот побарал да достави досие); *Марџинс Морейра ѓр. Порџугалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.60 (медицински институт за форензика којшто добил наредба од судот да обезбеди стручно мислење).

291 *Визингер ѓр. Авсџрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.57.

292 *Бомарџан ѓр. Франџија (Beaumont v. France)*, 24 јануари 1994 год., пар.12-13 и 33. Види исто: *Ален де Рибермон ѓр. Франџија (Allenet de Ribemont v France)*, 10 февруари 1995 год., пар.53 („тешкотија за точно утврдување на хиерархијата на судови што имаат надлежност во предметот“).

293 *Бухолц ѓр. Федерална Реџублика Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.56-57; *Екле ѓр. Федерална Реџублика Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.90; *Преџо и други ѓр. Иџалија (Pretto and others v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.33; *Думланд ѓр. Федерална Реџублика Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.80; *Лехнер и Хес ѓр. Авсџрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.47; *Каџуано ѓр. Иџалија (Caruano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.28; *Санџили, Фикара, Адилеџа и други ѓр. Иџалија (Santilli, Ficara, Adiletta and others v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.12 и 20, пар.17 и пар.19 соодветно; *Кемаш ѓр. Франџија (Kemache v. France)* (бр.1 и 2) (суштина), 27 ноември 1991 год., пар.64; *Лесџини ѓр. Иџалија (Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.18; *Диана (Diana)* (пар.17), *Кашароли (Casciaroli)* (пар.18), *Голино (Golino)* (пар.17), *Манифаџура ФЛ (Manifattura FL)* (пар.18), *Воразу (Vorrasi)* (пар.17), *Кафе Роверси С.џ.а. (Caffè Rovessi S.p.a.)* (пар.18), *Гана (Gana)* (пар.16), *Пандофели и Палумбо (Pandolfelli and Palumbo)* (пар.17), *Пџераџини (Pierazzini)* (пар.18), *Туса (Tusa)* (пар.17), *Кооператива Парко Кума (Cooperativa Parco Cuma)* (пар.18), *Серенџино (Serrentino)* (пар.18), *Лоренџи, Бернарџини и Грџиџи (Lorenzi, Bernardini and Gritti)* (пар.16), *Туминели (Tumminelli)* (пар.17) ѓр. Иџалија, 27 февруари 1992 год.; *Томаџи ѓр. Франџија (Tomasì v. France)*, 27 август 1992 год., пар.125; *Пиџеџи ѓр. Иџалија (Pizzetti v. Italy)* и *Били ѓр. Иџалија (Billi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.18 во сите случаи; *Руиз-Маџео ѓр. Шџанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.44; *Маса ѓр. Иџалија (Massa v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.31; *Скоџелџиџи ѓр. Иџалија (Scopelliti v. Italy)*, 23 ноември 1993 год., пар.24; *Венџиџели ѓр. Иџалија (Vendittelli v. Italy)*, 18 јули 1994 год., пар.27; *Шоуџе и Мелџрум ѓр. Холанџија (Schouten and Meldrum v. the Netherlands)*, 9 декември 1994 год., пар.64; *Ален де Рибермон ѓр. Франџија (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.52 и 53; *Пачоне ѓр. Иџалија (Paccione v. Italy)*, 27 април 1995 год., пар.20; *Аквавива ѓр. Франџија (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.61; *Чирикосџа и Виола ѓр. Иџалија (Ciricosta and Viola v. Italy)*, 4 декември 1995 год., пар.29 и 32.

содлушувањата;²⁹⁴ г) поднесување на докази;²⁹⁵ д) нови наводи за фактичката состојба кои треба да се проверат и потоа се покажуваат како неточни;²⁹⁶ ё) непојавување на судски рочишта²⁹⁷ и покрај издадена наредба за лишување од слобода од страна на одделението за поднесување обвиненија, во кривични предмети;²⁹⁸ е) обвинет кој е даден во бегство;²⁹⁹ ж) ослободен второобвинет кој го повторува кривичното дело, што налага нов прогон и резултира со ставање во фиока на постапката што се води против апликантот;³⁰⁰ з) одложување на: доставувањето одговор;³⁰¹ поведувањето постапка против обвинетите по утврдување ненадлежност и потоа доставување на нова писмена против нив;³⁰² идентификувањето на сведоците што треба да се сослушаат;³⁰³ доставувањето одговор на барањата од другата страна³⁰⁴ или доставувањето сопствени поднесоци;³⁰⁵ известувањето за смртта на тужителот и потоа на барањето за вмешување како доверител на имотот;³⁰⁶ доставувањето одговор на понудата за компромис;³⁰⁷ барањето постапката да продолжи по смртта на обвинетиот³⁰⁸ или адвокатот на тужителот;³⁰⁹

- 294 *Куниг* *вр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.103 и 108; *Лехнер и Хес* *вр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар. 45; *Бок* *вр. Федерална Република Германија (Bock v. the Federal Republic of Germany)*, 29 март 1989 год., пар.41; *Јаџе и Саргин* *вр. Турција (Yağcı and Sargin v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.66.
- 295 *Бухолц* *вр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.57; *Кајуано* *вр. Италија (Carpiano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.28.
- 296 *Бухолц* *вр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.56 и 59.
- 297 *Лехнер и Хес* *вр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.47; *Арена, Кормило, Идрокалче С.Р.Л., Гана* *вр. Италија (Arena, Cormio, Idrocalce S.R.L., Gana v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17, пар.16, пар.18 и пар.18 соодветно; *Аквивива* *вр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.61.
- 298 *Кемаш* *вр. Франција (Kemmache v. France)* (бр.1 и 2) (суштина), 27 ноември 1991 год., пар.63-64.
- 299 *Џиролами* *вр. Италија (Girolami v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15.
- 300 *Бодер* *вр. Белгија (Boddaert v. Belgium)*, 12 октомври 1992 год., пар.38.
- 301 *Манифаџура* *ФЛ* *вр. Италија (Manifattura FL v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18.
- 302 *Барбагало* *вр. Италија (Barbagallo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; види исто: *Ален ге Рибермон* *вр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.52 и 53.
- 303 *Идрокалче С.Р.Л.* *вр. Италија (Idrocalce S.R.L. v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18
- 304 *Х.* *вр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.55; *Ален ге Рибермон* *вр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.52 и 53.
- 305 *Вернило* *вр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.34; *Моне* *вр. Франција (Monnet v. France)*, 27 октомври 1993 год., пар.30; *Вале* *вр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.33; *Ален ге Рибермон* *вр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.52 и 53. Види исто: *Каракаја* *вр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.35-37.
- 306 *Кардгарели* *вр. Италија (Cardarelli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17
- 307 *Бухолц* *вр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.57.
- 308 *Кардгарели* *вр. Италија (Cardarelli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17.
- 309 *Кајуано* *вр. Италија (Carpiano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.28.

поднесувањето барање до судот до којшто е упатен предметот од страна на касациониот суд;³¹⁰ с) неуспешен обид за пријателска спогодба;³¹¹ и) поднесување бројни жалби со што се создава процедурален лавиринт (на пр., барања за ослободување, оспорување на судиите, барања за пренос на постапката во други судови, дисциплински мерки, жалби против непостапување, жалби против времени мерки, прелиминарно оспорување на надлежноста или на кривичните обвиненија);³¹² j) користење на сите или на речиси сите достапни правни лекови и временски рокови;³¹³ к) ненавремено подигнување на копија од пресудата од страна на обвинетиот и покрај тоа што пресудата е донесена во негово присуство, и чекање таа да биде доставена пред да се вложи жалба против пресудата;³¹⁴ л) одложено доставување на граѓанска пресуда до страната што го изгубила спорот,³¹⁵ или недоставување на таква пресуда што во Италија има ефект на значително пролонгирање на периодот за вложување жалба или барање за заштита на законитоста;³¹⁶ љ) преземање чекори чијашто поента е нејасна или одразува опструирање или барем некооперативен однос (одбивање да се назначи адвокат, да се достават докази, да се потпише документ или лицето да се

310 *Руотоло* *џр. Ит*алија (*Ruotolo v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.17.

311 *Тревизан* *џр. Ит*алија (*Trevisan v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.18.

312 *Рингајсен* *џр. Ав*стрија (*Ringelsen v. Austria*), 16 јули 1971 год., пар.110; *Кунг* *џр. Федерална Република Германија* (*König v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.103 и 108; *Екле* *џр. Федерална Република Германија* (*Eckle v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 15 јули 1982 год., пар.82 и 90; *Думланг* *џр. Федерална Република Германија* (*Deumeland v. the Federal Republic of Germany*), 29 мај 1986 год., пар.80; *Лехнер и Хес* *џр. Ав*стрија (*Lechner and Hess v. Austria*), 23 април 1987 год., пар.45-50; *Бараона* *џр. Португал* (*Baraona v. Portugal*), 8 јули 1987 год., пар.53; *Бок* *џр. Федерална Република Германија* (*Bock v. the Federal Republic of Germany*), 29 март 1989 год, пар.41; *Јаџе и Саргин* *џр. Турција* (*Yağcı and Sargin v. Turkey*), 8 јуни 1995 год., пар.66.

313 *Екле* *џр. Федерална Република Германија* (*Eckle v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 15 јули 1982 год., пар.82; *Кориљано* *џр. Ит*алија (*Corigliano v. Italy*), 10 декември 1982 год., пар.42; *Прејшо и други* *џр. Ит*алија (*Pretto and others v. Italy*), 8 декември 1983 год., пар.34; *Думланг* *џр. Федерална Република Германија* (*Deumeland v. the Federal Republic of Germany*), 29 мај 1986 год., пар.80; *Еркнер и Хофауер* *џр. Ав*стрија (*Erkner and Hofauer v. Austria*) (суштина) и *Поис* *џр. Ав*стрија (*Poiss v. Austria*) (суштина), 23 април 1987 год., пар.68 и пар.57 соодветно; *Лехнер и Хес* *џр. Ав*стрија (*Lechner and Hess v. Austria*), 23 април 1987 год., пар.49; *Нибио, Бионги, Монако, Лесџини* *џр. Ит*алија (*Nibbio, Biondi, Monaco, Lestini v. Italy*), 26 февруари 1992 год., пар.18, пар.17 и пар.18 соодветно; *Идрокалче С.Р.Л.* (*Idrocalce S.R.L.*) (пар.18), *Стефано* (*Steffano*) (пар.16), *Кајело* (*Cappello*) (пар.17), *Гана* (*Gana*) (пар.16), *Пандолфели и Палумбо* (*Pandolfelli and Palumbo*) (пар.17), *Туса* (*Tusa*) (пар.17) пр. Италија, 27 февруари 1992 год.; *Томази* *џр. Франција* (*Tomasi v. France*), 27 август 1992 год., пар.125; *Цезарини* *џр. Ит*алија (*Cesarini v. Italy*), 12 октомври 1992 год., пар.19-20.

314 *Вендигели* *џр. Ит*алија (*Vendittelli v. Italy*), 18 јули 1994 год., пар.28.

315 *Борџезе* *џр. Ит*алија (*Borgese v. Italy*), 26 февруари 1992 год., пар.18; *Руги* *џр. Ит*алија (*Ridi v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.17.

316 *Цезарини* *џр. Ит*алија (*Cesarini v. Italy*), 12 октомври 1992 год., пар.11; *Салези* *џр. Ит*алија (*Salesi v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.23-24; *Скојелиџи* *џр. Ит*алија (*Scopelliti v. Italy*), 23 ноември 1993 год., пар.22.

подложи на медицински преглед; приговори за ставањето на досиејата на располагање за инспекција или за присуството на адвокат на сведокот; м) штрајкување со глад и самоповредување од страна на затвореник,³¹⁷ итн.³¹⁸

Во Италија, Судот не ја смета државата за одговорна за период од една година кој поминал од поднесувањето на граѓанска пресуда во судскиот регистар до датумот на кој таа станала финална во отсуство на достава и последователна редовна жалба или барање за заштита на законитоста.³¹⁹ Но, бидејќи неподнесувањето жалба од страна на приватен граѓанин обично не зависи од државата, дали во овој случај италијанскиот законодавец сноси одредена одговорност за утврдувањето на толку долг временски рок?

Кога станува збор за одлагање на поднесување жалба до судовите, тоа не се смета за одлучувачки фактор бидејќи „она што Судот треба да го направи... е... оценка на разумноста на траењето на постапката додека таа реално се води“³²⁰

ii. Одложувања прездизвикани од однесувањето на страните шио не можат да се ирришијат на тужената држава

Како Судот му приоѓа на прашањето за однесувањето на страните опишано во горенаведените примери. Одговорот на тоа прашање може да се претпостави: таквото однесување е објективен фактор за кој тужената држава не може да се смета за одговорна.

Во граѓанскиите предмети, Судот смета дека од страните може да се очекува да дејствуваат со „потребна ажурност“³²¹, но сепак е обврзан да утврди

317 *Јаблонски пр. Полска (Jablonski v. Poland)*, 21 декември 2000 год., пар.104.

318 *Екле пр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.82; *Кориљано пр. Итјалија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.41; *Думланг пр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.80; *Еркнер и Хофауер пр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)* (суштина), *Лехнер и Хес пр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)* (суштина), 23 април 1987 год., пар.68 и пар.47 соодветно; *Пицети пр. Итјалија (Pizzetti v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.18; *Аквавива пр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.61.

319 *Боргезе пр. Итјалија (Borgese v. Italy)*, *Монако пр. Итјалија (Monaco v. Italy)* и *Лестини пр. Итјалија (Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.18, пар.17 и пар.18 соодветно; *Риди пр. Итјалија (Ridi v. Italy)*, *Голино пр. Итјалија (Golino v. Italy)* и *Чифола пр. Итјалија (Cifola v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.16, пар.17 и пар.18 соодветно.

320 *Х пр. Обединетиото Кралство (H v. the United Kingdom)* (суштина), 8 јули 1987 год., пар.73.

321 *Претио и други пр. Итјалија (Pretto and others v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.33; *Думланг пр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.35; *Унион Алиментарија Сангерс С.А. пр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.35; *Х пр. Франција (H v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.55.

дали нивното однесување било небрежно, неразумно или одложувачко: самото однесување е објективен факт за кој државата не може да се смета за одговорна.³²²

Сепак, домашните судови не смеат да бидат неажурни и да не преземат никакво дејство: дури и во правни системи кои воспоставиле правило дека страните го контролираат текот на граѓанските постапки (на француски: *principe du dispositif*),³²³ однесувањето на страните “не... ги ослободува судовите од обврската да обезбедат експедитивно судење за делото, онака како што налага член 6.”³²⁴ Кога е потребно, судовите можат да реагираат, најчесто во рамките на нивните процедурални правила на кои упатува и Судот,³²⁵ на пример, преку отфрлање на неоправданите барања за одложување на

322 *Претто и други* *џр. Италија (Pretto and others v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.34; *Еркнер и Хофауер* *џр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)* (суштина), *Поис* *џр. Австрија (Poiss v. Austria)* (суштина) и *Лехнер и Хес* *џр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.68 (последен пасус), пар.57 (последен пасус) и пар.49 соодветно; *Бараона* *џр. Португалија (Baraona v. Portugal)*, 8 јули 1987 год., пар.48; *Визингер* *џр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.57. Сепак се чини дека Судот понекогаш го заборава овој факт: *Бухолц* *џр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.57 (последен пасус); *Каџе Кliche de la Гранџ* *џр. Италија (Katte Klitsche de la Grange v. Italy)*, 27 октомври 1994 год., пар.57 (последна реченица); *Ален де Рибермон* *џр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.53 (втор пасус).

323 Познат и како *partei maxime ius principio dispositivo*, во зависност од правната традиција.

324 *Гиншо* *џр. Португалија (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.32; *Бухолц* *џр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.50; *Кајуано* *џр. Италија (Cariano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.24-25; *Бараона* *џр. Португалија (Baraona v. Portugal)*, 8 јули 1987 год., пар.48; *Маршинс Мореира* *џр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.46; *Невес е Силва* *џр. Португалија (Neves e Silva v. Portugal)*, 27 април 1989 год., пар.43; *Унион Алиментарија Сангерс С.А.* *џр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.34-35; *Вернило* *џр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.30; *Скојелиџи* *џр. Италија (Scopelliti v. Italy)*, 23 ноември 1993 год., пар.25; *Чиркосџа и Виола* *џр. Италија (Ciricosta and Viola v. Italy)*, 4 декември 1995 год., пар.30.

325 На пример, во Франција, член 3 од новиот законик за граѓанска постапка (*Вернило (Vernillo)*, 20 февруари 1991 год., пар.30) и членови Р 111, Р 150 и Р 151 од кодексот за управни судови и апелациони управни судови (X (X)), 31 март 1992 год., пар.23 и 48; *Вале (Vallée)*, 26 април 1994 год., пар.47 (последна реченица); *Каракаја (Karakaya)*, 26 август 1994 год., пар.21 и 43 (последен пасус); во Германија, дел 9 од Законот за судовите за работни односи (*Бухолц (Buchholz)*, 6 мај 1981 год., пар.50) и член 272 од Законикот за граѓанска постапка (*Бок (Bock)*, 29 март 1989 год., пар.38); во Австрија, законите што утврдуваат временски ограничувања за дејствија од страна на надлежните органи во однос на консолидација на земјиштето (*Еркнер и Хофауер (Erkner and Hofauer)* (суштина) и *Поис (Poiss)* (суштина), 23 април 1987 год., пар.46, 55 и 69, и пар.33, 41 и 58 соодветно; *Визингер (Wiesinger)*, 30 октомври 1991, пар.37, 41 и 61); во Шпанија, член 37 (2) од институционалниот закон бр. 2/1979 за уставниот суд (*Руиз-Матеос (Ruiz-Mateos)*), 23 јуни 1993 год., пар.27 и 49); во Португалија, член 266 од законикот за граѓанска постапка (*Гиншо (Guincho)*), 10 јули 1984 год., пар.32; *Невес е Силва (Neves e Silva)*, 27 април 1989 год., пар.43) и член 68 од законикот за друмски сообраќај (*Гиншо (Guincho)*), 10 јули 1984 год., пар.32; *Маршинс Мореира (Martins Moreira)*, 26 октомври 1988 год., пар.46; *Силва Пончис (Silva Pontes)*, 23 март 1994 год., пар.39); итн.

судењето или продолжување на рокот,³²⁶ користејќи ги нивните овластувања за забрзување на постапката³²⁷ или обезбедување дека стручните лице ја извршуваат својата работа со потребната брзина.³²⁸

Во *кривичниите прегметѝи*, ова е уште повистинито: „Член 6 не налага едно лице обвинето за кривично дело активно да соработува со судските органи“,³²⁹ во системот на кривична постапка кој е во сила во Европа, судските органи се одговорни „да ги преземат сите мерки што можат да фрлат светлина врз вистинитоста или лажноста на обвиненијата“.³³⁰ Иако Судот можеби повремено го занемарува тоа,³³¹ сепак однесувањето на „обвинетиот“ претставува „објективен факт“ кој не може да се импутира на државата, дури и кога таквото однесување на крајот излегува дека е беспрекорно.³³²

И во граѓанските и во кривичните предмети, праведноста налага Судот да ја земе во предвид успешноста на жалбите вложени од страните во спорот³³³ и какво било воздржување што страните го покажале преку неподнесување жалби.³³⁴ Конкретно, на страните треба да им се признае секое дејство што го преземале за забрзување на постапката, на пример, оспорување на одлука за одложување на расправата, барање за повторување на постапката, вложување протест против продолжување на роковите или барање датумот на судското рочиште да се закаже порано или предметот да

326 *Бухолц пр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.60 (подолни пасуси); *Бараона пр. Португалија (Baraona v. Portugal)*, 8 јули 1987 год., пар.48.

327 *X пр. Франција (X v. France)*, 31 март 1992 год., пар.48; *Вале пр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.47 (последен пасус); *Каракаја пр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.43 (последен пасус); *Ален де Рибермон пр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.56 (последен пасус).

328 *Кајуано пр. Италија (Cariano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.30-31.

329 *Екле пр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.82; *Корлијано пр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.42; *Дубертин пр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.43; *Јаџе и Саргин пр. Турција (Yağci and Sargin v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.66.

330 *Номајстер пр. Австрија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., пар.21.

331 *Фоѝи и други пр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември, пар.59; *Мансур пр. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.66.

332 *Екле пр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.82.

333 *Куниг пр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.103; *Фоѝи и други пр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.59; *Еркнер и Хофауер пр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)* (суштина) и *Поис пр. Австрија (Poiss v. Austria)* (суштина), 23 април 1987 год., пар.68 и пар.57 соодветно; *Визингер пр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991, пар.58; *Дубертин пр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.43.

334 *Фоѝи и други пр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.59.

бие разгледан побрзо.³³⁵

Сепак, тие не се обврзани да преземат такви чекори „за искористување на сите можности што им ги дозволува домашното право за скратување на постапката“³³⁶ особено доколку не постојат докази дека тие би биле ефективни,³³⁷ ако се чинат несоодветни³³⁸ или се покажат како непродуктивни.³³⁹

Во зависност од околностите, Судот утврдил дека однесувањето на страните „секако“, „несомнено“, „екстензивно“, „во голема мера“, „до одреден момент“ или „до одреден степен“ придонело за одложување на постапката,³⁴⁰ дека реално не ја забавило постапката³⁴¹ или немало никаков удел во кон-

335 *Цимерман и Штјайнер* *вр. Швајцарија* (*Zimmermann and Steiner v. Switzerland*), 13 јули 1983 год., пар.26; *Претто и други* *вр. Италија* (*Pretto and others v. Italy*), 8 декември 1983 год., пар.34; *Лехнер и Хес* *вр. Австрија* (*Lechner and Hess v. Austria*), 23 април 1987 год., пар.47, 49, 55 и 57; *Кајуано* *вр. Италија* (*Carpiano v. Italy*), 25 јуни 1987 год., пар.33; *Х. вр. Обединетиото Кралство* (*H. v. the United Kingdom*) (суштина), 8 јули 1987 год., пар.75; *Бараона* *вр. Португалија* (*Baraona v. Portugal*), 8 јули 1987 год., пар.48 и 51; *Мартинс Мореира* *вр. Португалија* (*Martins Moreira v. Portugal*), 26 октомври 1988 год., пар.51; *Унион Алиментарија Сангерс С.А. вр. Шпанија* (*Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain*), 7 јули 1989 год., пар.35; *Моиа* *вр. Италија* (*Motta v. Italy*) и *Мори* *вр. Италија* (*Mori v. Italy*), 19 февруари 1991 год., пар.17 и пар.16 соодветно; *Стефано* *вр. Италија* (*Steffano v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.16; *Серентино* *вр. Италија* (*Serrentino v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.18; *Едучионс Перископ* *вр. Франција* (*Editions Périscope v. France*), 26 март 1992 год., пар.44; *Х. вр. Франција* (*X. v. France*), 31 март 1992 год., пар.40; *Пицети* *вр. Италија* (*Pizzetti v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.18; *Де Микели* *вр. Италија* (*De Micheli v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.20; *Руиз-Матеос* *вр. Шпанија* (*Ruiz-Mateos v. Spain*), 23 јуни 1993 год., пар.43; *Маса* *вр. Италија* (*Massa v. Italy*), 24 август 1993 год., пар.31; *Сколо* *вр. Италија* (*Scollo v. Italy*), 28 септември 1995 год., пар.44.

336 *Унион Алиментарија Сангерс С.А. вр. Шпанија* (*Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain*), 7 јули 1989 год., пар.35. Се чини дека голем број пресуди во италијанските предмети имплицирно го земаат истиот став: *Нубио, Боргезе, Бионди, Монако* *вр. Италија* (*Nibbio, Borgese, Biondi, Monaco v. Italy*), 26 февруари 1992 год., пар.17-18, пар.16-17, пар.16-17 и пар.15-16 соодветно; *Андреучи* (*Andreucci*) (пар.16-17), *Кормио* (*Cormio*) (пар.15-16), *Диана* (*Diana*) (пар.16-17), *Риди* (*Ridi*) (пар.16-17), *Игрокалче С.Р.Л.* (*Idrocalce S.R.L.*) (пар.17-18), *Голино* (*Golino*) (пар.16-17), *Тајути* (*Taiuti*) (пар.16-17), *Мачиарело* (*Maciariello*) (пар.16-17), *Манифајтура ФЛ* (*Manifattura FL*) (пар.17-18), *Руотоло* (*Ruotolo*) (пар.16-17), *Вораси* (*Vorasi*) (пар.16-17), *Капело* (*Cappello*) (пар.16-17), *Гана* (*Gana*) (пар.15-16), *Барбагало* (*Barbagallo*) (пар.16-17), *Чифола* (*Cifola*) (пар.15-16), *Пјераџини* (*Pierazzini*) (пар.17-18), *Лоренци, Бернардини и Грити* (*Lorenzi, Bernardini and Gritti*) (пар.15-16) *вр. Италија*, 27 февруари 1992 год.; *Салези* *вр. Италија* (*Salesi v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.23-24; сепак види: *Чурикоста и Виола* *вр. Италија* (*Ciricosta and Viola v. Italy*), 4 декември 1995 год., пар.30 (последна реченица).

337 *Мути* *вр. Италија* (*Muti v. Italy*), 23 март 1994 год., пар.14 и 16; *Шайте и Мелгрум* *вр. Холандија* (*Schouten and Melgrom v. the Netherlands*), 9 декември 1994 год., пар.67; *Теранова* *вр. Италија* (*Terranova v. Italy*), 4 декември 1995 год., пар.22 (последен пасус).

338 *Гинчо* *вр. Португалија* (*Guincho v. Portugal*), 10 јули 1984 год., пар.34.

339 *Х. вр. Обединетиото Кралство* (*H. v. the United Kingdom*) (суштина), 8 јули 1987 год., пар.77.

340 *Рингајсен* *вр. Австрија* (*Ringelsen v. Austria*), 16 јули 1971 год., пар.110; *Бомартиан* *вр. Франција* (*Beaumartin v. France*), 24 јануари 1994 год.; *Ален де Рибермон* *вр. Франција* (*Allenet de Ribemont v. France*), 10 февруари 1995 год., пар.53; *Аквавива* *вр. Франција* (*Acquaviva v. France*), 21 ноември 1995 год., пар.61; *Чурикоста и Виола* *вр. Италија* (*Ciricosta and Viola v. Italy*), 4 декември 1995 год., пар.32, и серија други пресуди.

341 *Фоти и други* *вр. Италија* (*Foti and others v. Italy*) (суштина), 10 декември 1982 год., пар.59; *Маса* *вр. Италија* (*Massa v. Italy*), 24 август 1993 год., пар.31, и серија други пресуди.

кретниот предмет.³⁴²

Б. Однесување на надлежните органи

Четвртиот и финален критериум утврден со судската практика, и во граѓанската сфера (од пресудата *Куниг (König)* од 28 јуни 1978 година)³⁴³ и во кривична сфера (од пресудата *Фоџи и други (Foti and others)* од 10 декември 1982 година)³⁴⁴ е однесувањето на надлежните органи.

и. Судски и други органи вклучени во процесот

Се разбира, први меѓу „надлежните власти“ се судските органи, без оглед дали се истражни судови (онаму каде постојат), редовни судови, апелациони или касациони судови, судии или обвинители (онаму каде постојат), и судските регистри. Тука треба да се додадат и другите јавни органи вклучени во постапката како страни во предметот или во некој друг капацитет.³⁴⁵

Постојат многу *примери* за различни начините на кои овие органи може да придонесат за долготраењето на постапката: а) одложување на повторувањето на постапката од страна на управен орган³⁴⁶ или одложување на давањето формална потврда за одлуката потребна за отпочнување на контрадикторна постапка;³⁴⁷ б) во Португалија, одложување на донесувањето прелиминарна одлука (*despacho saneador*);³⁴⁸ в) невообичаено долга истрага;³⁴⁹ г) одложување на барањето од јавниот обвинител до касациониот суд за назначување надлежен орган;³⁵⁰ д) одложување на првите чекори во

342 *Цимерман и Штјајнер* *вр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.26; *Ентрич* *вр. Франција (Hentrich v. France)* (суштина), 22 септември 1994 год., пар.60-61, и серија други пресуди.

343 *Куниг* *вр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.99.

344 *Фоџи и други* *вр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.56; *Мансур* *вр. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.61.

345 Веќе најдовме на такви примери, види погоре: *Однесување на страните*, стр. 53.

346 *Поис* *вр. Австрија (Poiss v. Austria)* (суштина), 23 април 1987 год., пар.59.

347 *Шауте и Мелдрум* *вр. Холандија (Schouten and Meldrum v. the Netherlands)*, 9 декември 1994 год., пар.64-69.

348 *Маршинс Мореира* *вр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.52.

349 *Фераро* *вр. Италија (Ferraro v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.17; *Туса* *вр. Италија (Tusa v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; *Кооператива Парко Кума* *вр. Италија (Cooperativa Parco Cuma v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18.

350 *Томази* *вр. Франција (Tomasi v. France)*, 27 август 1992 год., пар.125.

истрагата или на прибавувањето документи од други судови;³⁵¹ г) пролонгирана неажурност на истражниот судија за распит на обвинетите или за договарање соочувањето меѓу нив;³⁵² е) одложување на подготовките за судењето од страна на одговорниот судија во врска со сослушување сведоци и давање налози за експертски мислења;³⁵³ ж) непоедноставување на прогоните преку отфрлање или разделување на некои од нив, доколку тоа е конзистентно со важечкото право и барањето за соодветно раздавање правда;³⁵⁴ з) од друга страна, неспојување на граѓански предмети кои сепак се меѓусебно поврзани;³⁵⁵ с) долг интервал меѓу испитувањето сведок од страна на јавен обвинител и донесувањето ослободителна одлука;³⁵⁶ и) одложување на затворањето на истрагата, што подлежи на подоцнежнo завршување, доколку е потребно;³⁵⁷ ј) одложување на прелиминарна расправа за покренување судска постапка против обвинетиот³⁵⁸ или одложување на повикувањето на обвинетиот да се појави пред новиот суд каде е упатен предметот од страна на касационен суд, на барање на обвинителството;³⁵⁹ к) одложување на поднесувањето барање до касациониот суд од страна на обвинителството за предметот да биде доделен на друг судечки суд;³⁶⁰ л) одложување на барањето за експертско мислење за судечкиот суд;³⁶¹ љ) неисправно повикување на сведок;³⁶² м) одложување на распитот на потребните

351 *Куниг* *вр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.104; *Марџинс Мореира* *вр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.52; *Мачиарело* *вр. Италија (Maciariello v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; *Аквавива* *вр. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год., пар.65.

352 *Номајстер* *вр. Австрија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., пар.20.

353 *Голино* *вр. Италија (Golino v. Italy)*, *Кафе Роверси С.п.а. вр. Италија (Caffè Rovarsi S.p.a. v. Italy)* и *Кооператива Парко Кума (Cooperativa Parco Cuma v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17, пар.18 и пар.18 соодветно.

354 *Куниг* *вр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.21; *Екле* *вр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.84; *Фоти и други* *вр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.63; *Кемаш* *вр. Франција (Kemache v. France)* (бр.1 и 2) (суштина), 27 ноември 1991 год., пар.68-70.

355 *Бухолц* *вр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.59, 60 и 63.

356 *Маи* *вр. Италија (Mai v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.15.

357 *Номајстер* *вр. Австрија (Neumeister v. Austria)*, 27 јуни 1968 год., пар.20.

358 *Фрау* *вр. Италија (Frau v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.16; *Кашароли* *вр. Италија (Casciaroli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18.

359 *Фоти и други* *вр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.76.

360 *Ибиг*, пар.74.

361 *Франческо Ломбарди* *вр. Италија (Francesco Lombardi v. Italy)*, 26 ноември 1992 год.; *Мути* *вр. Италија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.17.

362 *Туминели* *вр. Италија (Tumminelli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17.

сведоци или на барањето за обезбедување неопходни експертски мислења во контекст на судската постапка под надзор на судии одговорни за подготовка на предметите и брзо спроведување на судењата;³⁶³ н) отстранување докази што биле нарачани од судот од чијашто надлежност предметот бил изземен од страна на касациониот суд;³⁶⁴ њ) отсуство на какви било истражни мерки од страна на судечкиот суд;³⁶⁵ со исклучок на барањето за достава на документ кој веќе бил обезбеден;³⁶⁶ о) необезбедување експертско мислење на барање од апелационен суд;³⁶⁷ п) примена на тактики за одложување од страна на управни органи за да се спречи изведување докази од витално значење;³⁶⁸ р) одложување на донесувањето одлука од судечки суд за одобрување на обвинителен акт или за барање експертско мислење;³⁶⁹ за испраќање на досието за предметот до обвинетиот;³⁷⁰ за прогласување ненадлежност врз предметот;³⁷¹ за утврдување дека судските покани не се изготвени во соодветна форма³⁷² или за утврдување на ситуација во која некои обвинети не добиле судски покани,³⁷³ за наредување делумно ослободување по влегувањето во сила на помалку строг кривичен закон,³⁷⁴ за

363 *Кајуано* *џр. Италија (Caruano v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.30; *Марџинс Мореира* *џр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.56-58; *Мореира де Азеведо* *џр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)* (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.73; *Нибио* *џр. Италија (Nibbio v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.18; *Андреучи (Andreucci)* (пар.17), *Пуџи (Ridi)* (пар.17), *Игрокалче С.РЛ (Idrocalce S.R.L.)* (пар.18), *Пандолфели и Палумбо (Pandolfelli and Palumbo)* (пар.17), *Пјераџини (Pierazzini)* (пар.18), *Туса (Tusa)* (пар.17), *Кооператива Парко Кума (Cooperativa Parco Cuma)* (пар.18), *Лоренци, Бернардини и Грџиџи (Lorenzi, Bernardini and Griitti)* (пар.16), *Туминели (Tumminelli)* (пар.17) *џр. Италија*, 27 февруари 1992; *Били* *џр. Италија (Billi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.19 (повеќе од дванаесет години од моментот кога првиот експерт дал заклетва и кога вториот експерт поднел извештај!); *Скојелити* *џр. Италија (Scopelliti v. Italy)*, 23 ноември 1993 год., пар.23; *Муџи* *џр. Италија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.17.

364 *Корљано* *џр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.47.

365 *Г. џр. Италија (G. v. Italy)* и *Барбагало* *џр. Италија (Barbagallo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год, пар.17 и пар.16 соодветно.

366 *Х. џр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.56.

367 *Бок* *џр. Федерална Република Германија (Bock v. the Federal Republic of Germany)*, 29 март 1989 год., пар.44.

368 *Ален де Рибермон* *џр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.56.

369 *Дубертин* *џр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год.; *Туса* *џр. Италија (Tusa v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.44.

370 *Ален де Рибермон* *џр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.56.

371 *Барбагало* *џр. Италија (Barbagallo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; *Пандолфели и Палумбо* *џр. Италија (Pandolfelli and Palumbo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17; *Ален де Рибермон* *џр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.56.

372 *Барбагало* *џр. Италија (Barbagallo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17.

373 *Кооператива Парко Чума* *џр. Италија (Cooperativa Parco Cuma v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18.

374 *Јаџе и Саргин* *џр. Турција (Yağci and Sargin v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.69.

известување дека една од страните вложила жалба,³⁷⁵ или за расчистување на одредено недоразбирање во врска со судските покани,³⁷⁶ с) прифаќање на преголем број поднесоци до судот,³⁷⁷ т) одложување на доставувањето поднесоци од страна на министерство³⁷⁸ или од страна на обвинителот во врска со поднесоци или барање предметот да биде упатен до комбинирани одделенија при ревизорскиот суд,³⁷⁹ ќ) неизвестување на некоја од страните за датумот на судско рочиште;³⁸⁰ у) одложување на утврдувањето датум за судењето или на утврдувањето предолг-датум,³⁸¹ ф) преголем или премал број на судски рочишта или долг временски период меѓу две рочишта или одлагање на рочиштата на сопствена иницијатива (*proprio motu*) поради, на пример, смена на адвокатот;³⁸² х) предолг интервал меѓу две времени пресуди;³⁸³ ц) долго суспендирање на постапката за да се почека исходот

375 *Серенџино* *вр. Италоја* (*Serrentino v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.18.

376 *Чифола* *вр. Италоја* (*Cifola v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.16.

377 *Куниг* *вр. Федерална Република Германија* (*König v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.104.

378 *Бомарџан* *вр. Франција* (*Beaumontin v. France*), 24 јануари 1994 год., пар.33; *Ален де Рибермон* *вр. Франција* (*Allen de Ribemont v. France*), 10 февруари 1995 год., пар.56.

379 *Франческо Ломбардо* *вр. Италоја* (*Francesco Lombardo v. Italy*) и *Џанкарло Ломбардо* *вр. Италоја* (*Giancarlo Lombardo v. Italy*), 26 ноември 1992 год., пар.22 во обата предмети.

380 *Туминели* *вр. Италоја* (*Tumminelli v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.17.

381 *Номјестер* *вр. Австрија* (*Neumeister v. Austria*), 27 јуни 1968 год., пар.20; *Куниг* *вр. Федерална Република Германија* (*König v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.110; *Екле* *вр. Федерална Република Германија* (*Eckle v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 15 јули 1982 год., пар.92; *Унион Алиментарија Сангерс С.А.* *вр. Шпанија* (*Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain*), 7 јули 1989 год., пар.36; *Х.* *вр. Франција* (*H. v. France*), 24 октомври 1989 год., пар.56; *Пулезе* *вр. Италоја* (*Pugliese v. Italy*) (бр.1), 19 февруари 1991 год., пар.19; *Калефи* *вр. Италоја* (*Caleffi v. Italy*), 24 мај 1991 год., пар.17; *Ниббио* (*Nibbio*) (пар.18), *Борџезе* (*Borgese*) (пар.18), *Бионди* (*Biondi*) (пар.18), *Монако* (*Molaco*) (пар.17) *вр. Италоја*, 26 февруари 1992 год.; *Манифаџура ФЛ* (*Manifattura FL*) (пар.18), *Стефано* (*Steffano*) (пар.16), *Вораси* (*Vorrasi*) (пар.17), *Гана* (*Gana*) (пар.16), *Чифола* (*Cifola*) (пар.16), *Пандолфели* и *Палумбо* (*Pandolfelli and Palumbo*) (пар.17), *Кооператива Парко Кума* (*Cooperativa Parco Cuma*) (пар.18), *Серенџино* (*Serrentino*) (пар.18) *вр. Италоја*, 27 февруари 1992 год.; *Салерно* *вр. Италоја* (*Salerno v. Italy*), 12 октомври 1992 год., пар.20; *Олсон* *вр. Шведска* (*Olsson v. Sweden*) (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.103; *Салези* *вр. Италоја* (*Salesi v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.24; *Маса* *вр. Италоја* (*Massa v. Italy*), 24 август 1993 год., пар.30; *Вале* *вр. Франција* (*Vallée v. France*), 26 април 1994 год., пар.48; *Каракаја* *вр. Франција* (*Karakaya v. France*), 26 август 1994 год., пар.44; *Бомарџан* *вр. Франција* (*Beaumontin v. France*), 24 јануари 1994 год., пар.33; *Теранова* *вр. Италоја* (*Terranova v. Italy*), 4 декември 1995 год., пар.22.

382 *Бухолц* *вр. Федерална Република Германија* (*Buchholz v. the Federal Republic of Germany*), 6 мај 1981 год., пар.59, 60 и 63; *Бок* *вр. Федерална Република Германија* (*Bock v. the Federal Republic of Germany*), 29 март 1989 год., пар.42; *Санџили* *вр. Италоја* (*Santilli v. Italy*), 19 февруари 1991 год., пар.20; *Мастранџонио*, *Тајуџи*, *Кафе Роверси С.а.*, *Чифола*, *Туминели* *вр. Италоја* (*Mastrantonio, Taiuti, Caffè Rovessi S.p.a., Cifola, Tumminelli v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.17, пар.17, пар.18, пар.16 и пар.17 соодветно; *Скојелиџи* *вр. Италоја* (*Scopelliti v. Italy*), 23 ноември 1993 год., пар.24; *Јаџе* и *Сарџин* *вр. Турција* (*Yagci and Sargin v. Turkey*), 8 јуни 1995 год., пар.69; *Чурикоџи* и *Виола* *вр. Италоја* (*Ciricosta and Viola v. Italy*), 4 декември 1995 год., пар.28.

383 *Каракаја* *вр. Франција* (*Karakaya v. France*), 26 август 1994 год., пар.44.

на друга постапка или поради недоволен број на вработени во судскиот регистар;³⁸⁴ ч) неискористување на сопствените овластувања од страна на судот за изведување докази од витално значење³⁸⁵ или неискористување на законските овластувања за забрзување на постапката во итни предмети;³⁸⁶ џ) долг период меѓу прогласувањето дека еден предмет е подготвен за донесување одлука и испораката на пресуда³⁸⁷ или меѓу приемот во управен суд на мислењето побарано од државен совет и известувањето за неговата одлука;³⁸⁸ ш) одложување на изготвувањето на пресудата по нејзиното изрекување,³⁸⁹ на доставувањето на пресудата,³⁹⁰ или, во Италија, на поднесувањето на пресудата во регистарот;³⁹¹ а1) инерција на надлежните управни органи во извршувањето решение за иселување на станар;³⁹² б1) пренесување на оригиналните докази од досието до други судови, наместо фотокопии од доказите,³⁹³ в1) одложување на вложувањето жалба³⁹⁴ или

384 Куниг *џр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.24 и 110; Џанкарло Ломбардо *џр. Италија (Giancarlo Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год., пар.22; Чиркосија и Виола *џр. Италија (Circosta and Viola v. Italy)*, 4 декември 1995 год., пар.28.

385 Ален де Рибермон *џр. Франција (Allet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.56.

386 Х. *џр. Франција (X v. France)*, 31 март 1992 год., пар.47-48; Вале *џр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.48; Каракаја *џр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.43.

387 Унион Алиментарија Сандерс С.А. *џр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јуни 1989 год., пар.36; Бионди *џр. Италија (Biondi v. Italy)*, 26 февруари 1992, пар.18; Де Мур *џр. Белгија (De Moor v. Belgium)*, 23 јуни 1994 год., пар.67.

388 Вале *џр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.48.

389 Б. *џр. Австрија (B. v. Austria)*, 28 март 1990 год., пар.52; Маса *џр. Италија (Massa v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.16.

390 Екле *џр. Федерална Република Германија (Eckle v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 15 јули 1982 год., пар.84; Каракаја *џр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.44.

391 Монако *џр. Италија (Monaco v. Italy)* и Лестини *џр. Италија (Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992, пар.17 и 18 соодветно; Риди (Ridi) (пар.17), Идрокалче С.Р.Л. (Idrocalce S.R.L.) (пар.18), Тајути (Taiuti) (пар.17), Манифатура ФЛ (Manifattura FL) (пар.18), Стефано (Steffano) (пар.16), Руотоло (Ruotolo) (пар.17), Кајело (Carpello) (пар.17), Гана (Gana) (пар.16), Пандолфели и Палумбо (Pandolfelli and Palumbo) (пар.17), Туса (Tusa) (пар.17), Кооператива Парко Кума (Cooperativa Parco Cuma) (пар.18), Серентино (Serrentino) (пар.18), Лоренци, Бернардини и Гриџи (Lorenzi, Bernardini and Gritti) (пар.16) *џр. Италија*, 27 февруари 1992 год.; Салерно *џр. Италија (Salerno v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.20; Салези *џр. Италија (Salesi v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.24; Скудери *џр. Италија (Scuderi v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.16; Кајше Кличе де ла Гранџ *џр. Италија (Katte Klitsche de la Grange v. Italy)*, 27 октомври 1994 год., пар.61; Теранова *џр. Италија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1995 год., пар.22.

392 Сколо *џр. Италија (Scollo v. Italy)*, 28 септември 1995 год., пар.44.

393 Куниг *џр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.104 и 110. Судот можел да ја примени оваа критика во многу други наврати, но за жал не го сторил тоа.

394 Лоренци, Бернардини и Гриџи *џр. Италија (Lorenzi, Bernardini and Gritti v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.16.

доставувањето барања³⁹⁵ од страна на министер; г1) одложување на последувањето на досието за предметот до повисок суд или до друго одделение лоцирано во различен град од страна на регистарот;³⁹⁶ д1) долга постапка, во траење од тринаесет години или подолго, вклучително и период од повеќе од шест години по влегувањето во сила на Конвенцијата, што резултира во застареност на делото,³⁹⁷ г1) погенерално, долги периоди на „неактивност“ или „стагнација“;³⁹⁸ е1) од друга страна, преголема ажурност во преземањето дејствија. Во предметот *Бок ѓр. Федерална Република Гер-*

395 *Vale ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год.; пар.48; *Каракаја ѓр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.40.

396 *Фоти и други ѓр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), *Кориљано ѓр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.75 и пар.49 соодветно; *Лехнер и Хес ѓр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.55-56; *Марџинс Мореира ѓр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.52; *Кашароли ѓр. Италија (Casciaroli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.18; *Абдула ѓр. Холангија (Abdoella v. the Netherlands)*, 25 ноември 1992 год., пар.23-25; *Бункаџе ѓр. Холангија (Bunkate v. the Netherlands)*, 26 мај 1993 год., пар.22; *Франческо Ломбардо ѓр. Италија (Francesco Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год., пар.22; *Теранова ѓр. Италија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1995 год., пар.22.

397 *Невес е Силва ѓр. Португалија (Neves e Silva v. Portugal)*, 27 април 1989 год., пар.45. Види исто: *Пачоне ѓр. Италија (Paccione v. Italy)*, 27 април 1995 год., пар.20: речиси седум години за да утврди недопуштеност на жалбата, која следувала по истрага за предметната материја на спорот.

398 *Фоти и други ѓр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина) и *Кориљано ѓр. Италија (Corigliano v. Italy)*, 10 декември 1982 год., пар.68 и пар.47 соодветно; *Цимерман и Шџајнер ѓр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.27 и 32; *Гинио ѓр. Португалија (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.35-36; *Думланд ѓр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.81, 82, 84, 87 и 88; *Поус ѓр. Австрија (Poiss v. Austria)* (суштина) и *Лехнер и Хес ѓр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.59 и пар.54, 56, 57 и 59 соодветно; *Унион Алиментарија Сандерс С.А. ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.36; *Мореира де Азеведо ѓр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)* (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.73; *Санџили (Santilli)* (пар.20), *Пулџезе (Pugliese)* (бр.1) (пар.16), *Алимена (Alimena)* (пар.17), *Фикара (Ficara)* (пар.17), *Анџелучи (Angelucci)* (пар.15), *Џиролами (Girolami)* (пар.15), *Фераро (Ferraro)* (пар.17), *Агилеџа и други ѓр. Италија (Adiletta and others v. Italy)*, 19 февруари 1991 год.; *Филис ѓр. Грција (Philis v. Greece)*, 27 август 1991 год., пар.17; *Нибио, Борџезе, Бионди, Лесџини ѓр. Италија (Nibbio, Borgese, Biondi, Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.18 во сите предмети; *Диана (Diana)* (пар.17), *Пуги (Ridi)* (пар.17), *Кашароли (Casciaroli)* (пар.18), *Маниери (Manieri)* (пар.18), *Масџранџиони (Mastrantonio)* (пар.17), *Игрокалче С.П.Л (Idrocalce S.R.L.)* (пар.18), *Голоно (Golino)* (пар.17), *Тајути (Taiuti)* (пар.17), *Манифактура ФЛ (Manifattura FL)* (пар.18), *Вораси (Vorrasi)* (пар.17), *Каџело (Carpello)* (пар.17), *Гана (Gana)* (пар.16), *Барбагалло (Barbagallo)* (пар.17), *Чифола (Cifola)* (пар.16), *Пјераџини (Pierazzini)* (пар.18), *Туса (Tusa)* (пар.17), *Кооператива Парко Кума (Cooperativa Parco Cuma)* (пар.18), *Серентино (Serentino)* (пар.18), *Лоренци, Бернардини и Грџи (Lorenzi, Bernardini and Gritti)* (пар.16), *Туминели (Tumminelli)* (пар.17) ѓр. Италија, 27 февруари 1992 год.; *Томаси ѓр. Франција (Tomas v. France)*, 27 август 1992 год., пар.125; *Цезарини ѓр. Италија (Cesarini v. Italy)* и *Салерно ѓр. Италија (Salerno v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.20 и пар.21 соодветно; *Плицеџи, Де Микели, Салези, Тревисан ѓр. Италија (Pizzetti, De Micheli, Salesi, Trevisan v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.18, пар.20, пар.24 и пар.18 соодветно; *Руиз-Матеос ѓр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.47 и 49; *Маса ѓр. Италија (Massa v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.30; *Мутџи ѓр. Италија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.17; *Де Мур ѓр. Белгија (De Moor v. Belgium)*, 23 јуни 1994 год., пар.66; *Бомарџан ѓр. Франција (Beaumartin v. France)*, 24 јануари 1994 год., пар.33; *Ален де Рибермон ѓр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год., пар.56.

манија (*Bock v. the Federal Republic of Germany*), надлежните судови потрошиле години во утврдување на менталниот капацитет на апликантот да води правна постапка. Судот забележал дека тие „не демонстрирале недостиг на судска активност, туку преголема активност што се фокусира на менталната состојба на тужителот“. Сепак, „во принцип, националните судови треба да постапуваат врз основа на тоа дека можниот или реалниот тужител не страда од ментално нарушување. Доколку се појави разумен сомнеж за таква состојба, тие треба во најкус можен рок да го објаснат степенот до кој лицето е компетентно да води правна постапка“; сепак, во овој предмет, тие не биле во можност „да обезбедат брзо утврдување на таква состојба“.³⁹⁹

ii. Други национални органи, вклучително и извршната и законодавната власт

Во пресудата *Мореира де Азеведо ѓр. Португалија* (*Moreira de Azevedo v. Portugal*) од 23 октомври 1990 година, Судот „нотира дека државата е одговорна за сите нејзини органи, а не само за судските органи“.⁴⁰⁰

Во голем број случаи, тужените влади се повикале на реални проблеми со кои се соочуваат нивните судови: локални политички немири;⁴⁰¹ зголемен обем на парнични постапки за работни односи во Германија како резултат на економската рецесија;⁴⁰² раст на економскиот криминал во земјата;⁴⁰³ заостанати предмети во различни судови (во Швајцарија,⁴⁰⁴ Австрија,⁴⁰⁵

399 Бок ѓр. Федерална Република Германија (*Bock v. the Federal Republic of Germany*), 29 март 1989 год., пар.36-48.

400 *Мореира де Азеведо ѓр. Португалија* (*Moreira de Azevedo v. Portugal*), 23 октомври 1990 год., пар.73.

401 *Фоти и други ѓр. Италија* (*Foti and others v. Italy*) (суштина), 10 декември 1982 год., пар.10 и 61; *Милази ѓр. Италија* (*Milasi v. Italy*), 25 јуни 1987 год., пар.17 и 19; *Аквавива ѓр. Франција* (*Acquaviva v. France*), 21 ноември 1995 год., пар.56, 57 и 60.

402 *Бухолц ѓр. Федерална Република Германија* (*Buchholz v. the Federal Republic of Germany*), 6 мај 1981 год., пар.51

403 *Екле ѓр. Федерална Република Германија* (*Eckle v. the Federal Republic of Germany*) (суштина), 15 јули 1982 год., пар.85 и 92.

404 *Цимерман и Штајнер ѓр. Швајцарија* (*Zimmermann and Steiner v. Switzerland*), 13 јули 1983 год., пар.28.

405 *Б. ѓр. Австрија* (*B. v. Austria*), 28 март 1990 год., пар.54.

Шпанија,⁴⁰⁶ Франција,⁴⁰⁷ Португалија,⁴⁰⁸ и особено во Италија⁴⁰⁹); проблеми што произлегуваат од враќањето на демократијата во Шпанија⁴¹⁰ и Португалија во тензишна атмосфера, коишто во случајот на Португалија станале посензитивни поради деколонизацијата (т.е., поради масовната репатријација на населувачите), економската криза и недоволниот број судии за да се обезбедат сите безбедносни мерки,⁴¹¹ итн.

Судот не останува рамнодушен на ваквите околности. Тој „не е несвесен за тешкотиите кои понекогаш ги одлагаат рочиштата во предметите пред националните судови“.⁴¹² Сепак, Судот се впушта во детална анализа на сообразноста со барањето за разумен рок: според неговото мислење, член б(1) ја покажува важноста што Конвенцијата ја припишува на „раздавањето правда без какви било одложувања што можат да ја загрозат нејзината ефективност и кредибилитет“.⁴¹³

Оттука, Судот воспоставил доктрина која ја комбинира флексибилноста со цврстата позиција, а разбирањето со претпазливоста:

406 Унион Алиментарија Сангерс С.А. *Ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.40.

407 Х. *Ѓр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.56; *Ентрич *Ѓр. Франција (Hentrich v. France)** (суштина), 22 септември 1994 год., пар.61.

408 *Марџинс Мореира *Ѓр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)**, 26 октомври 1988 год., пар.53

409 *Баџета *Ѓр. Италија (Baggetta v. Italy)**, 25 јуни 1987 год., пар.22; *Пугезе *Ѓр. Италија (Pugliese v. Italy)** (бр.2) и *Калефи *Ѓр. Италија (Caleffi v. Italy)**, 24 мај 1991 год., пар.18- 19 и пар.17 соодветно; *Филис *Ѓр. Грција (Philis v. Greece)**, 27 август 1991 год., пар.17; *Нибби, Борџезе, Бионди, Монако, Лестини *Ѓр. Италија (Nibbio, Borgese, Biondi, Monaco, Lestini v. Italy)**, 26 февруари 1992 год., пар.17, пар.18, пар.18, пар.17 и пар.18 соодветно; *Диана (Diana)* (пар.17), *Пуги (Ridi)* (пар.17), *Кашароли (Casciaroli)* (пар.18), *Масџранџонио (Mastrantonio)* (пар.17), *Каргарели (Cardarelli)* (пар.17), *Голино (Golino)* (пар.17), *Тајуџи (Taiuti)* (пар.17), *Маччарело (Maciariello)* (пар.17), *Стефано (Steffano)* (пар.16), *Руотоло (Ruotolo)* (пар.17), *Кајело (Carpello)* (пар.17), *Кафе Роверси С.Ѓ.а. (Caffè Roversi S.p.a.)* (пар.18), *Гана (Gana)* (пар.16), *Барбагало (Barbagallo)* (пар.17), *Туса (Tusa)* (пар.17), *Кооператива Пара Кума (Cooperativa Parco Cuma)* (пар.18), *Лоренци, Бернардини и Гриџи (Lorenzi, Bernardini and Gritti)* (пар.16) *Ѓр. Италија*, 27 февруари 1992 год; *Франческо Ломбардо *Ѓр. Италија (Francesco Lombardo v. Italy)** и *Ѓанкарло Ломбардо (Giancarlo Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год., пар.23 и пар.22 соодветно; *Пиџети, Де Мичели, Салези *Ѓр. Италија (Pizzetti, De Micheli, Salesi v. Italy)**, 26 февруари 1993 год., пар.18, пар.18 и пар.24 соодветно; *Скуџери *Ѓр. Италија (Scuderi v. Italy)** и *Маса *Ѓр. Италија (Massa v. Italy)**, 24 август 1993 год., пар.16 и пар.31 соодветно; *Муџи *Ѓр. Италија (Muti v. Italy)**, 23 март 1994 год., пар.15.

410 Унион Алиментарија Сангерс С.А. *Ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар. 37-41.

411 *Гиншо *Ѓр. Португалија (Guincho v. Portugal)**, 10 јули 1984 год., пар.37; *Невес е Силва *Ѓр. Португалија (Neves e Silva v. Portugal)**, 27 април 1989 год., пар.44-45; *Мореира де Азеведо *Ѓр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)** (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.74.

412 Х. *Ѓр. Франција (H v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.58; *Мореира де Азеведо *Ѓр. Португалија (Moreira de Azevedo v. Portugal)** (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.74; *Вернило *Ѓр. Франција (Vernillo v. France)**, 20 февруари 1991 год., пар.38.

413 *Ибиг.*

Конвенцијата ги обврзува договорните страни да ги организираат своите правни системи на начин кој им овозможува на судовите да бидат сообразни со барањата од член 6(1), вклучително и барањето за судење во “разумен рок“. Сепак, повремена појава на заостанати случаи не подразбира одговорност на договорните страни доколку тие спровеле навремени корективни дејствија за да се справат со таквата вонредна состојба.⁴¹⁴

Правните лекови што обично се применуваат за таа цел вклучуваат креирање нови позиции на судии, регистратори или секретари, воспоставување дополнителни судски совети, утврдување на листа со приоритети за решавање на предметите и, кога е неопходно, законодавни реформи. Како што веќе беше нагласено, се разбира дека Судот не е должен да ги предложи овие мерки; од друга страна, тој е одговорен да утврди дали тие се ефективни, земајќи предвид, меѓу другото, дали таквата состојба е само временна или пак претставува организациски проблем. Во пресудата *Буххолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)* од 6 мај 1981 година, Судот признал дека тужената влада е „целосно свесна за

414 *Буххолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.51; *Цимерман и Штјџнер ѓр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.29-31; *Гиншо ѓр. Португалија (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.38 и 40; *Думланд ѓр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.82; *Унион Алиментарија Сандерс С.А. ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.41; *Брианги, Санги, Санџили ѓр. Италија (Brigandi, Zanghi, Santilli v. Italy)*, 19 февруари 1991 год., пар.30, пар.21 и пар.20 соодветно; *Пулвезе ѓр. Италија (Pugliese v. Italy)* (бр.2) и *Калефи ѓр. Италија (Caleffi v. Italy)*, 24 мај 1991 год., пар.19 и пар.17 соодветно; *Филис ѓр. Грција (Philis v. Greece)*, 27 август 1991 год., пар.17; *Ниббио, Бионди, Монако, Лесџини ѓр. Италија (Nibbio, Biondi, Monaco, Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992 год., пар.17, пар.18, пар.17 и пар.18 соодветно; *Г. (G.)* (пар.17), *Андреучи (Andreucci)* (пар.17), *Диана (Diana)* (пар.17), *Пуги (Ridi)* (пар.17), *Кашароли (Casciaroli)* (пар.18), *Маниери (Manieri)* (пар.18), *Мастрантонио (Mastrantonio)* (пар.17), *Кардарили (Cardarelli)* (пар.17), *Голино (Golino)* (пар.17), *Тајуџи (Taiuti)* (пар.17), *Мачиарело (Maciariello)* (пар.17), *Манифактура ФЛ (Manifattura FL)* (пар.18), *Стефано (Steffano)* (пар.16), *Руотоло (Ruotolo)* (пар.17), *Воразу (Vorrasi)* (пар.17), *Кајело (Cappello)* (пар.17), *Кафе Роверси С.Џ.а. (Caffè Roversi S.p.a.)* (пар.18), *Гана (Gana)* (пар.16), *Барбагало (Barbagallo)* (пар.17), *Пандолфели и Палумбо (Pandolfelli and Palumbo)* (пар.17), *Пјераџини (Pierazzini)* (пар.18), *Туса (Tusa)* (пар.17), *Кооператива Парко Кума (Cooperativa Parco Cuma)* (пар.18), *Лоренци, Бернардини и Гриџи (Lorenzi, Bernardini and Gritti)* (пар.16), *Туминели (Tuminelli)* (пар.17) *ѓр. Италија*, 27 февруари 1992 год.; *Абдоула ѓр. Холандија (Abdoella v. the Netherlands)*, 25 ноември 1992 год., пар.24; *Бункате ѓр. Холандија (Bunkate v. the Netherlands)*, 26 мај 1993 год., пар.23; *Франческо Ломбардо ѓр. Италија (Francesco Lombardo v. Italy)* и *Џанкарло Ломбардо ѓр. Италија (Giancarlo Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год., пар.22 и пар.21 соодветно; *Дубертин ѓр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.44; *Пиџети, Де Микели, Салези, Тревизан ѓр. Италија (Pizzetti, De Micheli, Salesi, Trevisan v. Italy)*, 26 февруари 1993 год., пар.21, пар.20, пар.24 и пар.18 соодветно; *Руиз-Матеос ѓр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.48; *Скудери ѓр. Италија (Scuderi v. Italy)* и *Маса ѓр. Италија (Massa v. Italy)*, 24 август 1993 год., пар.16 и пар.31 соодветно; *Муџи ѓр. Италија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год., пар.15; *Шоуте и Мелдрум ѓр. Холандија (Schouten and Meldrum v. the Netherlands)*, 9 декември 1994 год., пар.67; *Мансур ѓр. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.68.

сопствената одговорност“ и дека таа направила заложби што заслужуваат пофалба со цел да ја забрза работата на судовите за работни односи,⁴¹⁵ но во други предмети тој бил принуден да донесе поинаков заклучок, односно бил обврзан да утврди дека договорната страна не дејствувала доволно брзо или во доволна мера за да ги исполни своите обврски во соодветната област.⁴¹⁶

Генерално, една држава не може да се повика на слична или полоша ситуација од конкретна област во некоја странска држава⁴¹⁷ или пак да се повика на недостатоци во или перфекција на домашното законодавство, како што илустрира пресудата *Куниг (König)* од 28 јуни 1978 година. Во таа пресуда, Судот нагласил дека не е негово „да дава мислење за германскиот систем на постапки пред управните судови кој... има долга традиција“; признавајќи дека „системот може да изгледа сложен поради големиот број судови и правни лекови, но... објаснувањето за таквата ситуација треба да се бара во непосредната грижа која заслужува пофалба и се однесува на зајакнување на гаранциите за правата на поединецот. Останува на државата да извлече заклучоци дали овие заложби резултирале во процедурален лавиринт и таа треба, ако смета за потребно, да го поедностави системот во насока на постигнување сообразност со член б(1) од Конвенцијата“.⁴¹⁸ Оттука, голем број правни лекови во еден домашен правен систем понекогаш може да претставува меч со две острици: иако тие може да имаат позитивен ефект во однос на квалитетот на правниот систем, истовремено може да имаат и негативен ефект врз траењето на постапките.

Во предметот *Дуберџан ѓр. Франција (Dobbertin v. France)*, Судот нотира дека со укинувањето на судот за национална безбедност, а потоа и на воениот суд во Париз, властите не презеле никакви чекори за да обезбедат брзо реша-

415 *Бухолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.61 и 63.

416 *Цимерман и Штјайнер ѓр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.29-31; *Гинчо ѓр. Португалија (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.37-41; *Баџеџа ѓр. Италија (Baggetta v. Italy)* и *Милази ѓр. Италија (Milasi v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.22 и 24, и пар.17-18 соодветно; *Мартинс Мореира ѓр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.53; *Унион Алиментарија Сангерс С.А. ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.37-42; *Б. ѓр. Австрија (B. v. Austria)*, 28 март 1990 год., пар.54; *Мореира де Азеведо (Moreira de Azevedo v. Portugal)* (суштина), 23 октомври 1990 год., пар.73-75.

417 *Мартинс Мореира ѓр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.54.

418 *Куниг ѓр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.100.

вање на предметите кои биле во постапка, вклучително и предметот на апликантот;⁴¹⁹ во пресудата *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)* се чини дека Судот се согласил со апликантот кој се пожалил на долг временски интервал меѓу објавувањето на законот бр.91-1406 од 31 декември 1991 година и уредбата за спроведување на законот (бр.91-906) од 12 јули 1993 година;⁴²⁰ во предметот *Фоти и други ѓр. Италија (Foti and others v. Italy)* забележал дека еден од апликантите го критикувал Парламентот поради одложено одземање на парламентарниот имунитет за еден член на застапничкиот дом кој бил вклучен во прогон, но одбил да донесе пресуда за суштината на жалбата;⁴²¹ во предметот *Визингер ѓр. Австрија (Wiesinger v. Austria)* Судот сметал дека прекршувањето на член 6(1), пред сè, потекнува од „отсуство на координација меѓу различните засегнати [јавни] органи“ во постапката за консолидација на земјиште;⁴²² на крај, во пресудата *Мансур ѓр. Турција (Mansur v. Turkey)*, дополнително на несоодветното водење на постапката, Судот забележал и „нарушена комуникација меѓу различните државни оддели што биле засегнати во случајот“.⁴²³

3. КОНКРЕТНА ОЦЕНКА ИЛИ СЕВКУПНА ОЦЕНКА

Се разбира дека не постои цврста поделба помеѓу различните аспекти што се разгледуваат, т.е. сложеноста, залогот и однесувањето на страните, кои - земено заедно - задолжително не упатуваат на ист заклучок. На пример, однесувањето на страните може да ја зголеми сложеноста на постапката, додека сериозноста на залогот налага надлежните органи да применат специјална ажурност што, исто така, може да влијае на страните. По разгледувањето на еден предмет со примена на стандардните критериуми за сложеноста на постапката, залогот и однесувањето на страните, Судот

419 *Дубертиан ѓр. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.44.

420 *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.42 и 44.

421 *Фоти и други ѓр. Италија (Foti and others v. Italy)* (суштина), 10 декември 1982 год., пар.63.

422 *Визингер ѓр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.61-64.

423 *Мансур ѓр. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год., пар.64 и 68.

прави севкупна оценка.⁴²⁴ Од пресудата *Обермајер ѓр. Австрија (Obermeier v. Austria)* од 28 јуни 1990 година⁴²⁵, тој обично има навика веднаш да направи

424 На пример: *Куниг ѓр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.105 и 111; *Бухолц ѓр. Федерална Република Германија (Buchholz v. the Federal Republic of Germany)*, 6 мај 1981 год., пар.63; *Цимерман и Штјајнер ѓр. Швајцарија (Zimmermann and Steiner v. Switzerland)*, 13 јули 1983 год., пар.32; *Прејто и груги ѓр. Италија (Pretto and others v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.37; *Гиншо ѓр. Португалија (Guincho v. Portugal)*, 10 јули 1984 год., пар.41; *Думланд ѓр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.90; *Еркнер и Хофауер ѓр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)* (суштина), *Поус ѓр. Австрија (Poiss v. Austria)* (суштина) и *Лехнер и Хес ѓр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.70, пар.60 и пар.59 соодветно; *Кајуано, Баџејта, Милази ѓр. Италија (Caruano, Baggetta, Milasi v. Italy)*, 25 јуни 1987 год., пар.35, пар.25 и пар.20 соодветно; *Х. ѓр. Обединетиото Кралство (H. v. the United Kingdom)* (суштина), 8 јули 1987 год., пар.86; *Бараона ѓр. Португалија (Baraona v. Portugal)*, 8 јули 1987 год., пар.57; *Маршнс Мореира ѓр. Португалија (Martins Moreira v. Portugal)*, 26 октомври 1988 год., пар.61; *Бок ѓр. Федерална Република Германија (Bock v. the Federal Republic of Germany)*, 29 март 1989 год., пар.49; *Невес е Силва ѓр. Португалија (Neves e Silva v. Portugal)*, 27 април 1989 год., пар.46; *Унион Алиментарија Сандерс С.А. ѓр. Шпанија (Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain)*, 7 јули 1989 год., пар.42; *Х. ѓр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.59; *Вернило ѓр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.15; *Визингер ѓр. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год., пар.64; *Кемаш ѓр. Франција (Kettasche v. France)* (бр.1 и 2) (суштина), 27 ноември 1991 год., пар.71; *Нибио, Борџезе, Бионди, Монако, Лесџини ѓр. Италија (Nibbio, Borgese, Biondi, Monaco, Lestini v. Italy)*, 26 февруари 1992 год.; *Г. Андреучи, Арена, Кормило, Мачиарело, Манифајштура ФЛ, Сџефано, Руоџоло, Ворази, Кајело, Кафе Роверси С.Џ.а., Гана, Барбагало, Чифола, Пандолфели и Палумбо, Пјераџини, Туса, Кооператива Парко Кума, Серенџино, Лоренџи-Бернарџини-Гриџи, Туминели ѓр. Италија (G. Andreucci, Arena, Cortio, Maciariello, Manifattura FL, Stefano, Ruotolo, Vorrasi, Cappello, Caffè Roversi S.p.a., Gana, Barbagallo, Cifola, Pandolfelli and Palumbo, Pierazzini, Tusa, Cooperativa Parco Cuma, Serrentino, Lorenzi-Bernardini-Gritti, Tumminelli v. Italy)*, 27 февруари 1992 год.; *Х. ѓр. Франција (X. v. France)*, 31 март 1992 год., пар.49; *Руиз-Маџеос ѓр. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год., пар.53; *Моне ѓр. Франција (Monnet v. France)*, 27 октомври 1993 год., пар.34; *Вале ѓр. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год., пар.49; *Каракаја ѓр. Франција (Karakaya v. France)*, 26 август 1994 год., пар.45; *Каџе Кличе де ла Гранџ ѓр. Италија (Katte Klitsche de la Grange v. Italy)*, 27 октомври 1994 год., пар.62; *Ален де Рибермон ѓр. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год.

425 *Обермајер ѓр. Австрија (Obermeier v. Austria)*, 28 јуни 1990 год., пар.72.

таква „свкупна оценка“,⁴²⁶ но продолжува да го користи својот вообичаен метод за специфична анализа во предмети кои не се толку едноставни.⁴²⁷

На пример, во предметот *Обермајер (Obermeier)* апликантот повел постапка за добивање судска одлука за законитоста на неговата суспензија од страна на работодавецот; финална пресуда не била донесена ниту после девет години. Судот сметал дека “во овој случај, [конкретните околности од предметот] налагаат глобална оценка, па затоа Судот не смета дека е неопходно детално да ги разгледа овие прашања [т.е. вообичаените критериуми]” и заклучил дека „период од девет години без да се донесе финална одлука го надминува разумниот рок“.⁴²⁸

Самите одложувања кои „би можеле да бидат избегнати“ не се доволни за Судот да утврди прекршување на член 6(1); одложувањата мора да се

426 На пример: *Бриганџи (Brigandi)*, *Санџи (Zanghi)*, *Санџили (Santilli)*, *Моџа (Motta)*, *Манџони (Manzoni)*, *Пуљезе (Pugliese)* (бр. 1), *Алимена (Alimena)*, *Фрау (Frau)*, *Фикара (Ficara)*, *Виџер (Viezzer)*, *Анџелучи (Angelucci)*, *Мау (Maj)*, *Џироламу (Girolami)*, *Фераро (Ferraro)*, *Триџани (Triggiani)*, *Мори (Mori)*, *Колачојо (Colacioppo)*, *Агилеџа и други (Adiletta and others)* *ip. Иџалија*, 19 февруари 1991 год.; *Егиџион Периској ip. Франција (Editions Périscope v. France)*, 26 март 1992 год., пар.44; *Богер ip. Белџија (Boddaert v. Belgium)*, 12 октомври 1992 год.; *Томазу ip. Франција (Tomasi v. France)*, 27 август 1992 год., пар.125; *Цезарини ip. Иџалија (Cesarini v. Italy)*, 12 октомври 1992 год.; *Франческо Ломбардо ip. Иџалија (Francesco Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992; *Дубертан ip. Франција (Dobbertin v. France)*, 25 февруари 1993 год., пар.39; *Пиџеџи, Салези, Тревизан, Били, Месина ip. Иџалија (Pizzetti, Salesi, Trevisan, Billi, Messina v. Italy)*, 26 февруари 1993 год.; *Скуџери ip. Иџалија (Scuderi v. Italy)*, 24 август 1993 год.; *Дарнел ip. Обединетиото Кралство (Darnell v. the United Kingdom)*, 26 октомври 1993 год.; *Скојелиџи ip. Иџалија (Scopelliti v. Italy)*, 23 ноември 1993 год.; *Муџи ip. Иџалија (Muti v. Italy)*, 23 март 1994 год.; *Венџиџели ip. Иџалија (Vendittelli v. Italy)*, 18 јули 1994 год.; *Енџири ip. Франција (Hentrich v. France)* (суштина), 22 септември 1994 год., пар.59; *Бомарџан ip. Франција (Beaumartin v. France)*, 24 јануари 1994 год., пар.31; *Сџиран Грик Рефајнерис и Сџираџис Андреадис ip. Грција (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)*, 9 декември 1994 год., пар.55; *Пачоне ip. Иџалија (Paccione v. Italy)*, 27 април 1995 год., пар.18, итн. Судот имплицитно го усвоил овој приод и во голем број пресуди.

427 *Вернило ip. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год.; *Визинџер ip. Австрија (Wiesinger v. Austria)*, 30 октомври 1991 год.; *Кемаш ip. Франција (Kemmach v. France)* (бр.1 и 2) (суштина), 27 ноември 1991 год.; *Х. ip. Франција (X. v. France)*, 31 март 1992 год.; *Руиз-Матеос ip. Шпанија (Ruiz-Mateos v. Spain)*, 23 јуни 1993 год.; *Моне ip. Франција (Monnet v. France)*, 27 октомври 1993 год.; *Вале ip. Франција (Vallée v. France)*, 26 април 1994 год.; *Каракаја ip. Франција (Karakaaya v. France)*, 26 август 1994 год.; *Катше Кliche де ла Гранџ ip. Иџалија (Katte Klitsche de la Grange v. Italy)*, 27 октомври 1994 год.; *Ален де Рибермон ip. Франција (Allenet de Ribemont v. France)*, 10 февруари 1995 год.; *Јаџе и Сарџин ip. Турција (Yağcı and Sargın v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год.; *Мансур ip. Турција (Mansur v. Turkey)*, 8 јуни 1995 год.; *Аквавива ip. Франција (Acquaviva v. France)*, 21 ноември 1995 год.; *Чирикосџа и Виола ip. Иџалија (Circosta and Viola v. Italy)*, 4 декември 1995 год.; *Теранова ip. Иџалија (Terranova v. Italy)*, 4 декември 1995 год.

428 *Обермајер ip. Австрија (Obermeier v. Austria)*, 28 јуни 1990 год., пар.72.

сметаат за „доволно сериозни“ за да биде надминат „дозволеният лимит“.⁴²⁹ Од друга страна, одложувања кои може да бидат прифатливи, но само до колку се разгледуваат одделно и изолирани едни од други, а упатуваат на прекршување кога се разгледуваат кумулативно и во комбинација.⁴³⁰

На пример, во предметот *Руоџоло (Ruotolo)* проблемот се однесувал на траењето на постапката поведена од апликантот по неговото отпуштање, којашто траела повеќе од дванаесет години и вклучила неколку периоди на мирување. Судот ја почнува својата пресуда со следнава изјава:

Разумноста на траењето на постапката треба да се оцени со упатување на критериумите утврдени во судската практика на Судот и во светло на околностите во предметот што, во овој случај, налагаат севкупна оценка.

Севкупната оценка води до следниов наод:

Гледани одделно, неколку од опсервираните одложувања може да изгледаат нормално; сепак, имајќи го предвид збирот на овие периоди и неколкуте одложувања за кои се одговорни надлежните судови... Судот смета дека севкупното траење на постапката во период од повеќе од дванаесет години е прекумерно.⁴³¹

При одмерување на аргументите дадени од двете страни, Судот понекогаш користи критериуми што не беа споменати досега:

- траењето на постапките, гледани засебно и заедно, особено доколку ту-

429 *Претто и други ѓр. Итјалија (Pretto and others v. Italy)*, 8 декември 1983 год., пар.37; *Х. ѓр. Франција (H. v. France)*, 24 октомври 1989 год., пар.57; *Вернило ѓр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.39; *Г., Андреучи, Арена Кормио, Руоџоло ѓр. Итјалија (G., Andreucci, Arena, Cormio, Ruotolo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17-18, пар.17-18, пар.16-17 и пар.17 соодветно; *Џезарини ѓр. Итјалија (Cesarini v. Italy)* и *Салерно ѓр. Итјалија (Salerno v. Italy)*, 12 октомври 1992 год., пар.20 и пар.21 соодветно; *Франческо Ломбардо ѓр. Итјалија (Francesco Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год., пар.23; *Олсон ѓр. Шведска (Olsson v. Sweden)* (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.103.

430 *Куниг ѓр. Федерална Република Германија (König v. the Federal Republic of Germany)* (суштина), 28 јуни 1978 год., пар.105; *Думланг ѓр. Федерална Република Германија (Deumeland v. the Federal Republic of Germany)*, 29 мај 1986 год., пар.90; *Еркнер и Хофауер ѓр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)* (суштина) и *Поис ѓр. Австрија (Poiss v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.69 (претпоследен пасус, последна реченица) и 70, и пар.60 соодветно; *Руоџоло ѓр. Итјалија (Ruotolo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17.

431 *Руоџоло ѓр. Итјалија (Ruotolo v. Italy)*, 27 февруари 1992 год., пар.17.

жената влада не обезбедила никакви објаснувања,⁴³²

- признавање на вината од страна на тужената држава,⁴³³
- бројот на јурисдикции до кои е упатен предметот,⁴³⁴
- исходот на постапката, барем во случај на вонпарнична спогодба⁴³⁵ или амнестија,⁴³⁶
- „правичниот баланс што треба да се постигне меѓу различните аспекти на темелното барање“ утврдено во член 6(1): „експедитивна судска постапка“ е само еден елемент од „погенералниот принцип за соодветно раздавање правда“.⁴³⁷

Оттука, „политичкиот контекст“ на еден предмет, кога тоа „влијае врз текот на истрагата“ отворена по поднесена пријава, во комбинација со барање за приклучување на граѓанска страна во постапката, „може да ги оправда одложувањата во постапката“, бидејќи „пред сè, член 6(1) е наменет за да ги обезбеди интересите на одбраната и оние на соодветното раздавање правда“.⁴³⁸ Во спротивно, потребата за сообразност со барањето за разумен рок може да биде аргумент против „систематско одржување рочишта“ пред

432 *Обермајер* *џр. Австрија* (*Obermeier v. Austria*), 28 јуни 1990 год., пар.72; *Бриганди* (*Brigandi*) (пар.30), *Санги* (*Zanghi*) (пар.21), *Моџа* (*Motta*) (пар.17), *Манџони* (*Manzoni*) (пар.18), *Виџер* (*Viezzer*) (пар.17), *Триџани* (*Triggiani*) (пар.17), *Мори* (*Mori*) (пар.16), *Колачојо* (*Colacioppo*) (пар.15) *џр. Италија*, 19 февруари 1991 год.; *Г.*, *Андреучи*, *Арена* *џр. Италија* (*G., Andreucci, Arena v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.17 во сите предмети; *Еџицион Периској* *џр. Франција* (*Editions Périscope v. France*), 26 март 1992 год., пар.44; *Месина* *џр. Италија* (*Messina v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.28; *Дарнел* *џр. Обединетиото Кралство* (*Darnell v. the United Kingdom*), 26 октомври 1993 год., пар.21; *Ален ге Пубермон* *џр. Франција* (*Allen de Ribemont v. France*), 10 февруари 1995 год., пар.57.

433 *Дарнел* *џр. Обединетиото Кралство* (*Darnell v. the United Kingdom*), 20 октомври 1993 год., пар.20.

434 *Бриганди* *џр. Италија* (*Brigandi v. Italy*), 19 февруари 1991 год., пар.30 (неколку степени); *Маниери*, *Мастрантонио*, *Кооператива Парко Кума*, *Туминели* *џр. Италија* (*Manieri, Mastrantonio, Cooperativa Parco Cuma, Tumminelli v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.19 (еден степен), пар.18 (сè уште се води постапка во прв степен), пар.19 (сè уште се води постапка во прв степен), и пар.18 (сè уште се води истражна постапка) соодветно; *Цезарини* *џр. Италија* (*Cesarini v. Italy*) и *Салерно* *џр. Италија* (*Salerno v. Italy*), 12 октомври 1992 год., пар.20 (три степени) и пар.21 (исто) соодветно; *Абдула* *џр. Холандија* (*Abdoella v. the Netherlands*), 25 ноември 1992 год., пар.22 (пет степени); *Олсон* *џр. Шведска* (*Olsson v. Sweden*) (бр.2), 27 ноември 1992 год., пар.105 и 106 (три степени); *Де Микели*, *Били*, *Месина* *џр. Италија* (*De Micheli, Billi, Messina v. Italy*), 26 февруари 1993 год., пар.21 (само еден степен), пар.20 (исто), и пар.28 (сè уште трае постапката во прв степен) соодветно; *Раимондо* *џр. Италија* (*Raimondo v. Italy*), 22 февруари 1994 год., пар.44 (два степенa); *Вендигиџели* *џр. Италија* (*Vendittelli v. Italy*), 18 јули 1994 год., пар.29 (исто); *Хоканен* *џр. Финска* (*Hokkanen v. Finland*), 23 септември 1994 год., пар.72 (три степени).

435 *Кормио* *џр. Италија* (*Cornio v. Italy*), 27 февруари 1992 год., пар.16-17.

436 *Вендигиџели* *џр. Италија* (*Vendittelli v. Italy*), 18 јули 1994 год., пар.29.

437 *Богер* *џр. Белгија* (*Boddaert v. Belgium*), 12 октомври 1992 год., пар.39.

438 *Аквавива* *џр. Франција* (*Acquaviva v. France*), 21 ноември 1995 год., пар.66.

врховен суд⁴³⁹ или да влијае врз начинот на кој треба да се утврди „објективната“ непристрасност на истражен судија (*pretore*) кој постапува во предистражна постапка (*giudizio direttismo*).⁴⁴⁰

439 Шулер-Зграген *ipr. Швајцарија (Schuler-Zraggen v. Switzerland)*, 24 јуни 1993 год., пар.58.

440 Падовани *ipr. Италија (Padovani v. Italy)*, 26 јануари 1993 год., пар.28.

Поглавје 3. Обврската од член 6(1), член 13 и член 35(1): воспоставување ефективен домашен правен лек за неразумно долги постапки

Според член 13:

Секој човек, чиешто права и слободи признати со оваа Конвенција се повредени, има право на жалба пред националните органи.

Од своја страна, член 6(1) го заштитува правото на секое лице на судење во разумен рок. Следствено, доколку тужителите или обвинетите сметаат дека нивното право на судење во разумен рок е повредено, тие мора да имаат на располагање ефективен правен лек пред национални органи во домашниот правен систем што овозможува санкционирање на таквото прекршување. Иако се чини логичен, овој заклучок беше изведен пред релативно краток временски период.

Тој го применува принципот на супсидијарност утврден во член 35, при што „Судот може да прифати предмет само откако биле исцрпени сите домашни правни лекови“: тужителот или обвинетиот има право на жалба пред Европскиот суд поради несообразност со барањето за разумен рок само доколку не постојат домашни правни лекови или тие се недоволно ефективни. Судската практика што произлегува од член 35 може да помогне за појаснување на критериумите за утврдување на ефикасноста на некој домашен правен лек.

I. ЧЛЕН 6(1) И ЧЛЕН 13

Иако европските земји имаат обврска да воспостават правен лек пред национални органи за наводно прекршување на барањето за разумен рок, тие сепак уживаат одредена слобода во изборот на видот на правниот лек, без оглед дали тој е дизајниран за да спречи неразумно долги постапки или да понуди обесштетување, или двете.

1. Обврска за воспоставување правен лек пред национален орган за наводно прекршување на барањето за разумен рок

Според судската практика на Судот, дури од 2000 година наваму, европските држави се обврзани да воспостават ефикасен правен лек пред национален орган за наводно одложување на судските постапки: пред тоа Судот сметал дека пресуда против една држава за прекршување на членот 6(1) (кој го гарантира правото на судење во разумен рок) не налага разгледување на барање според член 13 во смисла на тоа дека на апликантот не му бил достапен правен лек што овозможува жалба против несообразноста со правилото за судење во разумен рок пред домашен орган.⁴⁴¹

Во 2000 година, Судот бил поттикнат да го смени сопственото толкување на односот помеѓу овие два члена, особено поради огромниот раст на поединечни апликации поднесени до него: помеѓу 1988 и 2000 година, бројот на поединечни апликации регистрирани од страна од Судот се зголемил од 4.044 на 26.398, што претставува зголемување за повеќе од 500%; освен тоа, 485 пресуди или 70% од вкупно 695 пресуди за суштината на апликациите што биле донесени во 2000 година се однесуваат на прекумерно траење на постапките. Ваквиот раст продолжил и понатаму, па така, во 2004 година

441 За неприменливоста на член 13 врз судски постапки и одлуки, види, на пример, *Пицети и др. Италија (Pizzetti v. Italy)* од 26 февруари 1993 година, пар.20, и извештајот на Комисијата од 10 декември 1991 година, Прилог, пар.41.

бројот на поединечни апликации се искачил на неверојатни 40.943⁴⁴², а до крајот на 2006 година изнесувал речиси 90.000.

Токму во контекст на ваквите заостанати предмети, на 26 октомври 2000 година Судот донел исклучително важна пресуда во предметот *Кудља ѓр. Полска (Kudła v. Poland)*. Во пресудата, Судот го зазема следниов став:

Според мислењето на Судот, крајно време е тој да ја преиспита сопствената судска практика во светло на постојаната акумулација на апликации поднесени до него, во кои единствениот или главниот навод се однесува на необезбедување судење во разумен рок, што претставува прекршување на член 6(1). Растечката фреквенција на утврдени повреди во оваа насока неодамна го натера Судот да го сврти своето внимание на една „важна опасност“ што постои во однос на владењето на правото во рамките на националните правни поредоци кога се јавува „прекумерно одложување на раздавањето правда“, при што „тужителите немаат достапен домашен правен лек“.⁴⁴³

Оттука:

Член 13, кој пропишува изречна обврска на државите за давање приоритет на заштитата на човековите права во рамките на нивните правни системи, воспоставува дополнителна гаранција за индивидуалните лица, со цел да обезбеди дека тие ефективно ги остваруваат тие права. Предметот на член 13, како што произлегува од подготвителната работа (*travaux préparatoires*)... е да обезбеди начин за лицата да имаат правно средство на национално ниво за исправање на повредите на нивните права од Конвенцијата пред да го употребат меѓународниот инструмент за поднесување апликација до Судот. Од оваа перспектива, правото на едно лице за судење во разумен

442 Види: Предавање на претседателот на Судот, Лузиус Вајлдхабер, од 21 јуни 1999 година (*RUDH*, 1999 год., стр.343); Препорака бр.1535 (2001 год.) на Парламентарното собрание при Советот на Европа, 26 септември 2001 год.; Извештај од Л. Набхолц-Хајдегер пред Парламентарното собрание при Советот на Европа, док. 9200, 17 септември 2001 год.; Извештај на групата за евалуација за Европскиот суд за човекови права до Комитетот на министри, 27 септември 2001 год.; Извештај од ревизијата на Европскиот суд за човекови права, 3 август 2001 год.; Комитетот на министри при Советот на Европа, „Гарантирање долгорочна ефективност на Европскиот суд за човекови права“, декларација од 15 мај 2003 год.; Управен комитет за човекови права, финален извештај од 21 март 2003 год.

443 *Кудља ѓр. Полска (Kudła v. Poland)*, 26 октомври 2000 год., пар.148; каде е цитирана следнава судска практика: „види, на пример, *Ботџаци ѓр. Итџалија (Bottazzi v. Italy)*, пар.22; *Ди Мауро ѓр. Итџалија (Di Mauro v. Italy)*, пар.23; *А.П. ѓр. Итџалија (A.P. v. Italy)*, пар.18; *Ферари ѓр. Итџалија (Ferrari v. Italy)*, пар.21“.

рок би било помалку ефикасно доколку тоа нема можност прво да поднесе жалба според Конвенцијата пред национален орган; при што барањата од член 13 треба да се гледаат како зајакнување на оние од член 6(1).⁴⁴⁴

Во смисла на горенаведеното, Судот смета дека правилното толкување на член 13 е дека таа одредба гарантира ефективен правен лек пред национален орган за наводно прекршување на барањето од член 6(1) за судење во разумен рок.⁴⁴⁵

Кога таков правен лек не постои, Судот утврдува прекршување на член 13 без донесување одлука за член 6(1) или како дополнување на пресудата против државата според член 6(1).

2. Слобода за воспоставување жалба во домашниот систем: за спречување и/или обесштетување на неразумно долги постапки

Во пресудата *Кудља (Kudła)* се наведува „како што Судот утврдил во многу наврати претходно, договорните страни имаат одредено дискреционо право во однос на начинот на кој тие го обезбедуваат правниот инструмент што го налага член 13 и начинот на кој ја исполнуваат обврската од Конвенцијата пропишана во таа одредба“.⁴⁴⁶ Оттука, Судот им дозволува на договорните страни одредено ниво на слобода во однос на видот на ефективен правен лек што треба да се воведи.

Во пресудата *Скордино ѓр. Иџалија (Scordino v. Italy)* од 29 март 2006 година, и во осум други пресуди донесени на истиот датум и за истата предметна материја,⁴⁴⁷ Европскиот суд обезбедува повеќе информации за оваа поента, одговарајќи на несигурностите на некои држави во врска со „пилот“ пресудата, како што таа се нарекува во Резолуцијата бр.(2004)6 на Комитетот на министри при Советот на Европа, која беше донесена заедно со Протоколот бр.14 на Европската конвенција за човекови права. Следува подолг извадок од самата пресуда:

444 *Кудља ѓр. Полска (Kudła v. Poland)*, 26 октомври 2000 год., пар.152.

445 *Ибид.*, пар.156.

446 *Ибид.*, пар.154.

447 *Скордино* (бр.1), *Рикарди*, *Пицаџи*, *Муши*, *Џузепе Мусџачуло* (бр.1 и 2), *Кокиарела*, *Аџичела*, *Ернестина Суло*, *Џозефина* и *Орестина Прокачини ѓр.Иџалија (Scordino, Riccardi, Pizzati, Musci, Giuseppe Mostacciolo, Cocchiarella, Apicella, Ernestina Zullo, Giuseppina and Orestina Procaccini v. Italy)*, 29 март 2006 год.

Кога договорните страни... бараат насоки во врска со обезбедувањето на колку што е можно поефикасни домашни правни лекови, Судот предлага прашањето да се разгледува во поширок контекст, преку давање упатства за карактеристиките на таков домашен правен лек, со оглед на фактот дека, во овој вид предмети, можноста на апликантот да тврди дека е жртва ќе зависи од обесштетувањето што му следува според домашниот правен лек. Во апсолутна смисла, неспорно е дека превенцијата е најдобро решение, каков што е случајот во многу други сфери. Судот потсетува дека, во многу наврати, тој јасно ставил на знаење дека член 6(1) наметнува обврска за договорните страни да ги организираат своите судски системи на начин на кој судовите можат да ги исполнат барања од цитираниот член, вклучително и обврската за судење во разумен рок.⁴⁴⁸ Кога судскиот систем потфрлува во таа смисла, најефективното решение е правен лек дизајниран да ја забрза постапката, со цел да се спречат прекумерно долги постапки. Таков правен лек има неоспорна предност пред правен лек кој обезбедува само компензација, бидејќи тој истовремено спречува наоди за последователни повреди во рамки на истиот вид постапки и не го исправа прекршувањето *a posteriori*, каков што е случајот, на пример, со правниот лек за компензација што постои во италијанското право.

Во многу наврати, Судот признал дека овој вид правен лек е „ефикасен“ бидејќи го забрзува донесувањето одлука од страна на засегнатиот суд.⁴⁴⁹

Исто така, јасно е дека во земјите каде веќе постојат повреди на правото на судење во разумен рок, и покрај тоа што е пожелен во иднина, правен лек кој е дизајниран да ја забрза постапката можеби нема да биде соодветен за поправање на ситуацијата во којашто постапките очигледно се прекумерно долги.

Различни видови на правни лекови може соодветно да ја исправат ваквата повреда. Судот веќе го потврдил тоа во однос на кривичните постапки и беше задоволен дека траењето на постапките е земено предвид при на-

448 Во заграда, Судот додава: „види, меѓу другите органи, *Зусман ѓр. Германија (Süßmann v. Germany)*, пресуда од 16 септември 1996 год., пар.55; *Боџаџи (Bottazzi)*, цитирана погоре, пар.22“.

449 Во заграда, Судот додава: „види, меѓу другите органи, *Бакини ѓр. Швајцарија (Bacchini v. Switzerland)* (одлука), бр. 62915/00, 21 јуни 2005 год.; *Кунџ ѓр. Швајцарија (Kunz v. Switzerland)* (одлука), бр. 623/02, 21 јуни 2005 год.; *Фер и Луџербург ѓр. Швајцарија (Fehr and Lauterburg v. Switzerland)* (одлука), бр. 707/02 и 1095/02, 21 јуни 2005 год.; *Холцингер (Holzinger)* (бр.1) цитиран погоре, пар.22; *Гонзалес Марин ѓр. Шпанија (González Marín v. Spain)* (одлука), бр. 39521/98, ECHR 1999-VII и *Томе Моџа ѓр. Португалија (Tomé Mota v. Portugal)* (одлука), бр. 32082/96, ECHR 1999-IX“.

малувањето на казната на експлицитен и на мерлив начин.⁴⁵⁰

Освен тоа, некои држави, како Австрија, Хрватска, Шпанија, Полска и Република Словачка, совршено ја сфатија ситуацијата избирајќи комбинација од два вида на правни лекови, едниот дизајниран да ја забрза постапката, а другиот дизајниран за доделување компензација.⁴⁵¹

Сепак, државите можат да изберат да воведат само правен лек за компензација, како што направи Италија, и таквиот правен лек не се смета за неефикасен.⁴⁵²

Во пресудата *Кудља Ыројив Полска (Kudła v. Poland)*,⁴⁵³ Судот веќе имаше прилика да нагласи дека договорните страни имаат одредено дискреционо право во однос на начинот на кој тие го обезбедуваат исправањето на повредите што го налага член 13 и да се сообразат со обврската пропишана во таа одредба од Конвенцијата. Исто така, тој ја нагласи важноста на правилата поврзани со принципот на супсидијарност за лицата да не бидат систематски принудени да се обраќаат до Судот во Стразбур за повреди на нивните права кои инаку и, според мислењето на Судот, би можеле да бидат соодветно решени во рамките на националниот правен систем.

Следствено на тоа, онаму каде што законодавецот или домашните судови се согласиле да ја извршуваат нивната вистинска улога преку воведување на домашен правен лек, Судот ќе треба да извлече одредени заклучоци од таквата ситуација.

Во случај кога државата направила значителен напредок со воведување на правен лек за компензација, Судот мора да ѝ довери широко дискреционо право за таа да го уреди правниот лек на начин кој е во согласност со нејзиниот правен систем и со правните традиции, и кој е во согласност со животниот стандард во засегнатата земја. Со тоа, на домашните судови ќе биде полесно да се повикаат на износите доделени на домашно ниво за дру-

450 Во заграда, Судот додава: „види *Бек Ыр. Норвешка (Beck v. Norway)*, бр. 26390/95, пар.27, 26 јуни 2001 год.“

451 Во заграда, Судот додава: „види, на пример, *Холцингер (Holzinger)* (бр.1), цитиран погоре, пар. 22; *Славичек Ыр. Хрватска (Slavicek v. Croatia)* (одлука), бр. 20862/02, *Фернандез-Молина Гонзалес и други Ыр. Шпанија (Fernández-Molina González and others v. Spain)* (одлука), бр. 64359/01, *Михалак Ыр. Полска (Michalak v. Poland)* (одлука), бр. 24549/03, 1 март 2005 година, *Андрашик и др. Ыројив Словачка (Andrášik v. Slovakia)* (одлука), бр. 57984/00, 60226/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00 и 68563/00“.

452 Во заграда, Судот додава: „види *Мифсуг (Mifsud)*, цитирано погоре“.

453 Во заграда, Судот додава: „цитирано погоре, пар.154-155“.

ги видови штети, на пример, физичка повреда, оштета во случај на смрт на роднина или оштета во случај на клевета, и да се потпрат на нивното сопствено убедување, дури и кога тоа резултира во доделување суми на оштета пониски од оние што Судот ги утврдил во слични случаи....

Принципот на супсидијарност не значи укинување на надзорот врз резултатот од примената на домашни правни лекови, бидејќи во спротивно тоа би претставувало порекнување на суштината на правата загарантирани со член 6. Во таа насока, треба да се нагласи дека Конвенцијата не гарантира теоретски или илузорни права, туку права кои се практични и ефективни.⁴⁵⁴ Тоа е особено точно за гаранциите дадени во член 6, со оглед на истакнатата позиција што тие ја имаат во едно демократско општество преку правото на фер судење со сите гаранции од член 6.^{455 456}

Всушност, во државите-членки на Советот на Европа постојат различни видови на можни правни лекови за прекумерно долги постапки. Управниот комитет за човекови права состави преглед на имплементацијата на Препораката бр.(2004) 6 на Комитетот на министри при Советот на Европа за подобрување на домашните правни лекови.⁴⁵⁷

Генерално гледано, ситуацијата е следнава.⁴⁵⁸ Правните лековите можат

454 Во заграда, Судот додава: „види *Принцот Ханс-Агам II од Лихтенштајн ир. Германија* [GCC] (*Prince Hans-Adam II of Liechtenstein v. Germany* [GC]), бр. 42527/98, пар.45, ECHR 2001 - VIII“.

455 Во заграда, Судот додава: „види, *mutatis mutandis*, *Принцот Ханс-Агам II од Лихтенштајн* (*Prince Hans-Adam II of Liechtenstein*), цитирано погоре, пар.45“.

456 *Скордино ир. Италија* (*Scordino v. Italy*) (бр.1), 29 март 2006 год., пар.182-192.

457 Информациите дадени подолу се темелат на податоци добиени од државите-членки на Управниот одбор за човекови права и содржани во CDDH (2006) 008 E (реформа на ЕКЧП), посебно во: Прилог I, Листи со последователни податоци; Прилог II, Табели; Прилог III, Информации за спроведувањето на препораките. Повеќе детали и компаративни информации за различните видови на правни лекови може да се најдат во соодветните извештаи на Венецијанската комисија (Извештај на Венецијанската комисија „Национални правни лекови во врска со прекумерното траење на судските постапки“, студија бр. 316/2004, CDL (2005), 092, достапна само на англиски јазик, со ограничен пристап, 8 декември 2005 год.) и во извештаите претставени на семинарот организиран од страна на Уставниот суд на Република Чешка, во соработка со Венецијанската комисија, за ограничувањата на уставната ревизија на одлуките на основните судови при разгледување на уставни жалби (14 и 15 ноември 2005 год., Брно, CDL-JU (2005) 059 61 и 67-68, достапно само на англиски јазик), како и во Извештајот на Европската комисија за ефикасност на правдата (SEREJ) „Траењето на судските постапки во државите-членки на Советот на Европа според судската практика“ (нефинализиран).

458 Дополнително на информациите дадени подолу, треба да се забележи дека девет држави-членки известиле дека разгледуваат предлози кои имаат за цел да воведат конкретни правни лекови во врска со прекумерното траење на судските постапки: Австрија, Република Чешка, Данска, Германија, Грција, Португалија, Словенија и Украина. Пет држави-членки обезбедиле информации за таквите предлози.

да бидат или судски,⁴⁵⁹ кои често овозможуваат забрзување на предметот или обезбедуваат друга форма на задоволување на правдата, или несудски, кои овозможуваат доделување компензација или изрекување дисциплински мерки,⁴⁶⁰ или пак комбинација од двете.⁴⁶¹

Повеќето држави нудат компензација на материјални и/или нематеријални штети кои се резултат на прекумерни одлагања на постапките (Кипар, Естонија, Франција, Унгарија, Ирска, Италија, Литванија, Луксембург, Холандија, Португалија, Руската Федерација, Србија и Црна Гора, Словачка, Шпанија, Шведска и Швајцарија).⁴⁶²

Иако Судот ставил до знаење дека тој претпочита систем на превенција,⁴⁶³ во моментот само мал број држави дозволуваат поднесување на барања за забрзување на постапката; вакво барање се поднесува до уставниот суд (преку инструментот на уставна жалба во Чешка, Словачка и Шпанија), до судот кој е директно надреден на судот што го разгледува предметот (преку доставување писмо до судскиот регистар во Холандија или преку жалба (*queja*) во Шпанија), до судот што го разгледува предметот (Данска, Финска, Ирска, Шпанија), до претседателот на судот (Литванија, Словачка), до апелациониот суд (Естонија), до специјален орган (надзорен одбор во Србија и Црна Гора), или до специјален судија (судија задолжен за подготовка на судења, во Луксембург).

Некои држави имаат одредби за изрекување полесна казна кога постапката сè уште се води, и тоа во кривични и/или управни предмети (Австрија, Белгија, Хрватска, Чешка [предлог], Данска, Естонија, Финска, Германија, Унгарија, Исланд, Латвија, Молдавија, Холандија, Норвешка, Шведска, Швајцарија, Обединетото Кралство).

На крај, други земји дозволуваат покренување дисциплинска постапка (Естонија, Грција, Латвија, Литванија, Холандија, Исланд, Ирска, Шпанија, Шведска, поранешната југословенска Република Македонија).

459 Австрија, Белгија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Данска, Финска, Франција, Германија, Унгарија, Исланд, Италија, Латвија, Луксембург, Молдавија, Холандија, Норвешка, Полска, Сан Марино, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарија, Турција и Обединетото Кралство.

460 Франција, Исланд, Италија, Латвија, Шпанија и Шведска.

461 Франција, Исланд, Ирска, Италија и Шведска.

462 И само за финансиски загуби: Република Чешка (која подготвува и закон за нематеријални штети) и Швајцарија. Во Португалија, во фаза на одобрување е закон за државна одговорност за недоговорна граѓанска одговорност).

463 *Скордино ѓр. Итшалија (Scordino v. Italy)* (бр.1), 29 март 2006 год., пар.183.

II. ЧЛЕН 6(1) И ЧЛЕН 35(1)

Според член 35 кој пропишува дека „Судот може да прифати предмет само откако ќе бидат исцрпени сите домашни правни средства“, апликантите кои сакаат да поднесат жалба за повреда на нивното право на судење во разумен рок прво мора да поднесат барање пред постојните национални органи.

Сепак, доколку не постои таков домашен правен лек или тој е недоволно ефикасен, односно недоволно достапен, соодветен или ефективен, апликантите имаат право да поднесат жалба пред Европскиот суд во Стразбур за повреда на нивното право на судење во разумен рок.

1. Должност на апликантот да ги исцрпи постојните домашни правни лекови

Според логиката, апликантите прво треба да ги исцрпат домашните правни лекови што им се на располагање во времето кога ја поднесуваат нивната апликација пред Европскиот суд, но не и правните лекови што се воспоставени подоцна. За ова правило постои еден исклучок, и тој се однесува на случаи во кои државата воведува домашен правен лек како одговор на организациска слабост во рамките на нејзиниот судски систем:⁴⁶⁴ во тој случај, апликантот треба да ја пренасочи својата апликација кон новиот национален орган и покрај фактот дека домашниот правен лек станал достапен само откако тој/таа веќе ја поднел апликацијата пред Европскиот суд.

А. Правило: ѓравен лек шїѓо ѓреба да се исцрпїи ѓред да ѓоднесе аїликација до Сугоїї

Како што Судот редовно посочува, особено во пресудите *Кудља ѓр. Полска (Kudła v. Poland)* и *Скордино ѓр. Иїїалија (Scordino v. Italy)* цитирани погоре:

Примарната одговорност за спроведување и примена на правата и слободите загарантирани со Конвенцијата ја имаат националните органи. Оттука, инструментот за поднесување жалба пред Судот е супсидијарен на националните системи за заштита на човековите права. Ваквиот супси-

⁴⁶⁴ Види погоре, *Исклучок: организациска слабостїи на судскиоїї систїем*, стр. 37.

дијарен карактер е даден во член 13 и член 35(1) од Конвенцијата. Целта на член 35(1), кој го утврдува правилото за исцрпување на домашните правни лекови, е да им даде можност на договорните страни да ги спречат или да ги исправат повредите од тужбените наводи против државите пред таквите наводи да бидат поднесени до Судот... Правилото од член 35(1) се заснова на претпоставка, којашто е дадена во член 13 (со кој е во тесна врска), за достапност на ефективен домашен правен лек за наводна повреда на правата на поединецот загарантирани со Конвенцијата.⁴⁶⁵

Како што видовме, ефективен правен лек е оној што ги забрзува одлуките на судовите каде сè уште се води постапката или оној што на тужителот му доделува праведна компензација.

Според пресудата *Кугља (Kudła)*, апликантот мора да го искористи овој домашен правен лек пред да поднесе апликација до Европскиот суд со цел да го исполни правилото утврдено во член 35(1) за исцрпување на домашните правни лекови. Во спротивно, апликацијата ќе биде квалификувана како недопуштена поради неисцрпување на домашните правни лекови.

Б. Исклучок: правен лек што треба да се исцрпи, во одредени околности, дури и до поднесување апликација до Европскиот суд

Судот, всушност, оди подалеку кога станува збор за држави каде што правото загарантирано со член 6(1) е повредено поради организациски проблеми, односно, во држави каде што „прекумерното траење на постапките претставува широко распространет проблем во националниот правен систем“ што резултира во „неколку стотици апликации“ поднесени до Судот за ова прашање.⁴⁶⁶

⁴⁶⁵ *Скордино Ыр.Италија (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.140-141; или алтернативно *Кугља Ыр. Полска (Kudła v. Poland)*, 26 октомври 2000 год., пар.152. За да го оправда исклучокот од правилото утврдено во член 35(1), во својата одлука за допуштеност во случајот *Бруско Ыр. Италија (Brusco v. Italy)* од 6 септември 200 год., Судот наведува дека „посебно значење треба да му се даде на фактот дека преодната одредба од член 6 во Пинто законот експлицитно упатува на апликациите коишто се веќе поднесени пред Судот во Стразбур и оттука таа е наменета да ги стави во надлежност на националните судови сите апликации кои во моментот се поднесени пред Судот, но за кои сè уште не е донесена одлука за допуштеност. Конкретната одредба им овозможува на тужителите од Италија уникатна можност да бидат обесштетени на национално ниво; во принцип, тие треба самите да ја искористат таквата можност“ (пар.23).

⁴⁶⁶ Одлука за допуштеност, *Андрашиќ и гр. Ыр. Словачка (Andrášik and others v. Slovakia)*, бр. 57984/00, 57984/00, 60237/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00, 68563/00 и 60226/00, види го делот „Правото“.

Главната држава засегната со ова прашање е Италија. Во одлуката за допуштеност во случајот *Бруско ѓр. Иџалија (Brusco v. Italy)* од 6 септември 2001 година, по што следуваа многу други одлуки во иста насока, Судот смета дека апликантите се должни да ги искористат достапните домашни правни лекови за наводна повреда на правото на судење во разумен рок и покрај тоа што правните лекови биле воведени дури откако тие поднеле апликација до Судот. По пресудата *Кудља (Kudła)*, италијански закон донесен на 24 март 2001 година, познат како Пинто закон, вовел домашен правен лек кој дава можност жртвите на неразумно долги постапки да бидат обесштетени. Судот го зазема ставот дека:

Со оглед на природата на Пинто законот и контекстот во кој е донесен тој закон, постојат основи за отстапување од општиот принцип според кој барањето за исцрпување на правните лекови треба да се оценува со упатување на времето кога е поднесена апликацијата.⁴⁶⁷

Понатаму,

...Судот смета дека апликантите во предметите против Италија што се однесуваат на траењето на постапката треба да подлежат на примена на правниот лек кој е воведен со Пинто законот, и покрај фактот дека овој закон е усвоен по поднесувањето на нивните апликации до Судот ... Слична одлука е донесена и во предметите поведени против Хрватска по стапувањето во сила на уставниот амандман што му дозволува на уставниот суд да додели оштета од превентивна и од компензациска природа на лицата кои поднеле жалба за неразумни одложувања на судските постапки.⁴⁶⁸

467 Одлука за допуштеност, *Роко Колакраи ѓр. Иџалија (Rocco Colacrai v. Italy)*, 29 ноември 2001 год., „Правото“, пар.1; види исто: *Џакомеџи и гр. ѓроџив Иџалија (Giacometti and others v. Italy)* (одлука), бр.34939/97.

468 Одлука за допуштеност, *Андрашиќ и гр. Словачка (Andrašik and others v. Slovakia)*, бр. 57984/00, 57984/00, 60237/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00, 68563/01 и 60226/00. Во врска со предметите против Хрватска, види одлука за допуштеност во *Ноголица ѓр. Хрватска (Nogolica v. Croatia)*, бр. 77784/01: во овој предмет, од аспект на проблемот со траењето на постапките Судот смета дека „новиот правен лек на национално ниво е достапен на апликантот и може да го реши истиот бидејќи не обезбедува само компензација што треба да се додели, туку и го обврзува уставниот суд да утврди временски рок за донесување одлука во предметите врз основа на нивната суштина“.

Европскиот суд за човекови права го заземал истиот став и во однос на Словачка⁴⁶⁹ и Полска.⁴⁷⁰

Овие пресуди јасно ја одразуваат одлучноста не само за развивање на принципот на супсидијарност преку овозможување властите од тужената држава да ја надоместат штетата од прекршувањето на барањето за разумен рок, туку и веднаш да се пренесат предметите за траењето на постапката назад во државите-членки на Конвенцијата и, следствено на тоа, „да се намали бројот на апликации што ги разгледува Судот“.⁴⁷¹

2. Должност на државата да обезбеди ефективен домашен лек кој е истовремено достапен, соодветен и ефикасен

Доколку во домашниот правен систем постои правен лек пред национален орган, апликантот мора да го искористи. Сепак, тој не е обврзан да користи сомнителен домашен правен лек, односно правен лек од кој може да се очекува дека ќе биде неуспешен, или пак кој е несоодветен или неефективен, т.е. за кој се проценува дека нема да обезбеди релевантно и соодветно обесштетување по жалба поврзана со правото на судење во разумен рок. Со други зборови, договорната страна има обврска да воспостави правен лек во рамките на нејзиниот домашен правен систем кој дозволува поднесување жалба за траењето на постапката и кој е истовремено достапен, соодветен и ефективен во смисла на судската практика во врска со член 35(1).

Како што забележува Судот:

освен фактот дека постоењето на домашен правен лек е целосно во духот на принципот на супсидијарност отелотворен во Конвенцијата, таквиот правен лек е непосреден и подостапен од поднесување апликација до Судот, е побрз и се процесуира на мајчиниот јазик на апликантот; па оттука

469 Одлука за допуштеност во *Анграшиќ и други ѓр. Словачка (Andrášik and others v. Slovakia)*, цитирана погоре: во овој предмет „Судот забележува дека новиот правен лек во Словачка е јасно дизајниран за, *иншер алиа*, да го реши проблемот со непостапувањето на основните судови во предметите без непотребни одложувања.“

470 Одлука за допуштеност во предметот *Хажински ѓр. Полска (Charzyński v. Poland)*, бр. 15212/03. Во овој случај, Судот нотира постоење на домашен правен лек и во таа смисла утврдува: „... формулацијата во законот од 2004 година јасно упатува дека тој е специјално дизајниран за да го реши проблемот со прекумерно траење на постапките пред домашните судови“.

471 Одлука за допуштеност, *Бруско ѓр. Италија (Brusco v. Italy)*, 6 септември 2001 год., пар.23.

нуди предности што треба да се земат предвид.⁴⁷²

Судот имал прилика да ја испита ефективноста на постојните домашни правни лекови во државите-членки и ги специфицирал барањата што ваквите правни лекови мора да ги исполнат за да се сметаат за ефективни.

А. Барања за ефективност на правниот лек за забрзување на постапката: висинска моќ за давање насоки

Во низа одлуки по пресудата *Кудља (Kudła)*, Судот ги утврдил карактеристиките што покажуваат дека еден правен лек е ефикасен во смисла на забрзување на постапката.

Пресудата *Харџман ѓр. Република Чешка (Hartman v. the Czech Republic)* од 10 јули 2003 година е инструктивна и може да послужи како пример.

Прво, во однос на процедурата, Судот навел дека ефективноста на еден домашен правен лек во однос на траењето на граѓански постапки не треба да се оценува како дел од оценката за допуштеноста на апликацијата, туку како дел од разгледувањето на суштината на предметот. Како што веќе беше нагласено, во таков случај процедуралните и суштинските прашања се преплетени: правилото утврдено во член 35(1) во врска со допуштеноста на апликацијата се заснова на претпоставката, дадена во член 13 како суштинско правило, дека во домашниот правен систем постои ефикасен правен лек за наводни прекршувања на член 6. Следствено, доколку таквиот правен лек е ефикасен, од апликантот се бара да го искористи за неговата апликација да не биде оценета како недопуштена според член 35(1) поради неисцрпување на домашните правни средства. Токму тоа бил аргументот на чешката влада во предметот *Харџман (Hartman)*. Потоа, Судот прецизира дека:

во однос на траењето на граѓанските постапки, прашањето за методите со кои апликантот би можел да ја забрза постапката се префрла на суштината на апликацијата... Всушност, во одлуката за допуштеноста на конкретниот предмет, Судот се приклучува кон таквиот приговор за суштината.⁴⁷³

472 *Скордино ѓр. Италија (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.268.

473 *Харџман ѓр. Република Чешка (Hartman v. the Czech Republic)*, 10 јули 2003 год., пар.60. Тука Судот ја применил својата судска практика која за прв пат е утврдена во пресудата *Хорват ѓр. Хрватска (Horvat v. Croatia)* од 26 јули 2001 год., пар.46.

Второ, во однос на суштината, пресудата *Харџман ѓр. Република Чешка (Hartman v. the Czech Republic)* јасно упатува на тоа дека жртвата на одложена постапка мора да има право да поднесе жалба пред орган со вистинска моќ да издава насоки за забрзување на предметот, наместо да дава препораки. Во предметот *Харџман (Hartman)*, од аспект на траењето на постапката поведена од апликантите за поврат на имот, чешката влада се повикала на тоа дека апликантите не преземале никакви чекори во рамките на домашниот правен систем за да ја забрзаат постапката: не поднеле ниту жалба до повисок орган ниту уставна жалба. Од тие причини, Судот го свртел вниманието на соодветноста и ефективноста на правните лекови за да утврди дали апликантите требало да ги искористат, и ги изнел следниве аргументи:

На почетокот, Судот забележува дека жалбите до повисок орган, т.е. правниот лек за кој се застапува владата, не можат да се сметаат за ефективно правно средство бидејќи тие не им даваат право на тужителите да ја принудат државата да ги изврши своите контролни овластувања ... Понатаму, Судот забележува дека во случаи кога чешкиот уставен суд ќе утврди дека постапките што довеле до поднесување на уставната жалба биле законени поради одложувања што можат да се припише на одреден суд, тој може да му нареди на судот да стави крај на одложувањата и веднаш да ја продолжи постапката. Иако прифаќа дека таквата наредба може да има ефект на забрзување на постапката доколку засегнатиот суд веднаш постапи по наредбата, Судот забележува дека чешкото законодавство не пропишува никакви санкции за непостапување...; оттука, чешкиот уставен суд нема овластувања за да преземе практични чекори за забрзување на постапките против кои е вложена тужба.⁴⁷⁴

Поради тоа, конкретниот правен лек во Република Чешка се смета за неефикасен.

Спротивно на тоа, ефективноста на правните лекови за забрзување на постапката е признаена во случајот на швајцарскиот федерален суд⁴⁷⁵ и

474 *Харџман ѓр. Република Чешка (Hartman v. the Czech Republic)*, 10 јули 2003 год., пар.66-67 (затоа Судот изјавил дека апликацијата е допуштена и утврдил прекршување не само на член 6, туку и на член 13, што се должи на целосно отсуство на ефективен правен лек во домашното право со кој апликантите би можеле да го оспорат прекумерното траење на постапката: пар.82-84).

475 Одлука за допуштеност, *Боксер Азбесџос С.А. ѓр. Швајцарија (Boxer Asbestos S.A. v. Switzerland)*, 9 март 2000 год.

шпанскиот уставен суд,⁴⁷⁶ кои имаат такви овластувања. Истото важи и за Португалија и Австрија, чиешто правни лекови во оваа област претставуваат одличен пример.

Португалското право пропишува максимални временски рокови за секој чекор во кривичната постапка. Доколку овие временски рокови не се исполнети, засегнатото лице може да поднесе барање за забрзување на постапката, коешто – ако се одобри – може да доведе до, на пример, одлука за утврдување на временски рок во кој или судот или обвинителот мора да преземе одреден процедурален чекор, како што е затворање на истрагата или утврдување датум за судско рочиште. Со оглед на строгите временски рокови во кои органите мора да донесат одлука по барањата за забрзување на постапката, користењето на овој правен лек, само по себе, не придонесува за подолго траење на постапката. Судот ја препозна ефикасноста на овој правен лек во неговата одлука за допуштено на предметот *Томе Моџа ѓр. Порџугалија (Tomé Mota v. Portugal)* од 2 декември 1999 година.

На сличен начин, австриското право предвидува дека во управните постапки, надлежниот орган, освен доколку не е поинаку пропишано, мора да донесе одлука во рок од шест месеци по барањето поднесено од странката. Доколку овој рок не се испочитува, странката може да поднесе барање до управниот суд според член 132 од федералниот устав. Ако такво барање се смета за допуштено, тоа резултира во наредба до органот за донесување одлука во рок од три месеци, временски рок кој може да се продолжи само еднаш. Судот ја призна ефикасноста на австрискиот правен лек во пресудата *Басик ѓр. Авсџрија (Basic v. Austria)* од 30 јануари 2001 година, образложувајќи го следново:

Судот утврди дека не постојат темелни разлики што би ја направиле апликацијата според член 132 од австрискиот федерален устав којашто се разгледува во овој предмет од спорниот правен лек во предметот *Томе Моџа (Tomé Mota)*, цитиран погоре. Со оглед на фактот дека, според австриското право, управните органи, како општо правило, се должни да одлучуваат по барањето на странката во рок од шест месеци, и со оглед на тоа дека користењето на барањето според член 132 од федералниот устав обично не води до натамошно одложување на постапката, Судот заклучува дека таквото барање прет-

⁴⁷⁶ Одлука за допуштено, *Гонзалес Марин ѓр. Шџанија (González Marín v. Spain)*, 5 октомври 1999 год.

ставува ефикасен правен лек во однос на жалба за траењето на постапката.⁴⁷⁷

*Б. Барања за ефективност на правниот лек за доделување
компензација: разумен износ во разумен рок*

Многу држави вовеле правни лекови што обезбедуваат компензација за повреда предизвикана од прекумерно долги постапки.⁴⁷⁸ На пример, Франција и Шпанија имаат прилично слични системи на државна одговорност, при што неразумно долгите постапки претставуваат неправилно работење на судскиот систем, и подлежат на правото на компензација.

Прво, во Шпанија конкретно обесштетување за жалба во врска со правото на фер судење во разумен рок може да се добие со поднесување жалба до редовниот суд надлежен за постапување во предметот и, доколку таа е неуспешна, преку искористување на инструментот за уставна жалба (*amparo*) пред уставниот суд. Второ, по завршувањето на постапката, засегнатата страна може да поднесе жалба за компензација согласно членот 292ff од законот за правосудство. Овие одредби им овозможуваат на тужителите кои страдале од прекумерно долги постапки да поднесат барање за надомест на штета по завршувањето на постапката - прво до министерството за правда, а потоа, доколку таквото барање не е прифатено, до управните судови - во врска со какво било неправилно работење на судскиот систем, бидејќи во судската практика на управните судови неразумното траење на постапките се третира како неправилно работење. Во одлуката за допуштеност на предметот *Гонзалес Марин ѓр. Шпанија (González Marín v. Spain)* од 5 октомври 1999 година, Судот сметал дека тоа е доволно достапен и ефикасен правен лек што треба да се искористи пред поднесувањето апликација во Стразбур.⁴⁷⁹

477 *Басик ѓр. Австрија (Bacic v. Austria)*, 30 јануари 2001 год., пар.38.

478 Кипар, Естонија, Франција, Унгарија, Ирска, Италија, Литванија, Луксембург, Холандија, Португалија, Руската Федерација, Србија-Црна Гора, Словачка (види и одлука за допуштеност, *Алибеџа Чеџиова ѓр. Словачка (Aljbeta Csepyová v. Slovakia)*, 3 април 2003 год.), Шпанија и Швајцарија; само материјална штета: Република Чешка (каде во моментот се подготвува закон и за нематеријална штета) и Швајцарија. Во Португалија, во фаза на одобрување е предлог закон за државна одговорност за недоговорна граѓанска одговорност. CDDH (2006) 008 *Addendum I*, стр. 62

479 Одлука за допуштеност, *Хесус Марија Гонзалес Марин ѓр. Шпанија (Jesús María González Marín v. Spain)*, 5 октомври 1999 год. Види исто: *Фернандез-Молина Гонзалес и други ѓр. Шпанија (Fernandez-Molina González and others v. Spain)*, 8 октомври 2002 год., пар.iii.

Во Франција, признавањето на државната одговорност за судски одложувања беше предизвикано од развојни моменти во судската практика што се однесуваат на толкувањето на одговорноста на редовните и на управните судови.

Во пресудата *Бол-Ларош (Bolle-Laroche)* од 23 февруари 2003 година,⁴⁸⁰ која го потврди трендот што започнал во судовите именувани подолу, францускиот касационен суд го редефинирал концептот на груба негрижа од страна на редовните судови за кои државата носи одговорност како „недостаток утврден со закон или серија закони што ја одразува неспособноста на јавниот правен систем да ја исполни сопствената цел“. Во одлуката за допуштеност од 12 јуни 2001 година за предметот *Џумара и други ѓр. Франција (Giummarra and others v. France)*, Европскиот суд го нотира ваквото пофлексибилно толкување на член L.781-1 од законикот за организација на судството, кој ги регулира тужбите за оштета поради неправилно работење на правосудниот систем, и забележал дека постои добро утврдена серија на домашни одлуки против државата за тоа да се смета како „ефективен правен лек“ во смисла на член 13 од Конвенцијата.⁴⁸¹ Следствено, Судот утврдил дека поднесувањето барања според член L.781-1 стекнало „потребен степен на правна сигурност“ за да претставува „ефективен“ правен лек во смисла на член 35(1) од Конвенцијата и дека апликантот мора да го искористи пред да се обрати до Европскиот суд, без оглед на фазата во која се наоѓа неговата постапка во домашниот правен систем, односно без оглед на тоа дали таа завршила или сè уште се води.⁴⁸²

Слично на тоа, во пресудата *Маџира (Magiera)* од 28 јуни 2002 година,⁴⁸³ францускиот државен совет прифатил дека, во согласност со член 6(1) од

480 Касационен суд, целосен состав, 23 февруари 2001 год., *Бол-Ларош ѓр. засјайникош на ѓрезорош (Bolle-Laroche v. Treasury Solicitor)*.

481 Одлука за допуштеност, *Мифсуд ѓр. Франција (Mifsud v. France)*, 11 септември 2002 год., пар.16. Европскиот суд претходно утврдил дека правниот лек е неефективен: *Вернило ѓр. Франција (Vernillo v. France)*, 20 февруари 1991 год., пар.27.

482 Одлука за допуштеност, *Гумара и други ѓр. Франција (Giummarra and others v. France)*, 12 јуни 2001 год.

483 Државен совет, комбиниран суд, *Минисѓерош за ѓравга ѓр. М. Маџира (Minister of Justice v. M. Magiera)*, 28 јуни 2002 год. Дополнително, Поглавје II од Уредбата бр.2005-911 од 28 јули 2005 год. со која се изменува и дополнува регулаторниот дел на Законикот за управна правда и се воспоставуваат нови процедури за справување со ваквите правни лекови преку нивно додавање во постапките што се поведуваат пред државниот совет во прв и во втор степен, за да се осигури дека барањата се финално и брзо решени без да се покренуваат дополнителни постапки за траењето на постапката во однос на утврдување на реалните штети.

Конвенцијата и општите принципи што ја регулираат работата на управните судови, тужителите имаат право нивните барања да бидат решени во разумен рок и дека, доколку повредата на тоа право им нанела штета, тие можат да добијат обесштетување преку барање одговорност од државата за „неправилно работење на јавниот правосуден систем“, без да биде направена груба небрежност во однос на извршувањето на судските овластувања, каков што беше случајот во претходната судска практика.⁴⁸⁴ Во светло на овој развоен момент, во пресудата *Брока и Тексиер-Мико ѓр. Франција (Broca and Texier-Micault v. France)* од 21 октомври 2003 година, Европскиот суд ја признал ефективност на поведувањето постапка за надомест на штета - којашто до тој момент ја негирал,⁴⁸⁵ - од 1 јануари 2003 година, односно од датумот кога била објавена пресудата *Маџира (Magiera)*.⁴⁸⁶

Друг пример е Италија, каде што, како што веќе беше посочено, т.н. Пинто закон од 24 март 2001 година вовел правен лек за компензација, кој им овозможува на жртвите на неразумно долги постапки правно средство за обесштетување. Судот имал прилика да разгледува дали може да се смета дека овој домашен правен лек обезбедува соодветна и доволна оштета за повреда на правото на судење во разумен рок. Имено, Судот одлучувал за ефективност на новиот правен лек во Италија во пресудата *Скордино ѓр. Иџалија (Scordino v. Italy)* од 29 март 2006 година, цитирана погоре, каде го изнел следново мислење во врска со барањето за:

соодветно и доволно обесштетување, Судот веќе посочи дека дури и кога правниот лек се смета за „ефикасен“ со тоа што дозволува доделување компензација на оштетената страна за претходна одлука на судовите до кои бил упатен предметот поради настанатите одложувања, тој заклучок се применува само под услов барањето за компензација, само по себе, да претставува ефективен, соодветен и достапен правен лек во однос на прекумерното траење на судските постапки.⁴⁸⁷

Сепак, Судот сметал дека правниот лек воведен во Италија со Пинто законот не ги задоволува овие критериуми што, од една страна, се должи на

484 Државен совет, комбиниран суд, *Дармонџ (Darmont)*, 29 декември 1978 год.

485 Европскиот суд претходно утврдил дека овој правен лек е неефективен: *Луц ѓр. Франција (Lutz v. France)*, 26 март 2002 год., пар.20.

486 *Брока и Тексиер-Мико ѓр. Франција (Broca and Texier-Micault v. France)*, 21 октомври 2003 год., пар.19-21.

487 *Скордино ѓр. Иџалија (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.195.

прекумерните одложувања во постапката за доделување компензација, и од друга страна, се должи на малиот износ на надоместот. Овие два аспекти го прават правниот лек неефикасен, несоодветен и недоволен. Во пресудата *Скордино (Scordino)* и во осум други пресуди донесени истиот ден, Судот ги појаснува барањата што треба да ги исполнат домашни правни лекови за судски одложувања и, поконкретно, постапките за обесштетување: разумен износ на компензација мора да се плати во период кој сам по себе е разумен.

а. Обврска за доделување компензација во разумен рок

Во пресуда *Скордино (Scordino)* и во осумте други пресуди против Италија донесени на 29 март 2006 година, Судот наведува: „... не може да се из земе фактот дека прекумерните одложувања во постапката за обесштетување го прават правниот лекот несоодветен.“⁴⁸⁸ Во овие различни предмети,⁴⁸⁹ Судот сметал дека е „неприфатливо“ апликантите да чекаат меѓу 11 месеци и три години,⁴⁹⁰ а понекогаш дури и да поведат постапка за извршување за да ја добијат компензацијата што им била доделена. Без двоумење, Судот утврдил рок од шест месеци, по чиешто истекување извршувањето на одлуката со која се доделува компензација би било неразумно и би го лишило правниот лек за компензација од неговата ефикасност.

Судот може да прифати дека на властите им треба време за да го извршат плаќањето. Сепак, во случај на правен лек за компензација што е дизајниран за да понуди обесштетување на прекумерното траење на постапките, таквиот период генерално не треба да надминува шест месеци од денот кога одлуката со која се доделува компензација станала извршна.⁴⁹¹

...

Што се однесува до потребата од правен лек за компензација кој го исполнува барањето за разумен рок, може да се каже дека процедуралните прави-

488 *Ибид.*

489 Освен предметот *Скордино (Scordino)* во кој „апликантите не презентирале наводи дека имало одложување на доделената компензација“ (пар.209).

490 *Рикарди Пицати (Riccardi Pizzati)*: повеќе од 22 месеци (пар.99); *Муши (Musci)*: 23 месеци (пар.101); *Џузепе Мосџачуоло (Giuseppe Mostacciolo)* (бр. 1): повеќе од 14 месеци (пар.98); *Џузепе Мосџачуоло (Giuseppe Mostacciolo)* (бр. 2): повеќе од 14 месеци (пар.98); *Кокларела (Cocchiarella)*: повеќе од 3 години (пар.100); *Аичела (Apicella)*: 11 месеци (пар.98); *Ернестина Суло (Ernestina Zullo)*: 23 месеци (пар.102); *Џозефина и Оресијина Прокачини (Giuseppina and Orestina Procaccini)*: повеќе од 3 години (пар.98).

491 *Скордино ир. Италија (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.198.

ла не се сосема исти како оние што се применуваат за редовните барања за оштета. Секоја држава сама треба да утврди, врз основа на правилата што се применуваат во нејзиниот судски систем, каква постапка најдобро ќе го исполни задолжителниот критериум за „ефективност“, под услов постапката да ги применува принципите за правичност загарантирани со член 6 од Конвенцијата.⁴⁹²

...

Судот ја повикува тужената држава да ги преземе сите неопходни мерки за да осигури дека домашните одлуки не се само во согласност со судската практика на овој Суд, туку и дека тие се извршуваат во рок од шест месеци по нивната достава во регистарот.⁴⁹³

б. Обврска за доделување разумен износ на компензација

Во предметот *Скордино (Scordino)* и во осумте други предмети за кои донесе пресуди на 29 март 2006 година, Судот смета дека износите доделени од италијанските судови на различните апликанти како компензација за одложувањата во судскиот систем биле несоодветни. Имајќи ги предвид сумите исплатени на секој од апликантите во различните предмети, „Судот забележува дека сумата е само дел [меѓу 8% и 27%] од она што генерално се доделува во слични предмети во италијанскиот судски систем. Тој фактор, сам по себе, води до резултат кој е очигледно неразумен со оглед на неговата судска практика.“⁴⁹⁴

Оттука, државите имаат обврска, на жртвите на судски одложувања, да им доделат разумен износ на компензација во споредба со износите што обично ги доделува Европскиот суд за човекови права. Во спротивно, повредата на правото загарантирано со член 6(1) нема да се смета за задоволително исправена, а домашниот правен лек наведен во член 35(1) и искористен од апликантот ќе биде неефикасен. Следува дека апликантот сè

492 *Ибид.*, пар.200.

493 *Скордино пр. Италија (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.240. Судот дал пример за добра практика за плаќање во разумен рок: „Освен тоа, некои држави, како Словачка и Хрватска, дури пропишале датум до кој треба да се направи исплатата, односно два и три месеци, соодветно“. *Ибид.*, пар.198.

494 *Скордино (Scordino)*: 10% (пар.214); *Рикардо Пицаџи (Riccardi Pizzati)*: 14% (пар.105); *Муши (Musci)*: 27% (пар.107); *Џузепе Мосџачиоло (Giuseppe Mostacciolo)* (бр.1): 8% (пар.105); *Џузепе Мосџачиоло (Giuseppe Mostacciolo)* (бр.2): 9% (пар.104); *Кокјарела (Cocchiarella)*: 14% (пар.106); *Аичела (Apicella)*: 14% (пар.104); *Ернестина Суло (Ernestina Zullo)*: 15% (пар.108); *Џозефина и Орестина Прокачини (Giuseppina and Orestina Procaccini)*: 14% (пар.104).

уште може да тврди дека е жртва на предметната повреда и има право да се пожали на ваквата ситуација пред органите во Стразбур. Како што самиот истакнува во предметите наведени погоре, „[Судот] веќе имаше прилика да укаже дека статусот на жртва на апликантот може да зависи од нивото на компензација доделена на домашно ниво, врз основа на фактите што тој ги објалува пред Судот.“⁴⁹⁵

Во однос на прашањето за компензацијата што треба да се плати, Судот повторно ги прецизира барањата.

Прво, за суштината на компензацијата, Судот го дава следново појаснување:

Во однос на материјалната штета, јасно е дека домашните судови се во подобра позиција да го утврдат постоењето на таква штета и износот. Освен тоа, овој факт не беше оспорен ниту од страните во предметот ниту од вмешувачите. Во однос на нематеријалната штета, исто како и италијанскиот касационен суд... Судот претпоставува дека постои силна претпоставка што може да се побие дека прекумерното траење на постапките ќе предизвика нематеријална штета. Исто така, Судот прифаќа дека, во некои случаи, должината на постапката може да резултира само во минимална нематеријална штета или воопшто да не предизвика нематеријална штета... Потоа, домашните судови треба да ја оправдаат нивната одлука преку наведување доволни причини.⁴⁹⁶

Второ, во однос на обемот на компензацијата, Судот ги дава следниве насоки:

Нивото на компензација зависи од карактеристиките и ефективностата на домашниот правен лек.

Исто така, Судот може совршено добро да прифати дека државата која вовела голем број правни лекови, од кои еден е наменет за забрзување на постапките и еден е наменет да овозможи компензација, доделува износи кои - иако се пониски од износите што ги доделува Судот - не се неразумни, под услов релевантните одлуки, кои мора да бидат во согласност со правната традиција и со животниот стандард во засегнатата држава, да бидат брзи, образложени и извршени во многу брз период...

495 *Скордино ѓр. Итјалија (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.202.

496 *Ибуг.*, пар.203-204.

Сепак, кога домашниот правен лек не ги исполнува сите горенаведени барања, можно е прагот во однос на износот кој му дозволува на тужителот да тврди дека е „жртва“ да биде повисок.

Можно е дури судот што го одредува износот на компензацијата да го признае сопственото одложување и, соодветно на тоа, за да не го казни жалителот подоцна, да додели висок износ на компензација со цел да надомести натамошни одложувања.⁴⁹⁷

Накратко, колку повеќе домашниот систем за обесштетување на повреда на правото на судење во разумен рок се покажува неефикасен, толку е поголем износот на компензацијата во однос на оној што го доделува Европскиот суд, особено доколку надлежниот орган за доделување компензација самиот го предизвикал одложувањето. Во спротивно, доколку системот за санкционирање судски одложувања во домашниот систем е ефикасен, нивото на компензација може да биде пониско од она што обично го доделува Судот и од животниот стандард во засегнатата држава-членка.

Идеалниот аранжман, и нешто кон што се стреми процесот на супсидијарност, подразбира ограничување на улогата на Европскиот суд како крајна инстанца до која европските граѓани ќе се обраќаат само кога домашната постапка за обесштетување на повреда на правото на брза постапка е незадоволителна.

⁴⁹⁷ *Ибид.*, пар.205-207.

Поглавје 4. Обесштетување за прекршување на барањето за разумен рок

Пресуда која утврдува повреда подразбира и правна обврска, согласно Конвенцијата, за тужената држава да стави крај на таквите повреди и да ги исправи ефектите од нив. Иако меѓународното право овозможува само делумна репарација, член 41 (претходно член 50) од Конвенцијата го овластува Судот, кога е неопходно, да ја обесштети страната чиешто право било повредено преку преземање или непреземање дејство врз основа на што е утврдено прекршување на Конвенцијата. Бидејќи природата на повредата на правото за судење во разумен рок не дозволува изгубеното време да се врати назад, прекршувањето не може да се исправи со *restitutio in integrum*, односно ситуацијата не може да се врати во состојба што постоела пред прекршувањето. Како што нотира и Судот, „кога постапките се одлагаат за период подолг од ‘разумен рок’ утврден во член 6(1), самата природа на грешката спречува целосна репарација (*restitutio in integrum*)“.⁴⁹⁸ Од тие причини, единствената можна репарација на ситуацијата, на европско ниво, подразбира финансиска компензација.

Иако страните можеби не бараат исправање на ситуацијата⁴⁹⁹ или пак постигнале целосна⁵⁰⁰ или делумна⁵⁰¹ пријателска спогодба со тужената држава во однос на нивните тужбени барања по иницијалната пресуда со која се утврдува несообразност со член 6(1), генерално, Судот мора да го решава

498 Куниг *џр. Австрија (König v. Austria)* (член 50), 10 март 1980 год., пар.15.

499 На пример: *Франческо Ломбардо џр. Италија (Francesco Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год.

500 На пример: *Х. џр. Обединетиото Кралство (H v. the United Kingdom)*, 9 јуни 1988 год.

501 На пример: *Еркнер и Хофауер џр. Австрија (Erkner and Hofauer v. Austria)*, 29 септември 1987 год.

и ова прашање. Во некои случаи тој го одбива таквото барање⁵⁰² или смета дека, според околностите во предметот, утврдувањето на повреда, само по себе, претставува доволна сатисфакција.⁵⁰³

Како и да е, во голем број случаи, Судот доделува надомест на штета – материјална, нематеријална, или двете – заедно со надоместувањето на реалните трошоци и издатоци на апликантот, кои се сметаат за неопходни и разумни, при изнесувањето на неговиот случај пред домашните судови, и потоа во Стразбур.

Кога предизвиканата штета е истовремено лична, директна и неоспорна, Европскиот суд е овластен да овозможи „праведна сатисфакција“. Таа е обично од нематеријална природа, но може да биде и материјална, кога е соодветно.

I. МАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА

Факторите коишто Судот ги зема превид кога донесува пресуда во оваа сфера вклучуваат и материјална штета, т.е. реална загуба што настанала како директен резултат на прекршувањето. Со други зборови, за да добијат оштета апликантите не треба само да го докажат неспорното постоење на штетата туку, пред сè, да покажат директна причинско-последична врска со прекршувањето на член 6(1). Вториот услов тешко се исполнува бидејќи мора да се докаже дека токму прекумерното време што поминало е причина за материјалната штета.

Оттука, во предметите поврзани со прекумерно траење на судските постапки Европскиот суд ретко доделува компензација на материјална штета. Во таква ситуација, Судот главно доделува оштета за загубена можност (веќе непостоечка веројатност за одреден поволен настан), каков што е случајот со пресудата донесена во предметот *Лехнер и Хес ѓр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)* од 23 април 1987 година. Во тој предмет апликантите се пожалиле на бавноста на граѓанските и кривичните постапки што тие ги покренале, особено оние кои се однесуваат на укинување на купопродажен договор за куќа што тие ја купиле и враќањето на куќата во сопственост на

502 На пример: *Буканије ѓр. Холандија (Bunkate v. the Netherlands)*, 26 мај 1993 год.; *Пачоне ѓр. Италија (Paccione v. Italy)*, 27 април 1995 год.

503 На пример: *Џанкарло Ломбардо ѓр. Италија (Giancarlo Lombardo v. Italy)*, 26 ноември 1992 год.

продавачите поради измама на штета на купувачите; во меѓувреме, другите постапки покренати од надлежни органи против нив резултирале во продажба на куќата на јавно наддавање. Како последица, граѓанската тужба на апликантите била одбиена како беспредметна бидејќи тие веќе не биле во позиција да ја вратат куќата на продавачот. Судот изнел аргументи дека:

Во однос на материјалната штета, материјалите доставени до Судот не налагаат заклучок дека сообразноста со член 6(1) би ја спречила продажбата на куќата преку јавно наддавање. Од друга страна, како последица од траењето на постапката, апликантите претрпеле одредена загуба на реални можности којашто го оправдува доделувањето правичен надомест на штета во овој предмет.⁵⁰⁴

Сепак, во голема мера, ова останува изолиран случај. Во голем број предмети, Судот:

смета дека наводната материјална штета не била предизвикана од прекршувањето што тој го утврдил. Судот се повикува на тоа дека не може да шпекулира за исходот на постапката доколку таа била спроведена во согласност со барањето од член 6(1) од Конвенцијата во однос на траењето на постапката.⁵⁰⁵

Од тие причини, докажувањето на причинско-последичната врска претставува пречка што тешко може да се надмине.

Дополнително, Судот усвоил одреден рестриктивен приод кој претендира да ја из земе државата од меѓународна одговорност во одредени околности, како оние опфатени во пресудата *Масколо ѓр. Италија (Mascolo v. Italy)* од 16 декември 2004 година, и во сите повторени предмети што следеле по датумот на таа пресуда и по пресудата *Имобилиаре Сафи ѓр. Италија (Immobiliare Saffi v. Italy)* од 28 јули 1999 година. Вториот предмет се однесува на законодавство за станарски права во резиденцијалниот сектор во Италија кое, по различни акции од страна на властите, довело до суспендирано или фазно извршување на судските наредби. Апликантот, кој е сопственик на изнајмен стан, требало да чека седум години и седум месеци од првиот обид на извршителот за иселување на станарот пред да може да го врати станот во сопствен посед, поради тоа што последователните дваесет и пет обиди биле неуспешни бидејќи апликантот немал право на полициска асис-

504 *Лехнер и Хес ѓр. Австрија (Lechner and Hess v. Austria)*, 23 април 1987 год., пар.64 (во овој случај Судот доделил и компензација за нематеријална штета претрпена од апликантите).

505 *Бајрак ѓр. Германија (Bayrak v. Germany)*, 20 декември 2001 год., пар.38.

тенција. Иако во одлуката *Имобилиаре Сафи* (*Immobiliare Saffi*) се прифаќа потребата за доделување компензација во однос на загубената рента до датумот кога изнајмениот стан бил вратен во посед на апликантот, заедно со настанатите трошоци за извршители и адвокати во постапката за извршување, одлуката *Масколо* (*Mascolo*) ја преиначува оваа позиција и смета дека ваквите загуби треба да се надоместат преку поднесување барање за оштета од станарот, што треба да го направи самиот апликант. Судот утврдил:

Во конкретниот предмет, штетата е направена поради незаконско однесување на станарот кој бил должен да го врати станот во посед на неговиот сопственик, без оглед на тоа дали државата соработувала во извршувањето на судската наредба за иселување... Прекршувањето на член 6 од Конвенцијата направено од државата и утврдено од Судот е од процедурална природа и тоа е направено по конкретното однесување на станарот. Следствено, Судот смета дека италијанското домашно право дозволува репарација на материјалните последици од прекршувањето и смета дека треба да го отфрли барањето за праведно надоместување на материјалната штета.⁵⁰⁶

Резонирањето што лежи во основата на ваквото преиначување на преседанот⁵⁰⁷ е прилично изненадувачко и подлежи на следниов контра-аргумент: токму поради обесштетувањето на прекршувањето на процедуралната обврска од страна на државата за извршување судски одлуки во разумен рок загарантирано со член 6⁵⁰⁸ (особено кога постојат наводи дека прекршувањето е сторено последователно на однесувањето на станарот) апликантот има право да бара материјална компензација од државата; токму поради исправањето на повредата предизвикана од неразумното траење на постапката за извршување апликантот има право да бара оштета во светло на меѓународната одговорност на државата што произлегува од примената на Конвенцијата.

506 *Масколо* *џр. Италија* (*Mascolo v. Italy*), 16 декември 2004 год., пар.55. Меѓу другите примери, види: *Ло Туфо* *џр. Италија* (*Lo Tufo v. Italy*), 21 април 2005 год., пар.68 (тука Судот применил посреќна форма на зборови за да ја опише повредата како „процедурална по природа и *инцидентна* во однос на однесувањето на станарот“ (курзив на авторот); *Кучаро Гранатели* *џр. Италија* (*Cuscaro Granatelli v. Italy*), 8 декември 2005 год., пар.25; *Маџеи* *џр. Италија* (*Mazzei v. Italy*), 6 април 2006 год., пар.25; итн.

507 Тоа е преиначување на преседанот особено во однос на доктрината што произлегува од пресудата *Сколо* *џр. Италија* (*Scollo v. Italy*) од 28 септември 1995 год., каде Судот вели: „Во такви околности, од апликантот не може да се очекува да преземе дејство против неговиот станар кој ќе бил немарен во плаќање на закупот“ (пар. 50).

508 Прво, обврската за извршување на судски одлуки (види *Хорнсби* *џр. Грција* (*Hornsby v. Greece*), 19 март 1997 год.) и второ, за извршување на овие одлуки во разумен рок (види погоре).

II. НЕМАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА

Другиот фактор што Судот го зема во предвид е нематеријалната штета – обесштетување на нервозата, непријатноста и несигурноста предизвикани од прекршувањето, или друга нематеријална загуба. Во однос на прекршувањето на барањето за разумен рок во правните постапки, Судот зазема „строга позиција, која може да се побие, дека прекумерното траење на постапката предизвикува нематеријална штета,⁵⁰⁹ како што е „состојба на несигурност и нервоза во врска со исходот од постапката“⁵¹⁰.

Во пресудата на судскиот совет од 10 ноември 2004 година во предметот *Ајичела ѓр. Иџалија (Apicella v. Italy)*, Судот ја најави доктрината по која треба да се води во однос на репарација на нематеријална штета што произлегува од прекршување на правото на судење во разумен рок. Пресудата на големиот судски совет од 29 март 2006 година во истиот предмет се потпира на истиот метод на пресметка и дава упатување на пресудата од судскиот совет.⁵¹¹ Методот на пресметка е следниов:

Во однос на правична оценка на нематеријална штета претрпена како резултат на траењето на постапката, Судот смета дека износ во опсег од 1000 до 1500 евра по година од траењето на постапката (не по година од одложувањето на постапката) ја дава основата за релевантната пресметка. Исходот на домашната постапка (без оглед на тоа дали апликантот го загубил или го добил спорот, или пак постигнал пријателска спогодба) е нерелевантен за нематеријалната штета претрпена поради должината на постапката. Вкупниот износ се зголемува за 2000 евра доколку влогот во спорот е значителен, каков што е случајот во спорови за работни односи, граѓански статус и правен капацитет, пензии, или посебно сериозни постапки кои се однесуваат на здравјето или животот на лицето.

Основната награда се намалува во согласност со бројот на судови кои решаваат во предметот за целото траење на постапката, однесувањето на апликантот – особено за бројот на месеци или години загубени поради

509 *Ајичела ѓр. Иџалија (Apicella v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.93.

510 *Гилман ѓр. Франција (Guillemin v. France)*, 21 февруари 1997 год., пар.63.

511 Во упатувањето се наведува дека „во својата пресуда, судскиот совет дал упатување за методот на пресметка што го применува Судот за правично утврдување на нематеријална штета претрпена како резултат на траењето на граѓанска постапка и можноста за намалување на износот поради постоење на домашен правен лек“. *Ајичела ѓр. Иџалија (Apicella v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.129.

неоправдани одложувања кои одат на товар на апликант; каков е влогот во спорот, на пример кога финансиските последици се од незначително значење за апликантот; и врз основа на животниот стандард во засегнатата земја. Намалување може да се предвиди и во случаи кога апликантот бил вклучен во постапката само краток временски период, односно ја продолжил постапката во капацитет на наследник.

Износот може да се намали и кога апликантот веќе добил утврдување на повредата во рамки на домашна постапка и му биле доделени финансиски средства преку домашен правен лек.⁵¹²

Пресудата на големиот судски совет при Судот донесена во овој предмет утврдува дека:

... износот што [Судот] го доделува во однос на нематеријална штета може да биде помал од износот наведен во неговата судска практика кога апликантот веќе добил утврдување на прекршувањето на ниво на домашни судови и му била доделена компензација преку користење на домашен правен лек... Сепак, Судот смета дека во случаи кога апликантот сè уште може да тврди дека е „жртва“ и по исцрпувањето на таквиот домашен правен лек, на истиот мора да му се додели разликата меѓу износот што го добил од апелационен суд и износот што не би се сметал за изречно неразумен во споредба со износот доделен од Судот доколку оштетата била утврдена од апелационен суд и била исплатена во краток рок. На апликантите треба да им се додели износ во однос на фазите од постапката кои можеби не биле земени во предвид од страна на домашните судови во референтниот период кога тие веќе не можат да го упатат предметот пред апелационен суд со барање за промена на позицијата... или преостанатото времетраење не било доволно долго за да се смета дека, само по себе, претставува втора повреда во однос на истата постапката.⁵¹³

Судот додава дека:

На Владата треба да ѝ се нареди да исплати дополнителен износ кога апликантот морал да трпи одложување додека чекал исплата на компензацијата од државата наменета за надоместување фрустрацијата поради одложената исплата.⁵¹⁴

512 *Айчела ѓр. Ијџалија (Apicella v. Italy)*, 10 ноември 2004 год., пар.26.

513 *Айчела ѓр. Ијџалија [GCC] (Apicella v. Italy [GC])*, 29 март 2006 год., пар.136-138.

514 *Скордино ѓр. Ијџалија (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.271.

Накусо, методот го сочинуваат две фази:

- пресметка на основната оштета (1000 до 1500 евра по година);
- прилагодувања за зголемување или намалување на износот.

Дополнувањата на износот зависат од:

- важноста на влогот во спорот (дополнителна оштета од 2000 евра);
- постоење на процедурални фази кои не се земени во предвид од страна на домашните органи кои обезбедуваат правен лек за неразумни одложувања;
- постоење на фаза во која се обесштетува неразумното одложување од таков домашен орган, но која е исто така неразумно долга, без оглед дали се однесува на добивање национална одлука за доделување компензација или пак самиот чин на исплата на оштетата, или двете.

Намалувањата на износот зависат од:

- бројот на судови кои донесувале одлуки во предметот; какво било небрежно однесување од страна на апликантот од аспект на одложување на постапката; отсуство на важност на залогот во спорот;
- краткиот статус на жртва од страна на апликант кој е наследник;
- бруто домашниот производ (БДП) на земјата;
- утврдување повреда или компензација од домашен орган (намалување од околу 55%, односно доделување износ кој вкупно изнесува 45% од основниот износ: помеѓу 450 и 675 евра по година, според нашите пресметки).

Сепак, мора да се има на ум дека овие критериуми се само насоки бидејќи, како што Судот редовно истакнува, тој донесува пресуда на правична основа, онака како што налага член 41, и само откако направил севкупна оценка.

III. ТРОШОЦИ И ИЗДАТОЦИ

Во овој документ даваме само кус осврт на прашањето за трошоци и издатоци со упатување на фактот дека кога утврдил прекршување на Конвенцијата, Судот доделува надомест на апликантот за неговите трошоци и издатоци пред телата на Конвенцијата, но и оние кои настанале пред домашните судовите во смисла на поведување процес за прекинување на повредата или за добивање обесштетување. Дополнително, во пресудата *Боџаџи Ыр. Иџалиџа (Bottazzi v. Italy)* од 28 јули 1978 година, Судот нагласил: „Според судската практика на Судот, надоместување на трошоците и издатоците може да се додели само доколку тие биле реални и неопходни за апликантот и се разумни во однос на износот.“⁵¹⁵ Имено, во пресудата *Скордино Ыр. Иџалиџа (Scordino v. Italy)* од 29 март 2006 година, Судот истакнува: „Освен тоа, судските трошоци може да се повратат само доколку се поврзани со утврдената повреда.“⁵¹⁶

За илустрација, во пресудата *Скордино (Scordino)*, Судот го утврдил следново:

Бидејќи предметот на апликантите пред домашните судови имал за цел обесштетување на прекршувањата на Конвенцијата обжалени пред Судот, таквите судски трошоци пред домашните органи може да се земат во предвид при оценување на барањето за надоместување на трошоците... Што се однесува до трошоците и издатоците кои настанале за водење на постапката во Стразбур, Судот утврдил... двојна повреда на член 6(1) од Конвенцијата, и со тоа ги одобрува поднесоците од апликантите.⁵¹⁷

Па оттука, сметал дека таквите трошоци треба да се надоместат на тој основ.

Треба да се наведе и дека, на вкупниот износ доделени трошоци што настанале пред домашните судови и во Стразбур, Судот обично додава: „какви било даноци што може да бидат наплатени за тој износ.“⁵¹⁸

515 *Боџаџи Ыр. Иџалиџа (Bottazzi v. Italy)*, 28 јули 1978 год., пар.30.

516 *Скордино Ыр. Иџалиџа (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.283.

517 *Ибид.*, пар.284 и 285 соодветно.

518 На пример, *Скордино Ыр. Иџалиџа (Scordino v. Italy)*, 29 март 2006 год., пар.286.

Генерален заклучок

Исходот на правото на брза судска постапка загарантирано со Европската конвенција за човекови права е исклучително позитивен. Значителниот опфат на тоа право постојано се проширува со прием на растечки број предмети. Временскиот опфат на правото е конструиран прилично дарезливо: кога е соодветно, пресметката на периодот што треба да разгледува како почеток може да го земе и времето пред поднесувањето правен инструмент со кој отпочнува постапката или како крај може да го земе времето по последната финална одлука на домашните органи за да се опфати и фазата на извршување на одлуката. Кога станува збор за обврската за сообразност со барањето за разумен рок, Судот внимателно ја квалификува од самиот почеток, преку идентификување на области кои налагаат поголема експедитивност. Оттука постојат две нивоа на контрола од страна на Судот: нормален стандард или целосна контрола за специфични повреди на правото на судење во разумен рок, и специјален стандард на сумарна контрола за неорганизираност на судскиот систем во однос на навремено водење на постапките. Ваквата гаранција е дополнително зајакната бидејќи освен заштитните мерки што ги нуди Европскиот суд треба да постојат и заштитни мерки од национални органи, при што Судот ја следи ефективноста на заштитните мерки што ги обезбедуваат националните органи, и на тој начин тие стануваат редовни органи за обесштетување на прекумерни судски одложувања. Исто така, компензацијата за неразумни одложувања сега е јасно исцртана во насоките на национално и на европско ниво.

И покрај тоа, одредени слабости опстојуваат и натаму. Некои судски постапки, кои по својата природа, припаѓаат во сферата на јавното право, т.е. оние кои се однесуваат на даночни обврзници, странски државјани, функ-

ционери со овластувања за донесување одлуки, и избрани функционери, за жал не влегуваат во опфатот на член 6(1). Оваа ситуација е некомпатибилна со концептот на Европската конвенција за човекови права кој треба „да се толкува во светло на сегашните околности“. Освен тоа, постои и прашањето на сообразност со барањето за разумен рок од страна на самиот Европскиот суд за човекови права. Според извештајот од 2001 година на Парламентарното собрание при Советот на Европа, просечното траење на постапките што се водат пред Европскиот суд за човекови права изнесува повеќе од три години.⁵¹⁹ Сепак, тоа мора да се разгледува во светло на постапките поврзани со апликацијата, во зависност од тоа дали завршиле, каков што е случајот со најголем број од предметите, со одлука што ја донесува комитет, по што следува одлука или пресуда од судскиот совет, и на крај, што е многу поневообичаено, со пресуда од големиот судски совет. Недамнешна студија направена од Судот во 2005 година наведува дека „околу две третини од апликациите поднесени до Судот не биле во процес на разгледување во период подолг од две години“ од датумот кога биле поднесени и „се однесуваат на апликации што ги разгледува тело за донесување одлука, од што произлегува дека во околу две третини од предметите постапката траела две години или помалку, во 16% - две до три години, и во 16% - повеќе од три години. За речиси 40% од апликациите поднесени до судскиот совет, постапката траела повеќе од три години и за 13% (околу 2800 апликации) - повеќе од пет години.“⁵²⁰ Оттука, ситуацијата во однос на траењето на постапките пред Европскиот суд за човекови права е несомнено далеку од совршена. Да ги парафразираме зборовите што Европскиот суд често ги повторува во однос на државите-членки,⁵²¹ „Советот на Европа е тој што треба да го организира својот судски систем за заштита на човековите права на таков начин за Судот да може да го гарантира правото на секој апликант за добивање одлука од овој суд во разумен временски рок“. Во таа насока,

519 Набхолц-Хајдегер (л.), извештај до Парламентарното собрание при Советот на Европа, „Структурни, постапки и инструменти на Европскиот суд за човекови права“, 17 септември 2001 год. Работната група за работните методи на Судот, воспоставена од самиот Суд, во 2002 година била на мислење дека разумна цел би претставувало просечно траење од три години по предмет, иако идеалната цел би била две години (Финален извештај на работната група, пар.56 и 57)

520 Европски суд за човекови права, *Анализа на стипендијските подготвоци за 2005 година*, април 2006 год., пар.29 и пар.30-31 соодветно.

521 „Останува на договорните страни да ги организираат нивните правни системи на начин на кој нивните судови можат да го гарантираат правото на секој да добие финална одлука во разумен рок за спорови кои се однесуваат на граѓански права и обврски“.

преземени се различни заложби,⁵²² особено со реформата на судскиот контролен систем на Европската конвенција за човекови права воведена со Протоколот бр.14.

Како заклучок, од поширока гледна точка, важно е да се забележи дека правото на судска постапка во разумен рок е оригинално и темелно достигнување на Европската конвенција за човекови права и нејзиниот контролен систем. Преку создавањето на уникатно право на судење во разумен рок, со правни казни за несообразност од страна на државата, европскиот систем за заштита на човековите права имал одлучувачка улога во борбата против, понекогаш, преголемата бавност на судските системи во Европа и претставувал главен поттикнувач на голем број реформи на судските институции и постапки во државите-членки на Конвенцијата.

522 Судот утврдил цели во однос временските рокови во коишто треба да се преземат одредени процедурални чекори. Дванаесет месеци („цел од една година“) се сметаат за максимално прифатливо времетраење на една постапка: i) од распределувањето на апликацијата до одлучувачко тело до првото разгледување на допуштеноста; ii) од поднесувањето на апликацијата до тужената влада до пресуда кога се применува заедничка постапка според член 29(3) или до одделна одлука за допуштеност; iii) од одделна одлука за допуштеност до донесување пресуда.

Други наслови од едицијата „Досиеја за човекови права“

Позицијата на странци во однос на Европската конвенцијата за човекови права, второ издание. Хелен Ламберт, 2007 год.

Слободата на изразување во Европа: судската практика во врска со член 10 од Европската конвенција за човекови права. Генерален директор за човекови права, 2007 год.

Заштитата на животната средина и Европската конвенција за човекови права. Даниел И. Гарсија Сан Хозе, 2005 год.

Член 9 од Европската конвенција за човекови права: слобода на мислење, совест и вера. Жан-Франсоа Ренучи, 2005 год.

Вовед во Европската конвенција за човекови права: загарантираните права и механизмот за заштита. Џим Мурдок, 2002 год.

Извршувањето на пресудите од Европскиот суд за човекови права. Елизабет Ламберт-Абделгавад, 2002 год.

Азилот и Европската конвенција за човекови права, трето издание. Нуала Мол, 2000 год.

Простор за слободна проценка: толкување и дискреционото право од Европската конвенција за човекови права. Стивен Грир, 2000 год.

Европската конвенција за човекови права и имотните права, ревидирано издание. Лорен Сермет, 1998 год.

Исклучоците од членовите 8 до 11 на Европската конвенција за човекови права. Стивен Грир, 1997 год.

За да ги нарочате овие наслови и многу други, посетете ја веб-страницата на Издаваштвото на Советот на Европа: <http://book.coe.int/>

Агенти за продажба на публикациите на Советот на Европа

БЕЛГИЈА

La Librairie Européenne
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
B-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Fax: +32 (0)2 735 08 60
E-mail: order@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy
Avenue du Roi 202 Koningslaan
B-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Fax: +32 (0)2 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

КАНАДА

Renouf Publishing Co. Ltd.
1-5369 Canotek Road
ОТАВА, Ontario K1J 9J3, Canada
Tel.: +1 613 745 2665
Fax: +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: orderdept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

РЕПУБЛИКА ЧЕШКА

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Fax: +420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

ДАНСКА

GAD
Vimmelskaftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Fax: +45 77 66 60 01
E-mail: gad@gad.dk
<http://www.gad.dk>

ФИНСКА

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FIN-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Fax: +358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilais@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

ФРАНЦИЈА

La Documentation française (diffusion/distribution
France entière)
124, rue Henri Barbusse
F-93308 AUBERVILLIERS CEDEX
Tel.: +33 (0)1 40 15 70 00
Fax: +33 (0)1 40 15 68 00
E-mail: commande@ladocumentationfrancaise.fr
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

Librairie Kléber

1 rue des Francs Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 88 15 78 88
Fax: +33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: francois.wolfermann@librairie-kleber.fr
<http://www.librairie-kleber.com>

ГЕРМАНИЈА

UNO Verlag GmbH
August-Bebel-Allee 6
D-53175 BONN
Tel.: +49 (0)228 94 90 20
Fax: +49 (0)228 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-verlag.de
<http://www.uno-verlag.de>

ГРЦИЈА

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINA
Tel.: +30 210 32 55 321
Fax: +30 210 32 30 320
E-mail: or@totenet.gr
<http://www.kauffmann.gr>

УНГАРИЈА

Euro Info Service kft.
1137 Bp. Szent István krt. 12.
H-1137 BUDAPEST
Tel.: +36 (06)1 329 2170
Fax: +36 (06)1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

ИТАЛИЈА

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
I-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Fax: +39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

МЕКСИКО

Mundi-Prensa México, S.A. De C.V.
Rio Pánuco, 141 Delegacion Cuauhtémoc 06500
MÉXICO, D.F.
Tel.: +52 (01)55 55 33 56 58
Fax: +52 (01)55 55 14 67 99
E-mail: mundiprensa@mundiprensa.com.mx
<http://www.mundiprensa.com.mx>

ХОЛАНДИЈА

De Lindeboom Internationale Publicaties b.v.
M.A. de Ruyterstraat 20 A
NL-7482 BZ HAAKSBERGEN
Tel.: +31 (0)53 5740004
Fax: +31 (0)53 5729296
E-mail: books@delindeboom.com
<http://www.delindeboom.com>

НОРВЕШКА

Akademika
Postboks 84 Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Fax: +47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

ПОЛСКА

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Fax: +48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

ПОРТУГАЛИЈА

Livraria Portugal
(Dias & Andrade, Lda.)
Rua do Carmo, 70
P-1200-094 LISBOA
Tel.: +351 21 347 42 82 / 85
Fax: +351 21 347 02 64
E-mail: info@livrariaportugal.pt
<http://www.livrariaportugal.pt>

РУСКАТА ФЕДЕРАЦИЈА

Ves Mir
9a, Kolpachnyi per.
RU-101000 MOSCOW Tel.: +7 (8)495 623 6839
Fax: +7 (8)495 625 4269
E-mail: grders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

ШПАНИЈА

Mundi-Prensa Libros, s.a.
Castello, 37
E-28001 MADRID
Tel.: +34 914 36 37 00
Fax: +34 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

ШВАЈЦАРИЈА

Van Diemen Editions – ADECO
Chemin du Lacuez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: +41 (0)21 943 26 73
Fax: +41 (0)21 943 36 05
E-mail: info@adeco.org
<http://www.adeco.org>

ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Fax: +44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

СОЕДИНИТЕ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ И

КАНАДА

Manhattan Publishing Company
468 Albany Post Road
CROTON-ON-HUDSON, NY 10520, USA Tel.: +1
914 271 5194
Fax: +1 914 271 5856
E-mail: info@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Член 6 од Европската конвенција за човекови права, како една од гаранциите за правото на фер судење, пропишува дека постапките треба да се одржат во „разумен рок“.

Од аспект на бројки, само овој вид на разгледувања бил предмет на речиси две третини од пресудите донесени од страна на Судот од 1968 година наваму. Многу може да се научи од богатството на произведената судска практика, која се темели на широко толкување на постапките што се предмет на ваквата потреба за брзина.

Од аспект на квалитет, правото на разумен рок во правните постапки е оригинален и темелен елемент на Конвенцијата и нејзиниот механизам за надзор. Преку создавање уникатно право на јавноста за нивните предмети да бидат решени во разумен рок, и преку наметнување санкции за државите кои не го почитуваат овој услов, европскиот систем за заштита на човековите права имал одлучувачка улога во борбата против понекогаш прекумерното време потребно за добивање правда на европскиот континент.

Освен тоа, Европскиот суд за човекови права ги обврзал државите-членки, во рамките на нивните внатрешни правни системи, да воспостават постапки што ѝ дозволуваат на јавноста да поведе процес против повреда на ова право, дефинирајќи и на европско и на национално ниво што претставува одложување кое може да биде неразумно и е последователно предмет на санкционирање.

Едицијата „Досиеја за човекови права“ е наменета за експерти по европското право: адвокати, практичари и истражувачи. Исто така, таа претставува корисен ресурс за спроведување на Европската конвенција за човекови права во државите кои се договорни страни.

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа има 47 држави членки, вклучувајќи ги сите членки на Европската унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа конвенцијата од страна на државите членки.